Karl Marx

Basın Özgürlüğü Üzerine

Çeviri
Önder Kulak - Kurtul Gülenç

*dipnot

Karl Marx
BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ ÜZERİNE

*dipnot yayınları

Basın Özgürlüğü Üzerine: Altıncı Ren Bölge Meclisi Tutanakları Basın Özgürlüğü ve Eyaletler Meclisi Tutanaklarının Yayımlanması Üzerine Bir Tartışma
Kaynak: MECW I, 1975, 132-181.
© Dipnot Yayınları, 2012

ISBN: 978-605-4412-52-5
Sertifika No: 14999
Dipnot Yayınları 142
1. Baskı: 2012 / Ankara

Dizi Editörü: İbrahim Yıldız
Editör: Utku Özmakas
Çeviri: Önder Kulak - Kurtul Gülenç
Kapak Tasarımı: Sinan Demirkaya

Baskı Öncesi Hazırlık: Dipnot Bas. Yay. Ltd.Şti
Baskı: Mattek Matbaacılık Bas. Yay. Tan. Tic. San. Ldt. Şti.
Adakale Sok. No 32/27 Maltepe / Ankara
Tel: (0 312) 433 23 10

Dipnot Yayınları
Selanik Cad. No: 82/24 Kızılay / Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 / Faks: (0 312) 419 25 32
e-posta: dipnotkitabevi@yahoo.com
www.dipnotkitap.com

Karl Marx

Basın Özgürlüğü Üzerine

Çeviri
Önder Kulak - Kurtul Gülenç

dipnot yayınları

Karl Heinrich Marx: 5 Mayıs 1818'de Almanya, Trier'de dünyaya gelen sosyal bilimci ve devrimci. Orta sınıf bir ailenin çocuğu olan Marx on yedi yaşındayken Bonn Üniversitesi'nin Hukuk Bölümü'ne kaydoldu. Daha sonra eğitimine Berlin Üniversitesi'nde devam etti ve Genç Hegelci hareketle ilişki kurdu. Ekim 1842'de Köln'ün etkili gazetelerinden *Rheinische Zeitung*'un editörü oldu. Marx'ın ekonomik sorunlar üzerine kaleme aldığı yazılar hükümet tarafından hoş karşılanmadığı için gazete bir süre sonra kapatıldı. 1843'te Fransa'ya giden Marx burada da gazetecilik etkinliğine ömrü oldukça kısa olan *Deutsch-französische Jahrbücher*'in editörlüğünü üstlenerek devam etti. 1844'te Paris'ten sürüldü ve Engels'le birlikte üç yıl kalacağı Brüksel'e geçti. Burada tarih çalışmalarına ağırlık veren Marx *Alman İdeolojisi* metninin elyazmalarını tamamladı. 1847'de Londra'daki bir toplantıda ortaya konan görüşlerin özlü bir ifadesini dillendirmek üzere Engels'le birlikte kaleme aldıkları *Komünist Manifesto*'yu tamamladı. 1848'de *Neue Rheinische Zeitung*'u kurdu ve Mayıs 1849'da Londra'ya iltica etti. Burada *Fransa'da Sınıf Mücadelesi* ile *Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire*'i gibi kitaplarını kaleme aldı. Bu esnada da gazetecilikle bağı kopmamıştı, *New York Daily Tribune*'e muhabir olarak düzenli yazılar yazıyordu. 1857/8 yılında *Grundrisse*'i tamamladıysa da bu kitap yayımlanmak için 1941'i bekledi. Daha sonra girdiği yoğun çalışma döneminin meyvesi 1867'de yayımlanan *Kapital* oldu. Düşünceleriyle sadece kendi kuşağını değil, kendinden sonraki siyaset düşüncesini de büyük oranda belirleyen ve etkileyen Marx, 14 Mart 1883'te Londra'da vefat etti.

İÇİNDEKİLER

Sunuş 7
Haluk Gerger

Özgürlük ve Özgürlüğün Basındaki Zorunlu Dışavurumu 17
Thedor Oizerman

Genel Bir Giriş 25

Yayımlanma Notları 27

Prusya Sansürü 29

Özgür Basının Düşmanları 39

Eyaletler Meclisi Üzerine 53

Belirli Kimselerin Ayrıcalığı mı Yoksa İnsan Zihninin Ayrıcalığı mı? 67

Sansür 81

Genel Özgürlük 95

Dizin 113

SUNUŞ

Haluk Gerger

Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde ideolojik işlev gören resmî (Kemalist) Ankara basını, kuruluştan sonra kadim Babıâli'ye geri döndü. Bu, asker-sivil bürokrasi ile günün ilkel burjuvasının ordu güdümünde ve "devlet fideliği"ndeki iktidar koalisyonunun bir uzantısıydı. Resmî ideolojiyle harmanlanan kapitalist sosyal formasyon hegemonyasının tesisi böyle tecelli etti basın ve yayın alanında. O hükmünü icra ettikten sonra, Türkiye 12 Eylül 1980'de emperyalizm güdümünde asker-liberal işbirliğiyle bir "yeniden yapılandırılma" sürecine girdi. Bu sefer, rejimin büyük bunalımının ardından, önce general Evren'in, ardından da başbakan Özal'ın simgelediği, şiddet ve ideolojik saldırıyla örülmüş restorasyon sürecinde günümüz medyası da "dizayn" edildi. Bu sefer de, yeniden palazlanmış ve fakat kendi organik aydınını yetiştirmekten aciz kültür fukarası birikimsiz burjuvazinin imdadına, bir yanı içerdeki Kirli Savaş'ın rüzgârıyla nasyonal-militarist cenaha, öteki yanı da dıştan gelen küreselleşme kasırgasıyla liberalizme savrulmuş "Sol" bileşkeden bir başka "tür" yetişti; genel olarak basın-yayın ve bilumum entelektüel üretim tezgâhının, özel ola-

rak da "medya dümeni"nin başına bu devşirmeler geçirildi. Böylece de, toplumun habere ulaşma ve bilgi edinme hakkına eşine az rastlanır bir bilgi kirliliği ve ideolojik manipülasyon ortamı içinde büyük bir saldırı başlatıldı. Değersizleşme ve çürüme, insani tahribat ve moral yıkım, bugün her alanda boğucu sonuçlarını yaşadığımız bir toplumsal afete dönüştü.

İşte yirmi birinci yüzyılda, Türk toplumu her türden gericiliğin kıskacında kıvranırken, 1840'lı yıllarda genç bir adamın yazdıkları özel ve acil bir güncellik taşıyor bu coğrafyada.

Karl Marx'ın kendine özgü hümanizması ile ayakları üzerinde kaldıracağı materyalizmi harmanlamaya başladığı evredeki bu yazıları, nefes boruları tıkanmış, moral ve entelektüel manada aç ve susuz Türkiye çöllerinde, şimdilik, bir avuç çevirmen, yayıncı ve okurun vahasında bereket ekecek nitelikte.

Karl Marx, insanın özünden hareketle "insani kurtuluş"a yürürken, bilgiye sahip olma uğraşı, gerçeğe ulaşma serüveni, realitenin kavranması çabası duraklarından geçiyor ve her seferinde entelektüel hayatın stratejik bir parçası olarak basın-yayın etkinliğine özel anlamlar/işlevler yüklüyor. İnsanın; kendisi, toplum ve doğa üzerinde hoyrat ve yıkıcı olmayan "insani" "tayin hakkı" elde etmesini, "insani kurtuluş"un gereği sayarken, Marx bununla gerçeği kavramak arasındaki organik bağı kuruyor ve böylece "basın-yayın"ın stratejik konumuna işaret ediyor. Burada sözünü ettiğimiz (yazgısını) "tayin hakkı", yani "hâkim-egemen olmak", "hegemonya kurmak" yetisi, insanın kendini bulması-keşfetmesi (realize etmesi), öz-kurtuluşunu gerçekleştirmesi anlamına geliyor. Bu ise hiç kuşkusuz, gerçek ve

sonsuz bir özgürlüğe, özgürleşmeye, emansipasyona işaret ediyor.

İnsan (toplum)-özgürlük-kurtuluş denklemini böyle kurarken de, Karl Marx, buradaki yazılarında, gerçeğin kavranması, düşüncenin gelişmesi, bilgi akışının toplumsal gözeneklere nüfuzunun sağlanması, bilim üretimi gibi süreçlere stratejik-hayati önem veriyor. Bütün bu süreçlerin önündeki her engeli, özgürlüğe, entelektüel üretime, haber alma ve bilgi edinme hakkına karşıtlık dolayımıyla doğrudan insana, onun özüne ve kurtuluş imkânına vurulan ölümcül darbeler olarak ele alıyor, mahkûm ediyor. Özel çıkar ve ticari-ekonomik dürtülerle ya da onların uzantısı siyasi nedenlerle gerçeğe uzanan yolu tıkamaya kalkışan her engelin sadece "sınıfsal" kaynağına işaret etmekle kalmıyor Marx; aynı zamanda, o "sınıfsal" engelin insani kurtuluşla olan boğucu bağını da ilmek ilmek çözüyor.

"Sınıflı toplum" doğası gereği eşitsiz toplumdur. Eşitsizlik, genel olarak, azınlığın ve de üretim dışında olanın (asalakların) hegemonik konumda olmasıdır; sömürüyü içerir ve sömürü de uzun süre gönüllü olarak kabullenilmeyeceğine göre de baskıyı, şiddeti kaçınılmaz kılar.

Şiddet, sadece görünür-fiziki olarak belirmez. Kuşkusuz, otoritenin şiddet aygıtlarının dışında, örneğin kapitalizmin polisi, mahkemesi, hapishanesi dışında görünmeyen, "yapısal" şiddet türleri de mevcuttur egemenlerin hizmetine koşulmuş. Bunlar, ideolojik aygıtlardan, örneğin eğitimden, sosyal normlara, aileye, hurafelere kadar uzanırlar. Dolayısıyla, gerçeğin basın-yayın etkinliklerinde ve organlarında saptırılması, çarpıtılması, gizlenmesi ya da düpedüz yalanla ikame edilmesi, somut bir şiddet türüdür.

Habere ulaşma ve bilgi edinme hakkı, öteki temel insan hak ve hürriyetlerinin, örneğin düşünceyi ifade hakkının, örgütlenme özgürlüğünün temelini oluşturduğundan, onun ihlali tüm öteki insan haklarının da bastırılması sonucunu doğurur.

Bu türden gerçeğe ulaşma çabalarına, bilim hürriyetine ve basın-yayın özgürlüğüne uzanan tasallutlar, başka bir düzlemde de şiddet uygulanması anlamına gelirler. Bir insanı silahla öldürmek onun yaşam potansiyelini yok etmekse ve bu haliyle de bir şiddet uygulamasıysa, aynı biçimde ayağa vurulan pranga da hareket etme potansiyeline karşı engel ve dolayısıyla şiddet uygulamasıdır. Aynı biçimde, bir çocuğun ilaçsızlıktan ya da beslenme yetersizliğinden ölmesi ya da evde bir kadının, doğrudan açık-fiziksel şiddete maruz kalmasa bile eğitimsiz, sosyal hayat dışında, bireysel gelişim imkânlarından yoksun biçimde tutulması da belirli potansiyellerin engellenmesi anlamına gelir ve (görünmeyen) "yapısal" şiddet türlerine örnek oluşturur. Şayet şiddet, insan potansiyelinin herhangi bir biçimde tam olarak geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesinin önündeki her engeli ifade ediyorsa, o zaman bilginin edinilmesi ve gerçeğin kavranmasını engelleyen her edim, tanım gereği, insanın gelişme gizilgücüne, özgürleşmesine, nihai kurtuluşuna, yani doğrudan özüne karşı şiddet uygulanması demektir.

Marx'ın yaşam projesinde özgürleşme ve kurtuluş, nihayet insani potansiyelin alabildiğine gelişmesi, onun en gelişmiş haline tekabül eden toplumsal yapılanmanın oluşması, farklı bir insani-toplumsal varoluşun gerçekleştirilmesidir. Tüm şiddet türlerinin yaşamın her alanında bütünüyle ortadan kaldırıldığı gerçek barış ortamıdır bu aynı zaman-

da. Basın-yayın alanı, bu süreçte kilit rol oynayan stratejik bir toplumsal iletişim evrenidir.

Karl Marx, bir yazısında, "şayet şeylerin görüntüsü ile özü çakışsaydı, bilim gereksiz olurdu" der. Gerçekten de gerçeği kavramada görüntü yetseydi, doğrudan gözlem dışında başka bir araca gerek kalmazdı. Oysa biliyoruz ki, toplumsal yapı ve yaşamda gerçek, çoğu kez görüntünün ardında gizlidir ve o özü ortaya çıkartmak realiteyi kavramanın olmazsa olmaz yoludur. Toplumun günlük işleyişinin akışı içinde "toplumsal öz" pek çok araçla ama en fazla da medya yoluyla bir görüntü perdesi altında gizlenir. Basın-yayın etkinliğinin stratejik niteliği de burada ortaya çıkar. Marx'ın gazeteciliği, onun genel bilim ve yöntem anlayışının bir uzantısı olarak bir olgu, olay, gelişme ya da güncel sorundan hareketle gelişmeleri, yani haberin özünesini, kendi tarihsel, sosyal, politik ve ekonomik bağlamı içine oturtmak, soyutlayarak teorik bir içeriğe kavuşturmak ve ondan sonra da somut haliyle kavranmasına aracı olmak aşamalarını içerir. Dolayısıyla da, görüntünün ardındaki özün ortaya çıkartılması uğraşı, basın-yayın faaliyeti ve özgürlük sorunsalı içiçe geçmektedir Marx'ta. Düğüm, insanın özsel kurtuluşunun önündeki engellerin acımasız eleştirisi (eleştiri kılıcı) ve bunların ortadan kaldırılmasıyla (Devrim kılıcı) çözülmektedir onun yönteminde. Bu kitap içindeki yazıların eleştirel pozisyonunun özünü bu oluşturmaktadır.

Gerçeği aramanın ve ifade etmenin üç temel yolu var. Olgusal deney ve gözlemlerden yola çıkarak düzenliliklerin, ilişkilerin, değişimin yasalarının sistematik belirlenmesini bilim yapıyor. Günlük gerçeğin popülarize edilmiş formu

medya yoluyla saptanıp aktarılıyor. Gerçekliğin estetize edilmiş yaratıcı yorumunu ise sanat gerçekleştiriyor.

Elbette bu üç uğraşın da yaşamsal önkoşulu özgürlüktür. Düşünce, eleştiri ve ifade özgürlüğünün ve bu özgürlüklere işlerlik kazandıracak eğitim, bilgi ve haber edinme hakkı gibi hakların olmadığı koşullarda, bilim özgürlüğünden de söz etmek mümkün değildir, basın-yayın hürriyeti de söz konusu değildir, sanat ve kültür alanında özgür yaratıcılık da olanaksızdır.

Entelektüel üretimin temel bir boyutunu, toplumsal koşulların, içinde yaşanılan düzen ile çevrenin sistemik/yapısal özelliklerinin, işleyişinin, gelişiminin ve yasalarının özgür ve eleştirel gözlemlenmesi, analizi, tanımlanması oluşturur. Bulguların, haberlerin, genel olarak bilginin ifadesi ve yayılması da bu uğraşın ayrılmaz bir diğer boyutunu oluşturur.

Bu süreçte iki olgu ortaya çıkar. Birincisi, daha önce değindiğimiz gibi, özgürlük ihtiyacıdır. İkincisiyse, toplumsal gerçeklerin ortaya çıkmamasında yararı olanların ya da bunda kendileri açısından yarar umanların, bu türden üretim ile nesnel bir karşıtlık içinde olmaları gerçeğidir. Bir başka ifadeyle, bilim, basın-yayın, sanat gibi görüntünün ardındaki özü aramaya uyarlanmış uğraşlar bir yandan geniş özgürlük gerektirirken, bir yandan da toplumsal ayrıcalıkları besleyen egemen inançları ve mekanizmaları korumakla yükümlü otorite ile çelişki içine girerler ve çatışırlar.

Özgürlük ile otoritenin bu bağlam içinde çelişmesi yeni ya da bütünüyle sosyal realiteye özgü bir olgu değildir. Bir zamanlar, örneğin Avrupa'da, doğa bilimlerinin gelişmesiyle kurulu düzenin otoritesi arasında benzer çelişkiler olmuş, bilimin gerektirdiği özgürlük, dönemin otoritesi olan Kilise

tarafından tehlikeli görülerek bilimcilerden esirgenmiştir. Dünyanın yuvarlak olduğu gerçeğinin araştırılması ve ifadesi bile ölüm cezasını getirebilecek bir büyük suç olarak kabul edilmiştir.

Elbette, toplumbilim gibi, basın-yayın etkinlikleri de egemen kurumlar, ayrıcalıklar ve ideolojiler açısından verili durumun devamından çıkarı bulunanlarca da ve bunların korunmasından yükümlü olanlar bakımından da denetim altında tutulması gereken bir alan olarak görülegelmiştir. Toplu yaşamın ve içinde yer aldığı düzenin sahipleri tarafından gözden kaçırılmak istenen "tatsız" gerçeklerinin ve özelliklerinin, çelişki ve çatışmalarının, kimileri için haksızlık ve eşitsizliklerinin, yanlışlık ve kötülüklerinin, eksiklik ve çarpıklıklarının analizinin, saptanmasının ve en önemlisi de bunun topluma yayılmasının egemenlerce istenmesi beklenemez.

"Görüntü ile öz" sorunsalı bakımından öğretici somut bir örneği artık değer-kâr ilişkisinde görebiliriz. Kapitalist sosyal formasyonun işleyişindeki görüntüde işçi belirli bir süre çalışır, üretir ve gün sonunda buna tekabül eden hakkını ücret olarak alır. Oysa gerçekte, yani görüntünün ardındaki özün işleyişinde, işçi bir süre patrona karşılıksız çalışır ve böylece de kapitalistin kârı ortaya çıkar, üretim aracının sahibinin kasasına girer, sermayesine eklenir. Sömürü de böylece gerçekleşmiş olur. Dökülen alınterinin bir süreliğine münhasıran patrona çalışması kapitalizmin çarklarını döndürür. Bu basit gerçekliğin keşfinin, daha da önemlisi, topluma aktarılmasının, nelere malolduğu, nelere yol açtığı, ne sonuçlar doğurduğu, son yüz elli-yüz altmış yılın öyküsüdür aynı zamanda.

Görüntünün ardındaki özün oluşturduğu toplumsal gerçekliğin ortaya çıkarılmasının, kurulu toplumsal ilişki ve yapılardan yana olanlarca tehdit unsuru sayılması kaçınılmazdır. Böyle bir durumda genel olarak özgürlük, özel olarak da bilim ve basın-yayın özgürlüğü, egemen ve yönetici konumda olanlarca sınırlandırılmak istenir. Bu gerçekleştiği zamansa bilim de, sanat da, gazetecilik-habercilik-yorumculuk da artık gerçek anlamda mümkün değil demektir.

Sözünü ettiğimiz karşıtlık ile uygulanan sınırlılıklar ve kısıtlamalar, toplumsal formasyonlara ve rejimlere göre çeşitli biçimlerde ortaya çıkmakta, çelişki ve çatışmalar farklı biçimlerde var olmakta veya çözülmektedir. Mutlak ya da sınırsız bir özgürlük çağımızda görülmemekle birlikte, bu konudaki durum görece geniş özgürlüklere, demokratik haklara ve temel insan haklarına saygıya dayanan yapılardan totaliter ve monolitik baskıcı rejimlere kadar uzanan bir çeşitlilik göstermektedir. Geniş yığınların mücadelelerine, bilinç ve örgütlülük düzeylerine, tarihsel ve maddi birikime göre bu tür farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Kullanılan sınırlama/kısıtlama araçlarıysa hukuktan eğitime, kaba kuvvetten ideolojik aygıtlara uzanan bir dizi kurum ve süreci kapsmaktadır. Salt zor, yani çıkar odaklarının zora başvurması ve merkezi otoritenin zor aygıtlarını devreye sokması, bunun da neredeyse temel araç olması, elbette özel bir durumdur.

Basın ve yayın etkinliklerini Marx ile Engels, "gündelik tarih" dedikleri güncelliğin "bütün boyutlarıyla yansıtılması" olarak tanımlarlar. Böyle olunca da, basın-yayın özgürlüğü önündeki (bu yazılarda "Sansür" kavramıyla ifade edilen ve özel çıkarlarla temellendirilen) engellemeler, toplumun ruhunun tutsak alınması, bilincinin körletilmesi, ya-

şam dinamiklerinin boğulması olarak tanımlanmakta, insanın insanlaşma sürecine doğrultulmuş bir silah olarak eleştirilmektedir. İşçi sınıfının toplumsal, giderek, insani kurtuluşun temel taşıyıcısı olduğu koşullarda onun bilincine, habere ulaşma, bilgiyi edinme, görüntünün ardındaki özü kavrama hakkına doğrultulan her silah, onun tarihsel misyonuna yöneltilmiş bir egemen sınıf suikastı olarak görülür Marx'ın gözüne. Marx için basın-yayın etkinliği layıkıyla yapıldığındaysa kurtuluş teorisinin pratiğe dökülmesinin, teorinin maddi güce dönüşmesinin ana araçlarındandır.

Bu nedenle Marx bir bilimci ve devrimci olduğu kadar bir gazeteci, yorumcu ve yayıncıydı da. Sosyalizmin tarihinde öncülerin yaşamı yayıncılıkla içiçe geçmiştir demek abartı olmaz ve bu bir raslantı değil, bilinçli bir tercihin sonucudur. Çünkü, yazmak eylemdir! Gerçek, devrimcidir! Yayıncılık, ideolojik müdahale ve bilincin yaygınlaştırılması; bilinç de mücadeledir! Sınıf mücadelesiyse, ilerlemedir, özgürleşmedir, nihai kurtuluş, insanın insanlaşmasıdır!..

Bu kitapta yer alan yazıların Türkiye bakımından anlamı ve önemi ortada. Elbette, yazıların geçerliliği ve önemi Türkiye ile sınırlı değil. Yeni Dünya Düzeni koşullarında beynelmilel sermayenin dünya çapındaki saldırısıyla birlikte küresel ölçekte de "hayata müdahale"nin, bilinç taşıma eyleminin ve ideolojik mücadelenin önemi daha da arttı.

İki yanı da her yana ulaşan keskin kılıç, yayıncılık. Sermayenin temel saldırı araçlarından biri basın-yayın. İnsanı emeğiyle birlikte ruhuyla da tutsak almaya yönelik saldırının aracı, keskin kılıcı o. Sermayenin büyük ahmaklaştırma saldırısının taşıyıcısı medya. Militarizmin, milli husumetlerin, emeği ve emekçiyi değersizleştirmenin, ideolojisizleş-

tirme ideolojisinin dayatıcısı medya. İnsanın ortak özünü bozan her inancın, ideolojinin, eylemin lojistik destekçisi, ileri karakolu, saldırı mevzii yine basın ve yayın. Ve fakat aynı zamanda, bu saldırıya karşı koymanın, emeği ve kültürü savunmanın, özel bencil çıkara karşı toplumu korumanın başlıca araçlarından biri de yine yayıncılık; gerçek yayıncılık, demokratik yayıncılık, devrimci yayıncılık...

Karl Marx'ın bize yüz elli yıl öteden seslenirken verdiği ders bu...

25 Nisan 2012
Ankara

ÖZGÜRLÜK VE ÖZGÜRLÜĞÜN BASINDAKİ ZORUNLU DIŞAVURUMU[1]

Thedor Oizerman

Basın ve özellikle de *özgür halkçı bir basın*, –Marx'a göre bütün özgürlüğün temelini oluşturan– öz-bilincin zorunlu bir dışavurumu ve onun esas entelektüel özgürlüğüdür. Sonuçta basın özgürlüğü sorunu öyle tekil bir mesele de değildir: Halk tininin ve genel anlamda insan özüne ilişkindir. Bırakalım akıllı bir varlığı, hiçbir hayvan bile zincire vurulmuş olarak doğmaz. Marx bunun, özgürlük "bütün tinsel varoluşun türe özgü özüdür (...) özgürlüğün gerçekleşmesi sadece insani bir iyi olabilir" (s. 73) demeye geldiğini söyler.

---

[1] Bu metin, Thedor Oizerman'ın *The Making of The Marxist Philosophy* kitabından (s. 131-135) alınmış ve çeviriye dahil edilmiştir. Hem İngilizceye hem de Türkçeye birçok çalışması çevrilmiş, 1981'den beri Rusya Bilimler Akademisi üyesi olan Oizerman, bu metinde Marx'ın basın özgürlüğü meselesindeki düşüncelerine kısa ama açıklayıcı notlar düşmeye, sonraki dönemde etkili olacak değişim noktalarını tespit etmeye ve Marx'ın erken dönem düşüncelerini (1844 öncesi) "sonraki" bakış açısına dayanarak eleştirmeye çalıştığı için metni kitaba dahil ettik. (ç.n.)

Her insan, basın özgürlüğü yoksunluğunun insanı nasıl ölümcül bir tehlikeyle karşı karşıya bıraktığını gösteren kendini kaybetme tehlikesiyle yüzleşir. Neticede özgürlük ne insanın özel bir mülkü ne de özel bir hakkıdır; çünkü özgürlük "sadece yaşamın neyse onu içermez, ama aynı şekilde *nasıl* yaşadığını da içerir, sadece özgür olanı yapmamı değil ama özgür olarak yaptığımı da içerir. Aksi takdirde kunduzun kürklü bir mimar ve mimarın kürksüz bir kunduz olması dışında, bir mimar ve bir kunduz arasında ne gibi bir fark olurdu" (s. 87).

Marx özgürlük ve keyfilik arasında diyalektik bir ayrım yapar ve özgürlüğü zorunluluktan bağımsız olmak olarak gören indirgemeci bir özgürlük görüşünü reddeder. Keyfiliği (bireye, toplumsal gruplara veya devlet kurumlarına dair olsun ya da olmasın) öznelciliğin, bencilliğin ve dar kafalılığın bir ifadesi olarak tanımlarken, özgürlüğü evrenseli, özseli yasal açıdan idare etmenin bir ifadesi olarak tanımlar; çünkü özgürlük tinseldir (rasyoneldir). Bir taraftan evrensel, rasyonel ve nesnel, diğer taraftan bireysel ve öznel arasındaki antitez, özgürlük (gerçekleşmiş zorunluluk) ve zorunluluğa direnen keyfilik arasındaki çelişkide ifade edilir. Gerçek (zorunlu) özgürlüğün her türden kısıtlanması bir keyfiliktir. Ne zaman herhangi bir özgürlüğe dair kuşkuya düşülse, orada genel anlamda özgürlüğe yönelik bir tehdit vardır.

Marx'ın tanımına göre basın, bireylerin kendi tinsel varlıklarını gözler önüne sermeleri için en genel biçimdir. Bu, basının neden özgür olması gerektiğini gösterir; çünkü zincire vurulmuş bir basın "esaretin karaktersiz canavarıdır; o uygar bir canavar, süslenmiş bir kürtaj"ken (s. 73) sadece özgür bir basın, halk tininin sahici bir ifadesi olabilir. Basın

özgürlüğü basının özünden çıkarılır. "Özgür basının özü, karakterli, rasyonel, özgürlüğün ahlaki özüdür" (s. 73). Bu, basının kendi görevini, nasıl sadece sansür tarafından zincire vurulmadığında, yalnızca onlarsız kalamayacağı kendi içsel yasaları tanındığında gerçekleştirebileceğini gösterir. Kendi gelişiminin ihtiyaçlarını göz ardı eden, dışarıdan herhangi bir şey belirlemek için girişimler anlamsızdır. Basın, kendi basımsız gelişimi sayesinde halk tininin bütün hakiki öğelerini uyumlu bir şekilde birleştirmeye muktedir hale gelir.

Basın özgürlüğüne saldıran Landtag'daki karşı devrimciler, özgürce tartışılabilir sorunların kapsamını sınırlamaya özen gösterirler. Ne var ki Marx, basının ancak kapsamı genişlediği sürece kültürün ve entelektüel eğitimin bir aracı olabileceğini açıklar. Güya büyük kusurlara sahip olduğu iddia edilen basın özgürlüğünün, neden olduğu zararlar hakkındaki söylemlere karşılık olarak Marx, fiilen varolan kurumların kusursuz olmaları gerektiğinin saçma olduğunu anlatır. "Basın özgürlüğü bir insan ya da ulusu mükemmel yapmak için vaatte bulunan bir fizikçi kadar beceriye sahiptir. Kendisi mükemmellik sağlamaz. İyiyi, bütünü için değil belirli özel bir iyi için, bir başkası için değil bu belirli bir iyi için istismar etmek ne kadar da saçma bir davranıştır. Kuşkusuz basın özgürlüğü her şeyi hesaba katsaydı bir ulusun diğer işlevlerini ve ulusun kendisini lüzumsuz hale getirirdi." (s. 48).

Buradaki asıl mesele Marx'ın basının halka hizmet etmesi ve onun sözcüsü olmasındaki kararlı ısrarıdır. "Özgür basın insan ruhunun her yerdeki uyumayan gözü, insan kaderinin kendinde somutlaşması[dır] (...) İnsanların kendine

açık yürekli itirafıdır ve itirafın bağışlayıcı gücü çok iyi bilinir. İnsanın kendini görebileceği tinsel bir aynadır ve kendini sorgulamak bilgeliğin ilk koşuludur. Her haneye ulaşabilen devletin ruhudur ve havagazından ucuzdur. Çok yönlü, her yerde olan ve her şeyi bilendir. Daima gerçek dünyadan boşanan ve daha fazla tinsel zenginlikle ona geri dönen, ruhunu yenileyen ideal bir dünyadır." (s. 84) Marx burada gerçek dünyadan ayrışan ideal bir dünyadan bahsetmesine rağmen, bu her ne olursa olsun doğrudan doğruya materyalizmden az öteye düşen bir düşüncedir. Aslı istenirse burada kast ettiği yalnızca ideal dünyanın gerçekliğe içsel olduğu, idealinse gerçekliğe içkin olduğudur.

Dahası, Marx'ın bu düşüncelerinin kendine has bir özelliği, bir taraftan öz-bilinci, özgürlüğü ve basının özünü, aslında somut koşullara aldırmaksızın belirlemesi, diğer taraftan da özgürlüğün ve basının ampirik varlığı, yani belirli koşullar altındaki varoluşu olarak devletin, bunların özleriyle çelişmesidir. Bu, Marx'ın yasa, yasama, devlet iktidarı ve onların ampirik varoluşları arasındaki çelişkiye işaret ettiği anlamına gelir. Bu çelişkinin kökleri nerededir? Bu durum özden çıkarılamaz; çünkü basın, yasa ve devletin var olduğu koşullar tarafından belirlenir. Oysa öze bu durumda da oluşu belirlemez mi? Eğer belirlemezse ampirik olan ideal olandan bağımsızdır veya ideal olan ampirik olanın özü değildir.[2] Marx kaçınılmaz olarak bütün bu sorunlarla karşı

---

[2] Marx "Boşanma Yasası" metninde, idealizmin kavramlarına dayanarak bu öz tarafından belirlenen ampirik görünüm ile ideal öz arasındaki ilişkileri betimler: "Bütün ahlaki ilişkiler, tıpkı *hakikat*leri önceden varsayıldığında kolayca gerçekleştikleri gibi, *kavram* uyarınca bozulamazdırlar. *Hakiki* bir devlet, *hakiki* bir evlilik, *hakiki* bir arkadaşlık bozulmazdır; ancak hiçbir devlet, hiçbir evlilik,

karşıya kalır ve bu materyalizmden komünizme geçişinin başlangıç noktasıdır.

Yasa, yasama ve devletin özünün kendi ampirik varoluşuyla çeliştiği düşüncesi, Marx'ın mevcut toplumsal ilişkilere dair devrimci-demokrat eleştirisi için teorik zeminidir. Bununla beraber politik olan, bencil çıkarların iktidarı tarafından bozulmuş kendi rasyonel özleriyle birlikte mevcut toplumsal kurumların dönüşümünü talep eder. Neticede bu, yukarıda sözü edilen bozulmuş-gerçeklik kavramının daha somut bir ifadesidir: Belirli toplumsal grupların bencil çıkarlarının iktidarı. Öz ve oluş arasındaki çelişki son kertede özün kendi içindeki bir çelişkiye dönüşür. Ne var ki bu durumda bir kimse özü ideal olarak düşünebilir mi? Bu belki belirli bir toplumsal grubun, diğer toplumsal grupların ampirik olarak konulmuş çıkarlarıyla zıtlaşan zihni bir öz, bir soyutlama ve en iyisi bir ideal değil midir? Belki de ideal öz ve ampirik oluş arasındaki çatışma, sadece toplumsal yaşamın idealistçe bir kavranışı ve gerçek olgular ara-

---

hiçbir arkadaşlık tam olarak kavramına karşılık gelmez (...) Tıpkı doğada çürüme ve ölümün, bir varoluşun bütünüyle kendi işlevini karşılamayı bıraktığı yerde kendiliklerinden ortaya çıkmaları gibi, tıpkı dünya tarihinin bir devletin daha fazla var olmayı hak etmediğine, devlet idesinden öylesine ayrılıp ayrılmadığına karar vermesi gibi, devlet de *mevcut* bir evliliğin bir evlilik olarak hangi koşullarda sona ereceğine karar verir" (*MECW I*, 309). Buradaki en önemli şey, genel ideden başka, özsel olarak kendi kavramından uzaklaşan devletin yok olmaya mahkûm olmasıdır. Ne var ki böylesi bir devletin, evliliğin, vb. özü düşüncesi ideal zorunluluğun yeniden kurulmasına varmaz mı? Karımca bu, özsel olarak farklıdır; çünkü idealist tutumda dahi basit bir biçimde ne olması gerektiğine değil, ne olduğuna işaret edilir.

sındaki çelişkinin bir ifadesidir? Marx bu sorunları doğrudan formüle edemedi; ancak ideal ve gerçek arasındaki çelişkiye ilişkin farkındalığı kesinlikle bunları formüle edebilmesine yaradı.

Marx, Ren Landtag'ının basın özgürlüğü tartışmasına dair metninde, bu tartışmanın arkasında farklı mülkiyetlerin çıkarları olduğunu gösterir. "Tartışmalar bize basın özgürlüğüne karşı soylu toplumsal bir mülkiyet polemiği, şövalye mülkü polemiği ve kent mülkü polemiğini sunar. Bu durumda polemiği yürüten birey değil, *toplumsal mülkiyet*tir. Meclisin içsel doğasını basın üzerine tartışmalardan daha iyi hangi ayna yansıtabilir?" (s. 40). Tartışmadaki katılımcıların görüş ve savlarının, birbirine az ya da çok düşman olan belirli toplumsal grupların maddi çıkarlarını yansıttığı Marx için açıktır. Marx egemen mülkiyetlerin çıkarlarını bencil olarak niteler. Ona göre, soylu ve şövalye mülklerinin sözcüsü, genel anlamda özgürlüğe karşı değildir, ama yalnızca halk için özgürlüğe karşıdır. Marx, özgürlük üzerine her söylem imtiyaz anlamına gelir diyen Voltaire'e gönderme yapar ve hiç kimsenin genel anlamda özgürlüğe karşı çıkmadığını ve bunun daima diğer insanların özgürlüğüne karşı bir mücadele olduğunu vurgular. "Bu, basın özgürlüğünün olması veya olmaması gerektiği sorunu değildir, o daima vardır. Sorun, basın özgürlüğünün belirli kimselerin imtiyazı veya insan zihninin imtiyazı olup olmadığı[dır]" (s. 68-9). Marx özgürlüğün bir azınlığın özel bir hakkı olmaması gerektiğini; çünkü onun insan yaşamının özü ve anlamı olduğunu söyler. Landtag vekillerinin, sadece temsil ettikleri mülkiyetlerin çıkarlarını savunmaları durumu, gerçekliğin içkin aklıyla çelişir. Soylu, şövalye ve burjuva vekil-

lerinin aksine bir köylü vekilin evrensel çıkarları savunduğu doğrudur.

Marx, köylü mülkten vekilin tavrını savunurken, henüz *zorunluluk* bilincinin, insanların toplumsal varlığını yansıttığını düşünmez. Marx, *özel* çıkarları savunmak istediklerinden ötürü soylu, şövalye ve kent (burjuva) mülklerinin vekillerini kınar. Marx vekillerin politik tutumların, özel maddi çıkarlar yerine bir bütün olarak toplumun çıkarları tarafından belirlenmesini ister. Basın özgürlüğünün başta gelen önemi burada yatar; çünkü "maddi mücadeleyi ideolojik mücadeleye, et ve kan mücadelesini zihinler mücadelesine, ihtiyaç, arzu ve ampirizm mücadelesini teori, akıl ve form mücadelesine dönüştürür."[3] Bu, kuşkusuz idealist bir görüştür. Yine de Marx gerçek koşulları belirler ve materyalizme, toplumsal bilinç yasalı bir işleyiş durumu altındaki toplumsal varlık tarafından belirlenir anlayışına doğru ilerler.

[3] Karl Marx ve Friedrich Engels, *MECW* I, 1975, s. 292. (ç.n.)

GENEL BİR GİRİŞ

Napolyon sonrası Almanya'sına anayasal olarak kurulmuş bir bölgesel parlamentolar sistemi vaat edilmişti.

Prusya 1823'te bu şekilde sekiz parlamento (Eyaletler Meclisi) oluşturdu. Bunlar, soylu aile reislerini, şövalye mülkünün temsilcilerini, eşdeyişle kasaba ve kırsal toplulukların soylularını kapsıyordu. Toprak mülkiyeti esasına dayalı seçim sistemi, meclislerdeki asillerin çoğunluğunu gözetiyordu. Meclislerin yetkisi, yerel iktisat ve yönetim sorunlarıyla sınırlandırılmıştı. Ayrıca tartışmaya sunulan hükümet bütçelerine uygun olmak koşuluyla istediklerini ifade etme hakkına da sahiptiler. Bununla beraber, büyük oranda etkisiz ("danışman") idiler; sadece Prusya Hükümeti tarafından davet edilebilirlerdi, ama o zaman da gizli tutulurlardı. Dahası, kararların geçmesi için üçte iki çoğunluk gerekirdi. Ne var ki, şövalye (aristokrat) mülkü 584 parlamenter oydan (kasaba mülkünün 182, kır mülkünün ise 124 oyu vardı) 278'ini elinde bulundur-duğundan, onun isteklerine karşı hiçbir şey yapılamazdı.

III. Frederick William iktidarı altında 17 yıl boyunca parlamentolar beş kez toplandı. 1841'de IV. Frederick William iktidara geldi ve parlamentoların iki yılda bir toplanıp on-

ları saran gizliliğin kaldırılmasını buyurdu. Böylece, onun hükümdarlığı altında ilk (meclisler oluşturulduğun-dan beriyse Altıncı) parlamento, 23 Mayıs ve 25 Temmuz 1841 tarihleri arasında Düsseldorf'ta toplandı.

Aynı yıl, Johann Jacoby adlı Königsbergli bir doktor, 1815 yılında Napolyon'un nihai yenilgisinin ardından vaat edilen anayasa için kaleme alınan, "Bir Doğu Prusyalı Tarafından Cevaplanmış Dört Soru" başlıklı çağrı niteliğindeki risalesini yayımladı. Bu nedenle Jacoby ihanetle suçlandı. Bu arada söz konusu durum sansür üzerine bir tartışma açtı.

1842 Mart'ında, hükümetin resmî gazetesi *Preussische Allgemeine Ṣtaats-Zeitung*'da (*Prusya Genel Devlet Gazetesi*) "hükümetin hakiki niyetleri konusunda kamuoyunu aydınlatmak amacıyla" sansürü destekleyen bir yazı dizisi yayımlandı.

Altıncı Ren Eyalet Meclisi, meclislerin tutanaklarının yayımlanması (bu hak, 30 Nisan 1841 tarihli Kraliyet fermanınca güvence altına alınmıştı) münakaşası sırasında ve basın özgürlüğü üzerine çok sayıda kasabadan gelen dilekçelerle bağlantılı olarak vuku bulan –Marx'ın [da] dahil olduğu– tartışmalar düzenledi.

Metin içindeki alıntılar, *Sitzungs-Provinzial-Landtags des sechsten Rheinischen Provinzial-Landtags*'a (Koblenz, 1841) göre verilmiştir.

YAYIMLANMA NOTLARI

Marx birincisi ve üçüncüsü olmak üzere sadece ikisi yayımlanan üç makaleyi Altıncı Ren Bölge Meclisi tartışmalarına ayırmıştı. Makalelerin ilk serisinde, Marx henüz yayımlanmamış "Son Prusya Sansür Yönergesi Üzerine Yorumlar" makalesinde başlamış olduğu Prusya sansürü eleştirisini sürdürmüştür. Prusya Hükümeti ve Katolik Kilisesi arasındaki ihtilafa ayrılan makalelerin ikinci serisi sansür denetçilerince yasaklanmıştır. Bu makalenin elyazması kurtarılamamıştır; ancak makalenin genel çerçevesi Marx'ın 9 Temmuz 1842'de Ruge'a gönderdiği mektupta sunulmuştur. Makalelerin üçüncü serisi ise Ren Eyalet Meclisi'nin odun hırsızlığı üzerine çıkardığı kanun tartışmalarına ayrılmıştı.

Bu makaleler Marx'ın *Rheinische Zeitung für Politik*'e (*Ren BölgesiGazetesi*) ilk katkısını oluşturmaktadır. Marx işe dışarıdan makale gönderen biri olarak başladı ve 1842 Ekim'ine gelindiğinde gazetenin editörlerinden biri olmuştu. İçeriği ve hayati önemdeki siyasal problemlere yaklaşımıyla makale, muhalif Ren burjuvazisince liberal bir organ olarak kurulan gazetenin, devrimci-demokratik pozisyona geçişinin başlatılmasına yardımcı oldu.

Marx'ın makalesinin basında yer bulması yenilikçi çevrelerce çok olumlu karşılandı. *Rheinische Zeitung*'un yönet-

meni George Jung Marx'a şöyle yazmıştı: "Basın özgürlüğü hakkındaki makaleleriniz son derece iyi... Meyen, *Rheinische Zeitung, Deutsche Jahrbücher*'ı gölgede bıraktı diye yazdı... ve Berlin'de herkes bundan çok memnun." (MEGA, Abt. 1, Ed. 1, Hb. 2, s. 275). *Rheinische Zeitung*'da yayımlanan makaleye ilişkin olarak Arnold Ruge şu yorumda bulunmuştu: "Basın özgürlüğü ve onun savunulması üzerine daha engin ve daha özlü hiçbir şey söylenmedi ya da söylenemezdi" (*Deutsche Jahrbücker*, 1842, s. 535-36).

1850'lerin başında Marx, sonraları Hermann Becker tarafından yayıma hazırlanacak toplu eserlerine bu makaleyi de dahil etti. Ne var ki makalenin sadece başlangıcı ilk nüshaya girebildi. *Rheinische Zeitung*'nin 139. sayısında yayımlanmamış olan metnin büyük kısmı basılmadan kaldı. Makalenin sonu hiçbir zaman yayımlanmayan bir sonraki nüsha için düşünülmüştü.

Becker'in yakın zaman içerisinde hazırlamakta olduğu edisyonda basımı amaçlanan, Şubat 1851'de Marx'ın Londra'dan Köln'deki Becker'e yazarın makalelerin metni üzerindeki (çoğunlukla kısaltmalar şeklindeki) notlarıyla birlikte gönderdiği *Rheinische Zeitung*'un bir kopyası, yakın zamanda Köln Üniversitesi kütüphanesinin arşivlerinde bulunmuştur. Gazetenin bu kopyası, Marx'ın *Rheinische Zeitung* için yazdığı makalelerin birçoğunu –en azından özet halde– yayımlamayı düşündüğünü kanıtlar. Ne yazık ki, bu planı gerçekleşmemiştir. Kenar notları "Komünal Reform ve *Kölnische Zeitung*" ve "*Kölnische Zeitung*'e karşı *Rheinische Zeitung*'ın Bir Yazışması" makalelerinin Marx'a ait olduğunu göstermektedir. Bu makaleler hiçbir zaman Marx'ın çalışmalarının hiçbir derlemesinde yayımlanmamıştır.

PRUSYA SANSÜRÜ[1]

Preussische Staats-Zeitung, Almanya'daki okuryazar herkesi şaşırtacak bir şekilde, güzel bir Berlin baharı sabahı *kendine-itiraflarını* yayımladı.[2] Kuşkusuz itirafı için zarif, diplomatik ve kesinlikle eğlenceli olmayan bir biçim seçmişti. Kendisine, kız kardeşlerine kendilerini tanımaları için bir ayna tutmak isteyen bir görünüm vermişti; aslında bir Prusya gazetesi olan kendisi hakkında mükemmel bir şekilde konuşuyorken, diğer Prusya gazeteleri hakkında yalnızca gizemli bir şekilde konuşuyordu.

Bu durum birçok farklı açıklamaya izin verir. *Sezar* kendisi hakkında üçüncü şahıs zamirinde konuşurdu. *Preussische Staats-Zeitung* üçüncü şahıslardan söz ederken niye kendisini kastediyor olmasın? Çocuklar kendilerinden söz

---

[1] *Rheinische Zeitung*, sayı: 125, 5 Mayıs 1842.

[2] Referans, *Allgemeine Preussische Staats-Zeitung No. 86*, 26 Mart 1842'de yayımlanan "Die inlandische Presse u. die inlandische Statistik" makalesinedir. Marx çoğunlukla aynı gazetenin 16 ile 19 Mart 1842 tarihlerindeki 75. ve 78. nüshalarında yayımlanan, sırasıyla şu iki makaleden alıntı yapar: "Die Wirkung der Zensur-Verfügung vom 24. Dezember 1841" ve "Die Besprechung inlandischer Angelegenheiten".

ederken "ben" değil, "George" vb. deme eğilimindedirler. Neden *Preussische Staats-Zeitung*'un "ben" *Vossische*[3], *Spenersche*[4] ya da diğer bazı azizlerin adlarını kullanmasına izin verilmesin?

Yeni sansür yönergesi ortaya çıkmıştı. Gazetelerimiz özgürlüğün dış görünüşünü ve klasik biçimlerini benimsemiş olmaları gerektiğine inanıyorlardı. *Preussische Staats-Zeitung* da harekete geçmeye ve bir tür liberal –ya da en azından bağımsız– düşünceye sahip olmaya mecbur edildi.

Ne var ki özgürlük için ilk temel koşul kendini-bilmedir ve kendini-bilme kendine-itiraf olmaksızın bir imkânsızlıktır.

Bu nedenle *Preussische Staats-Zeitung*'un *kendine-itiraflar* yazmış olduğu kesinlikle akılda tutulmalıdır; asla unutulmaması gerekense burada yarı-resmî bir basın-çocuğunun öz-bilince kavuşmak üzere ilk uyanışını gördüğümüzdür ve bunun ardından tüm gizemler çözülecektir. Bir kimse *Preussische Staats-Zeitung*'un "soğukkanlılıkla birçok önemli sözü dile getirdiğine" ikna olacak ve sadece onun büyüklüğünün soğukkanlılığına mı yoksa soğukkanlılığının büyüklüğüne mi daha fazla hayran olacağı konusunda kararsız kalacaktır.

Sansür yönergesi güçlükle ortaya çıkmış, *Staats-Zeitung* "sansürün sağladığı daha büyük özgürlük siz Prusya gazeteleri için ne işe yaramaktadır?" sorusunu sormadan önce bu esintiden güçlükle kurtulmuştur.

---

[3] *Vossische Zeitung* sahibi günlük *Königlich privilegirte Berlinsche Zeitung von Staats- und gelehrten Sachen* olduktan sonra bu ismi aldı.

[4] *Spenerche Zeitung* yayını 1840'ların başındaki yarı-resmî hükümet organı *Berlinische Nachrichten von Staats- und gelehrten Sachen'na* geçtiğinde bu ismi aldı.

Açıkçası bunun anlamı şudur: Uzun yıllar sansürün katı şekilde gözetilmesi benim ne işime yaramaktadır? En titiz ve eksiksiz denetim ile korumaya rağmen ne hale geldim? Ayrıca şimdi hangi hale gelmeliyim? Yürümeyi öğrenmedim ve sansasyon delisi bir halk, kalçası çıkmış birinden topuklarını birbirine vurdurarak zıplamasını bekliyor. Sizin için de böyle olacaktır kız kardeşlerim! Zayıflıklarımızı Prusya halkına itiraf etmemize ama itirafımızda diplomatik olmamıza izin verin. Gazeteleriyle ilgilenmediğimizi onlara doğrudan anlatmamalıyız.

Onlara, Prusyalı gazeteler Prusya halkına karşı ilgisiz olurlarsa, Prusya devletinin de gazetelere karşı ilgisiz olacağını anlatmalıyız.

Staats-Zeitung'un cesur sorusu ve çok daha cesur yanıtı, sergileyeceği rolü bağlamındaki muğlak imaları, harekete geçmesi için yalnızca bir başlangıçtır. Bilinçlenmeye başlıyor, düşündüğünü söylüyor. Epimenides'i dinleyin!

Duyusal algı ve düşünme arasında hâlâ muallâkta olan zihnin sınırının, ilk teorik etkinliğinin *saymak* olduğu çok iyi bilinmektedir. Saymak *çocuğun* ilk özgür teorik bilişsel eylemidir. *Preussische Staats-Zeitung* kız kardeşlerine *Hadi soyalım* diye seslenir. *İstatistik* baş politika bilimidir! Üzerinde ne kadar saç çıktığını bildiğimde bir adamın kafasını da bilirim.

Kendine yapılmasını istemediğini başkasına yapma. Bir kimse, istatistiksel olanın yaptığından daha fazla, bizi ve özellikle beni, *Preussische Staats-Zeitung*'u nasıl daha iyi hale getirebilir! İstatistik yalnızca herhangi bir Fransız ya da İngiliz gazetesininki kadar sıklıkta göründüğümü değil, ama aynı zamanda, uygar dünyada herhangi bir gazeteden

daha az okunduğumu da kanıtlayacaktır. Gönülsüz bir şekilde benimle ilgilenmek zorunda kalan resmî görevlileri önemsemeyin, yarı-resmî bir yayın aracına sahip olması gereken kamu alanlarını da çıkartın ve beni kim okur, sorarım, kim? Maliyetimi hesaplayın; aldığım geliri hesaplayın ve soğukkanlılıkla büyük sözler dile getirmek için kârlı bir iş olmadığını kabul edeceksiniz. İstatistiklerin ne kadar ikna edici olduklarını, saymanın daha kapsamlı zihinsel işlemleri nasıl gereksiz kıldığını görün! Bu yüzden sayın! Sayısal tablolar onların duygularında heyecan yaratmadan halkı bilgilendirir.

Ayrıca *Staats-Zeitung* istatistiğe yüklediği önemle yalnızca kendini Çinliler ve evrensel istatistikçi Pythagoras[5] ile aynı düzeye koymaz! Bu, türünden bir dizi farklılığı sayılarla hayvanlar arasındaki farklılıklar dile getirmek isteyen yakın zamanların en büyük doğa filozofundan[6] etkilendiğini gösterir.

---

[5] Marx ironik bir şekilde Prusyalı memurların istatistiğe ilişkin coşkusunu, işaret ve sayılara özel önem atfeden antik felsefe sistemleriyle karşılaştırır. Özellikle de on dokuzuncu yüzyılda ilk temsilcilerinden biri Konfüçyus olarak kabul edilen antik Çin "I Ching" metinlerine işaret eder. İçlerinde saklı felsefi kavramsallaştırmaya göre üç doğru veya kesik çizginin farklı kombinasyonlarından oluşan ku işaretleri, şeyleri ve doğal fenomenleri simgeler. Pythagoras'ı "evrensel istatikçi" olarak nitelerken, Marx'ın aklında antik Yunan filozoflarının bütün şeylerin özü olarak sayı kavramsallaştırmaları vardır.

[6] Lorenz Oken.

Bu nedenle *Preussische Staats-Zeitung* aşikâr pozitivizmine rağmen, modern felsefi temellerden yoksun değildir.[7]

Staats-Zeitung çok yönlüdür. Geçici büyüklükteki bir sayıda durmaz. Niceliksel ilkenin tanınmasını ileri taşır ve uzamsal büyüklüğün gerekçelenmesini duyurur. Uzam, büyüklüğü *çocuğu* etkileyen ilk şeydir. Çocuğun dünyada karşılaştığı ilk büyüklüktür. Bu nedenle çocuk önemli bir adam olabilmek için büyük bir adama tutunur ve aynı çocukça yolla *Staats-Zeitung* bizi, kalın kitapların kıyaslanamaz biçimde ince olanlardan daha iyi olduğu ve kendisinin de sadece tek basılı sayfa üreten günlük tekli broşür ya da gazetelerden çok daha iyi olduğu şeklinde bilgilendirir.

Siz Almanlar kendinizi ancak ayrıntılı olarak ifade edebilirsiniz! Bay Yazar ve Bay Eleştirmen dışında kimsenin okumadığı, devletin organizasyonu ve güvenilir öğrenme üzerine gerçekten ciltler dolusu kitap yazın, ancak aklınızda tutun ki gazeteleriniz kitap değildir. Üç ciltlik sağlam bir iş için kaç basılı sayfa harcandığını düşünün! Bu nedenle günümüzün ya da zamanımızın tinini istatistiksel tablolar sunan gazetelerde değil, ama boyutunun size güvenilirliğini garanti eden kitaplarda arayın.

Siz iyi çocuklar, buradakinin "öğrenilmiş" şeylerle ilgili bir konu olduğunu aklınızdan çıkarmayın. Kalın kitaplar okulunda okuyun ve ince formatımız ve kalın kitaplardan sonra gerçekten hayat verici olan centilmence hafifliğimiz sayesinde biz gazeteleri çabucak sevmeye başlayacaksınız.

---

[7] Pozitif felsefeye gönderme yapılmaktadır.

Kuşkusuz! Kuşkusuz! Zamanımız artık Ortaçağ'da hayranlık duyduğumuz boyutun gerçek tadına sahip değil. Önemsiz, küçük dindarlık taslayan makalelerimize bakın, sekiz yapraklık küçücük kâğıtlardaki felsefi sistemlerimize bakın ve ardından Duns Scotus'un yirmi ciltlik devasa eserine bir göz atın. Kitapları okumak zorunda değilsiniz; heyecan verici görünümü kalbinize dokunmaya ve sanki bir Gotik katedraliymişcesine duygularınızı harekete geçirmeye yeterli olur. Bu eski usul devasa çalışmalar zihni maddi olarak etkiler; kütleleri altında ezilmiş hissettirir ve ezilme hissi korkuyla karışık bir saygının başlangıcıdır. Siz kitaplara hükmetmezsiniz, onlar size hükmederler. Onlar için önemsiz uzantılarsınız ve aynı şekilde *Preussische Staats-Zeitung*'un gözünde insanlar, politik literatürlerin önemsiz uzantıları olmalıdırlar.

Bu nedenle *Staats-Zeitung*, dili oldukça modern olmasına rağmen, Ortaçağ'ın hakiki dönemine ait tarihsel temellerden de yoksun değildir.

Ne var ki *çocuğun* teorik düşünmesi niceliksel ise pratik düşüncesi gibi yargıları da öncelikle pratik ve duyusaldır. Çocuğun duyum kalitesi, onu dünyayla ilişkilendiren ilk bağlantıdır. *duyuların* uygulama organları, olan dünyayı *yargılamak* için kullandığı ilk organlardır. Bu nedenle çocuksu *Preussische Staats-Zeitung*, gazetelerin değerini ve böylece kendi değerini *burnu* yoluyla yargılar. Yunan bir düşünür[8] "kuru ruhlar en iyisidir" dediyse,[9] *Staats-Zeitung* da "güzel kokan" gazetelerin "*iyi*" gazeteler olduklarını söyler. *Augs-*

---

[8] Herakleitos.

[9] Marx bununla Herakleitos'un maksimini kasteder: "Kuru ruh en akıllı ve bilge olandır."

burg Allgemeine ve *haftalık des Débats*'ın *"edebi kokusunu"* çok fazla övemez. Övgüye değer farklı saflık nadirdir! Büyük Pompey, tüm zamanların en büyüğü!

Böylece farklı birkaç övgüye değer söz vasıtasıyla ruh durumunun derin içyüzünü görmemize müsaade ettikten sonra, *Staats-Zeitung* derin bir düşünüşle devlet hakkındaki görüşünü özetler. Bu büyük keşfin en önemli noktası şudur:

> "Prusya'da devlet yönetimi ve tüm devlet örgütü politik tinden uzaktır ve bu nedenle insanların ya da gazetelerin politik ilgisi olamaz."

Bu durumda *Preussische Staats-Zeitung'un kanı*sına göre, Prusya'da devlet yönetimi politik tine sahip değildir ya da politik tin devlet yönetimine sahip değildir. *Staats-Zeitung* devletin gerçek yaşamının herhangi bir politik tinden uzak olduğunu ve politik tinin gerçek bir devlette yaşamadığını, yani en dişli rakibin bile daha acımasız şekilde dile getiremeyeceğini ortaya koymakta ne kadar da kabadır!

Ne var ki, *Preussische Staats-Zeitung*'un *çocuksu-duyusal* bakış açısını da unutmamalıyız. Bize demiryolları konusunda birinin yalnızca rayları ve yolları, ticaret konusunda yalnızca şeker ve kahveyi ve deri fabrikaları konusunda yalnızca deriyi düşünmesi gerektiğini söyler. Çocuk tabii ki *duyusal algının* ötesine geçmez. Sadece, yalıtılmış bir şey ve maddi parçaları tinsel bütünlüğün ruh sahibi üyeleri haline getiren her yer olarak devlette, çocuk için varolmayan, tikeli evrenselle bağlayan görünmez sinir bağlarını görür.

Çocuk, güneşin dünyanın etrafında döndüğüne; evreselin tikelin etrafında döndüğüne inanır. Bu nedenle çocuk tine değil, ama *hayaletler*e inanır.

Böylece *Preussische Staats-Zeitung* politik tini bir Fransız hayaleti olarak dikkate alır ve eğer üzerine deri, şeker, süngüler ve sayılar fırlatırsa hayaleti def edeceğini düşünür.

Gelgelelim, okurumuz sözümüzü kesecektir; biz "Ren Bölge Meclis tutanaklarını" tartışmak istedik ve onun yerine "masum melek", basının yaşlı çocuğu, *Preussische Staats-Zeitung* ve kendisiyle kız kardeşlerini tekrar tekrar sağlıklı bir kış uykusuna yatırmaya çalışan eski ninnilerin bir tekrarıyla karşılanıyoruz.

Ne var ki Schiller şöyle demiyor mu:

"Ancak bilge aklın göremediği

Çocuksu bir doğa bütün sıradanlığı içinde görür."[10]

Preussische Staats-Zeitung "bütün sıradanlığı içinde", Prusya'da en az İngiltere'de olduğu kadar, eğer yapabilecekse günlük basının tutanaklarını tartışmasına *izin veren eyaletler meclisleri*ne sahip olduğumuzu hatırlatır; çünkü *Staats-Zeitung* muazzam, klasik öz-bilinci dahilinde, Prusya gazetelerinde eksik olanın izin değil, beceri olduğu görüşünü benimser. Bu ikincisini onun özel bir imtiyazı olarak kabul ederiz, aynı zamanda becerisine dair hiçbir açıklama olmaksızın, bütün sıradanlığı içinde düşünceyi fiilen gerçekleştirme özgürlüğüne de sahip oluruz.

Meclis tutanaklarının yayımlanması sadece "*kamusal olgular*", eşdeyişle basın için araştırma nesnesi olarak ele alındıklarında bir gerçeklik haline gelecektirler. Son *Ren* Bölge Meclisi dolaysızca en çok meşgul edildiğimiz örnektir.

---

[10] F. Schiller, *Die Worte des Glaubens.*

"*Basın Özgürlüğü Üzerine Tartışmalar*"ıyla başlıyoruz ve bir başlangıç olarak belirtmek zorundayız ki, bir katılımcı olarak kimi zaman bu soruna ilişkin olumlu düşüncemizi sunarken, sonraki makalelerde daha çok tarihsel bir seyirci olarak tutanakların seyrini takip etmeli ve sunmalıyız.

Bu farkı tutanakların doğası sunum metodunda kendisi belirlemektedir. Bütün diğer tartışmalar için Meclis temsilcilerinin çeşitli görüşlerinin yaklaşık aynı düzeyde olduklarını gördük. Diğer taraftan özgür basının düşmanları basın sorununda dikkate değer bir avantaja sahiptirler. Havayı dolduran sloganlardan ve beylik laflardan ayrı olarak, Meclisteki basın *savunucularının* savundukları şeyle bütünde gerçek bir ilişkileri yokken, özgür basının düşmanları arasında, basına karşı gerçek, hayali olmayan bir tutum almalarını sağlayan *patolojik bir duygu*, tutkulu bir taraflılık tespit ettik. Onlar basın özgürlüğünü hiçbir zaman hayati bir ihtiyaç olarak görmeye yaklaşmadılar. Onlara göre bu kalbin rol almadığı mantıksal bir konu. Onlara göre bu sadece "duygular"la bağlı oldukları "egzotik" bir bitki. Bu nedenle tüm çok genel, belirsiz tartışmalarda özellikle karşıtlarının "okkalı" dayanaklarına karşı çıkmak üzere ve en dar kafalı düşünce yıkılmadığı sürece önemli olarak kabul edilecek bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

Goethe bir keresinde ressamın yalnızca, en azından canlı bir varlıkta sevmekte olduğu bir tür feminen güzellikle başarıya ulaştığını söylemişti.[11] Basın özgürlüğü de –tam olarak feminen bir güzellik olmasa da– birinin onu savunabilmek için onu sevmesi gereken bir güzelliğe sahiptir. Bir şeyi

---

[11] J. Goethe, *Verschiedenes über Kunst*. 2. Bölüm.

gerçekten seversem, onun varoluşunun, o olmadan doğamın eksiksiz, memnun ve tam bir varoluşa sahip olamayacağı, özsel ihtiyacım olan bir şey olduğunu hissederim. Yukarıda bahsedilen basın özgürlüğü taraftarları, herhangi bir türden basın özgürlüğünün yokluğunda dahi tam bir varoluşa sahip olacak gibi görünüyorlar.

ÖZGÜR BASININ DÜŞMANLARI[1]

Tıpkı genel anlamda muhalefetin bir toplumun erişmiş olduğu gelişmişlik düzeyini gösterdiği gibi, *liberal muhalefet* de bize politik bir meclisin düzeyini gösterir. Hayaletlerin varolduğundan şüphe etmenin felsefi cesaret olduğu, cadı mahkemelerine karşı çıkmanın bir paradoks olarak kabul edildiği bir çağ, hayaletlerin ve cadı mahkemelerinin *meşru* olduğu bir çağdır. Antik Atina'daki gibi yalakaları, asalakları ve dalkavukları insanların aklıselimliğine istisnalar olarak, *insanlar arasındaki ahmaklar* olarak kabul eden bir ülke, bağımsızlığın ve kendine güvenin ülkesidir. Ne var ki o iyi eski zamanların tüm insanları gibi düşünme ve hakikati yalnızca *kral soytarıları* için dile getirme hakkını talep eden insanlar, sadece bağımlı ya da kişiliksiz insanlar olabilirler. Muhalefetin, irade özgürlüğünün insan doğasına içkin olduğunu ileri sürdüğü bir eyaletler meclisi, en azından irade özgürlüğünün yürürlükte olduğu bir meclis değildir. İstisna kuralı kanıtlar. Liberal muhalefet bize liberal tutumun ne hale geldiğini, özgürlüğün insanlarda ne ölçüde somutlaştığını göstermektedir.

---

[1] *Rheinische Zeitung*, sayı: 128, ek, 8 Mayıs 1842.

Böylece, Eyaletler Meclisi'ndeki basın özgürlüğü savunucularının hiçbir şekilde işlerinin ehli olmadıklarını gösterirsek, bu daha çok bir bütün olarak Bölgesel Meclis için geçerli olur.

Bununla birlikte, Meclis tutanaklarına ilişkin buradaki açıklamalarımıza sadece basın özgürlüğüne dair özel bir ilgiden değil, ama aynı derecede Meclis'e dönük genel bir ilgiden hareket ederek başlıyoruz. Bunun nedeni, *özel eyalet* tinini hiçbir yerde basın üzerine tartışmalarda olduğundan daha açık, kararlı ve tam ifade edilmiş şekilde bulamamamızdır. Tıpkı genel anlamda, toplumdaki belirli bir alanın tinini, belirli bir eyaletin tikel çıkarını ve bunun doğal tek taraflı karakterini dobra dobra ve çekinmeden ifade ettiği ve sanki dişlerini gösterdiği *genel* özgürlüğe muhalif olduğu gibi bu özellikle, *basın özgürlüğüne muhalefet* için de iyidir.

Tartışmalar bize basın özgürlüğüne karşı soylu toplumsal bir mülkiyet polemiği, şövalye mülkü polemiği ve kent mülkü polemiğini sunar. Bu durumda polemiği yürüten birey değil, *toplumsal mülkiyet*tir. Meclisin içsel doğasını basın üzerine tartışmalardan daha iyi hangi ayna yansıtabilir?

*Özgür basının düşmanları*yla başlıyoruz ve bu ancak, *soylu mülk*ten bir konuşmacıyla anlamlıdır.

Diğer konuşmacı tarafından çok daha kapsamlı açıklandığından, konuşmasının ilk kısmının içeriğinin "basın özgürlüğü ve sansürün her ikisi de kötüdür, vb."ne etkisine değinmemeliyiz. Ne var ki *karakteristik argüman metodunu* da es geçmemeliyiz.

"Sansür" dedi, "basın tarafındaki aşırılıklardan daha az kötüdür." "Bu kanı Almanya'da gitgide öyle bir kök salmıştır ki" (soru: Almanya'nın hangi bölgesi?) "Federasyon da

konuya ilişkin olarak, Prusya'nın onaylamada ve incelemede katıldığı *yasalar* çıkarmıştır."[2]

Meclis basın özgürlüğünü kendi zincirlerinden tartışır. Bu zincirlerin kendisi, basına vurulan bu pranga der konuşmacı, özgür etkinliğin basının kaderinde olmadığını kanıtlar. Prangalı varoluşu kendi özsel doğasına karşı tanıklık eder. Basın özgürlüğüne karşı olan yasalar basın özgürlüğünün inkârıdır.

Bu, tüm reformlara karşı, belirli bir partinin *klasik teorisini* kesinlikle ifade eden, *diplomatik bir argüman*dır.[3]

Özgürlüğün her kısıtlanışı, bir zamanlar gücü elinde tutmuş olanların, özgürlüğün kısıtlanması gerektiği konusunda ikna edildiklerini gösteren eksiksiz ve inkâr edilemez bir kanıttır ve böylelikle bu kanı sonraki görüşler için bir kılavuz ilke görevi görür.

Bir zaman insanların, dünyanın güneşin etrafında dönmediğine inanmaları emredildi. Galileo bununla çürütüldü mü?

Benzer şekilde Almanya'mızda hukuki yaptırım, serfliğin kimi insanlarda doğuştan içkin bir özellik olduğu, hakikatin en açık şekilde cerrahi operasyonla, yani işkenceyle

---

[2] Referans, 20 Eylül 1819'da kabul edilmiş Alman Eyaletleri için Basın Üzerine Bölgesel Federal Yasa'yadır.

[3] Almanya'da 18. yüzyılda kurulmuş tarih ve hukuk alanlarındaki bir akım olan *tarihsel hukuk ekol*üne gönderme yapılıyor. Temsilcileri (Gustav Hugo ve Friedrich Carl von Savigny) soyluların ve feodal kurumların yararlandıkları imtiyazları ebedi tarihsel kurallarla gerekçelendirmeye çalıştılar. Bu ekolün bir değerlendirmesini Marx, "Tarihsel Hukuk Okulu'nun Felsefi Manifesto"su makalesinde vermiştir.

açığa çıkarılabildiği ve cehennem alevlerinin dünyadaki alevler suretiyle kâfirlere zaten gösterilmiş olduğu, tek tek prenslerin paylaştığı imparatorluğun kanaatine verildi.

Yasal serflik, insan bedeninin kullanma ve mülkiyet nesnesi olmadığı şeklindeki rasyonel fanteziye karşı olgusal bir kanıt değil midir? İşkencenin ilkel metodu, hakikat damarlar açılarak çıkartılamadı, uzuvların askıda gerilmesi kurbanın sessizliğini bozamadı, çırpınmalar itiraflar değildi şeklindeki yanlış teoriyi çürütmedi mi?

Bu nedenle, konuşmacının görüşüne göre sansürün basın özgürlüğünü reddetmesi, belirli sınırların ötesinde olgusal ve hakiki olmayı bıraktıktan sonra, büyüklüğü topografik olarak ölçülebilir, böylesi olgusual karakterdeki bir hakikat olarak, kendi olgusal doğruluğuna sahip bir önermedir.

"Ne yazılı ne de sözlü" daha fazlasını öğrendik, "bir bütün olarak ne Ren Bölgesi'nde ne de Almanya'da hakiki ve soylu tinsel gelişimimizde bir pranga görülebilir."

Basınımızdaki hakikatin soylu ihtişamı, sansürün bir armağanı olarak kabul edilir.

Her şeyden önce konuşmacının önceki argümanını kendisine çevirmeliyiz; rasyonel bir kanıt yerine ona bir yönetmelik vermeliyiz. Son Prusya sansür yönergesinde, basının şimdiye kadar aşırı kısıtlamalara tabi olduğu, hâlâ doğru bir ulusal içerik alması gerektiği, resmî olarak bildirilmektedir. Konuşmacı Almanya'mızdaki kanıların değişime eğilimli olduklarını görebilir.

Ne var ki sansürü basınımızı ilerletmek için bir dayanak görmek nasıl da mantıksız bir paradokstur!

Voix toujours tonnante'sinin[4] yankıları hâlâ devam eden, Fransız devriminin en büyük hatibi –Mirabeau–; insanlara katılıp ona "İyi kükredin aslan!"[5] demek için kükremesini bir başkasından duymuş olman gereken aslan, yeteneğini hapiste geliştirmiştir. Öyleyse hapishaneler etkili konuşma okulları mıdır?

Eğer, tüm tinsel geçiş sistemlerine rağmen, Alınan tini büyük ölçekli yatırım yapabilir hale geldiyse, bunu sağlayanın gümrük bariyer ve şeritleri olduğunu düşünmek hakikaten soylu bir önyargıdır. Almanya'nın tinsel gelişimi sansür *sayesinde* değil, sansüre *rağmen* gerçekleşmiştir. Sansür altındaki basın engellenmiş ve lanetli bir hale gelirse, bu sadece özgür olmayan bir basına karşı tanıklık etmesine rağmen, özgür basına karşı bir argüman olarak öne sürülür. Basın, sansüre rağmen ayırt edici özünü korursa, bu durum prangalara değil tin lehine tanıklık etmesine karşın, sansürü destekler şekilde ortaya konur.

Bu arada, "*hakiki ve daha soylu bir gelişim*" başka bir sorundur.

Yazınımız, 1819 ve 1830 arasındaki katı sansür gözetimi döneminde (daha sonra sansür, "Almanya'mızda" olmamasına rağmen Alınanya'nın önemli bir kısmında, zamanın koşulları ve sıradışı kanılar şeklini alarak kendisi sansür altına girmiştir), esprili bir şekilde "*Parlak*" rumuzunu kullanmış, ama tabii gece bataklığının parlaklığı olduğundan

---

[4] En gürültülü ses.

[5] W. Shakespeare, *A Midsummer Night's Dream*, Act V, Scene 1. [Türkçesi: *Bir Yaz Gecesi Rüyası*, çev. Özdemir Nutku, İstanbul: İş Bankası, 2012.]

hiç itibar edemediğimiz, *Abendzeitung*'un editörü "*Winkler*" kadar haklı, "hakiki, soylu, tinsel ve zengin gelişim" denilebilecek "*Abendblatt dönemi*"ni yaşadı. "Parlak" rumuzlu bu "*taşralı adam*"[6] zamane yazının bir prototipidir ve şu Lenten dönemi, birkaç aziz kırk gün aç kalabildiğine göre, azizler gibi olmasalar bile, bütün Almanya'nın da, yirmi yıldan fazla tinsel besin üretmeden ve tüketmeden idare edebileceğine gelecek kuşağı ikna edecektir. Basın rezalet bir hale gelmiştir ve bir kimse sadece anlama eksikliğinin karakter eksikliğini aşıp aşmadığını ve üslup eksikliğinin içerik eksikliğini aşıp aşmadığını veya tersini söylemekte tereddüt edebilir. Eleştiri, Almanya için o dönemin hiç varolmadığını kanıtlayabilse doruğuna ulaşabilirdi. O zamanlar canlı bir tinin kalp atışlarının hâlâ hissedebildiği tek edebi alan, Almanca konuşmak için durdurulmuş, Almanca düşüncenin dili olsun diye durdurulmuş *felsefi* alandır. Tin anlaşılamaz gizemli sözcüklerle konuşur, çünkü anlaşılabilir sözcüklerin anlaşılmasına artık müsaade edilmiyor.

*Ren yazını*yla ilgili olduğu –ve kuşkusuz bu örnek, Ren Bölge Meclisi'yle yakından ilgili olduğundan– kadarıyla bir kimse, Diogenes'in feneriyle tüm beş idari kısımda gezebilirdi ve kimse hiçbir yerde "bu adam"la karşılamazdı. Bunu Ren Eyaleti'nin bir kusuru olarak değil, ama daha çok pratik ve politik aklıselimliğinin bir kanıtı olarak kabul ederiz. Ren Bölgesi "*özgür basın*" üretebilir, ancak "*özgür olmayan*" basın için yanılsamalarla becerilerden yoksundur.

Bu durumda "katı sansürün edebi dönemi" dediğimiz, henüz sona ermiş edebi dönem, sansürün şüphesiz Alman

---

[6] Almanca'da "Krähwinker", kişinin ismiyle yapılan bir kelime oyunu.

tininin gelişimini feci, sorumsuz bir şekilde etkilediği ve böylece konuşmacının *magister bonarum artium*[7] olarak tahayyül edilmesi gibi önceden belirlemediği açık tarihsel bir karıttır. Yoksa bir kimse "hakiki ve daha soylu basın"dan zincirlerini terbiyeli şekilde taşıyan bir basın mı anlamalı?

Konuşmacı "küçük parmak ve tüm el hakkında o çok iyi bilinen" deyişi anımsama "özgürlüğünü aldıysa", karşılığında insanların tinini sadece tek bir bütün ele değil, her iki ele de vermenin hükümetin onuruna yaraşıp yaraşmadığını sorma özgürlüğüne sahip olur muyuz?

Gördüğümüz gibi konuşmacımız, sansür ve tinsel gelişme arasındaki ilişkiyi dikkatsizce aristokratik, diplomatik açıdan temkinli bir şekilde ortadan kaldırmaktadır. Konuşmacı *Basın özgürlüğünün* tarihsel *şekillenmesi*ne saldırısında hâlâ, tereddütsüz kendi toplumsal mülkiyetinin olumsuz boyutunu temsil etmektedir.

Diğer uluslardaki basın özgürlüğü konusunda şunları söyler:

> "*İngiltere* bir ölçü çubuğu görevi göremez; çünkü iddia edilir ki, teorilerin uygulanması sonucu bir başka ülkede kurulamayan, doğrulanmasını sadece *İngiltere'nin özel koşullarında* bulan oradaki koşullar, *tarihsel olarak* yaratılmışlardır."
>
> "*Hollanda*'daki basın özgürlüğü, ülkeyi ezici bir ulusal borçtan kurtarmaya yeterli değildi ve ülkenin yarısının kaybedilmesiyle sonuçlanan bir devrimin meydana gelmesine büyük ölçüde yardımcı oldu."

Daha sonra geri dönmek üzere Fransa'yı geçiyoruz.

---

[7] Güzel sanatlar öğretmeni.

> "Sonuç olarak *İsviçre*'de basın özgürlüğü tarafından kutsanmış bir Eldorado bulmamız mümkün olmaz mı? Bir kimse gazetelere taşınan vahşi parti kavgalarına bıkkınlıkla bakmaz mı! Burada partiler, bir *hayvanın uzuvları*ndan sonra adlandırılır, *boynuz-adamlar* ve *pençe-adamlar* şeklinde bölünür ve hoyrat, ağzı bozuk konuşmalarından dolayı bütün komşuları tarafından aşağılanırlar!"

İngiliz basını der konuşmacı, *tarihsel temelleri*nden ötürü basın özgürlüğü lehine bir argüman değildir. İngiltere'deki basın, genel basın olarak değil, *yalnız* tarihsel olarak geliştiği için erdem sahibidir; hatta konuşmacı, tarihsel temeller olmadan gelişmiş olması gerektiğini iddia eder. Bu nedenle burada basın değil, tarih erdem sahibidir. Basın tarihin bir parçası değilmiş gibi, İngiliz basını VIII. Henry, Katolik Mary, Elizabeth ve James altında, İngiliz ulusunun tarihsel temellerini kazanmak üzere bedeli ağır ve çoğunlukla acımasız bir mücadele yürütmek zorunda kalmasaydı!

Öte yandan, baskı karşısında en büyük özgürlüğe sahip olan İngiliz basını tarihsel temelleri yıkıcı bir şekilde etkilemeseydi de, basın özgürlüğü lehine tanıklık edecek miydi? Ne var ki konuşmacı tutarlı değildir.

İngiliz basını genel basın *lehine* bir kanıt değildir, *çünkü* İngiliz'dir. Sadece Hollandalı olmasına *rağmen* Hollanda basını genel basına *karşı* tanıklık eder. Bir durumda basının tüm erdemleri tarihsel temellerine yüklenir, diğer bir durumdaysa tarihsel temellerin tüm kusurları basına yüklenir. Bir durumda basının tarihsel ilerlemeyle de paylaşımda bulunması gerektiği varsayılmaz, diğer bir durumdaysa tarihin, basının kusurlarında da paylaşımda bulunması gerektiği varsayılır. Tıpkı İngiltere'deki basının, bu sonuncunun tarihsel ve özel koşullarına bağlı olması gibi. Ayrıca bu Hollanda ve İsviçre'deki basın için de aynıdır.

Basının tarihsel temelleri yansıttığı, ortadan kaldırdığı ya da geliştirdiği mi farzedilir? Konuşmacı her birini basın için bir serzeniş konusu haline getirmektedir.

Konuşmacı tarihsel gelişiminden *ötürü Hollanda* basınını suçlamaktadır. *Tarih*in seyrini *engellemiş* olmalıydı, Hollanda'yı *ezici ulusal borç*tan kurtarmış olmalıydı! Ne kadar da tarihsel olmayan bir talep! Hollanda basını XIV. Louis dönemini engelleyemedi; Hollanda basını Cronmwell kumandasındaki İngiliz donanmasının Avrupa'da birinci konuma yükselmesini önleyemedi; Hollanda'yı savaşan kıtasal güçlerin alanı olma sıkıntısından kurtarmış olabilecek sihri okyanusta yapamadı; Napolyon'un despotça emirlerini ortadan kaldırmak için Almanya'da bir araya getirilmiş bütün sansürler kadar az beceriye sahipti.

Ne var ki *özgür* basın ulusal borçları hiç yükseltmiş midir? Orleans Dükü'nün hükümdarlığı altındayken, birkaç hicivci dışında, para spekülasyonlarının akıl almaz fırtına ve stres dönemine karşı çıkmış olanlar ve banknot değil Bastille'e gönderilen notlar almış bütün Fransa, Yasa'ların finansal ahmaklığına saplanıp kalmıştı.

Basının *ulusal borç için* kurtarıcı olması talebi, hatta bireylerin borçlarını da ödemesi gerektiği noktasına kadar genişletilebilecek talep, fiziksel rahatsızlıklarını tedavi ettiği halde yazılarındaki bozuklukları düzeltmediği için doktoruna söylenen bir yazarı hatırlatmaktadır. Basın özgürlüğü bir insan ya da ulusu mükemmel yapmak için vaatte bulunan bir fizikçi kadar beceriye sahiptir. Kendisi mü-

kemmellik sağlamaz.[8] İyiyi, bütünü için değil belirli özel bir iyi için, bir başkası için değil bu belirli bir iyi için istismar etmek ne kadar da saçma bir davranıştır. Kuşkusuz basın özgürlüğü her şeyi hesaba katsaydı bir ulusun diğer işlevlerini ve ulusun kendisini lüzumsuz hale getirirdi.

Konuşmacı *Belçika devrimi* için Hollanda basınını suçlamaktadır.

Tarih eğitimine sahip olan hiç kimse Belçika'nın Hollanda'dan ayrılmasının, onların birliğinden karşılaştırılmaz ölçüde daha büyük *tarihsel bir olay* olduğunu inkâr edemez.[9]

Hollanda'daki basının Belçika devrimine neden olduğu söyleniyor. Hangi basın? İlerici mi gerici mi? Bu aynı zamanda Fransa için de sorabileceğimiz bir sorudur; konuşmacı vaiz ama aynı zamanda da demokratik Belçika basınını suçluyorsa, Fransa'daki vaiz ama aynı zamanda mutlakiyetçi basını da suçlamalıdır. Her ikisi de hükümetlerinin devrilmesine yardım etmiştir. Fransa'da devrim yapan basın özgürlüğü değil, sansürdür.

Ne var ki bunu hesaba katmadan, Belçika devrimi ilk olarak tinsel bir devrim, bir basın devrimi olarak *görülür*. Belçika devrimine neden olan basındır iddiası bunun ötesinde bir anlama sahip değildir. Ne var ki bu bir suçlama konusu mudur? Devrimin öncelikle *maddi bir biçim* mi alması gerekir? Konuşmak yerine isyan? Hükümet tinsel bir

---

[8] *Rheinische Zeitung*, sayı: 130, 10 Mayıs, 1842 tarihli nüshadaki dizgi hatasından dolayı bu şöyle okunmalıdır: "Bu kendisi kusurludur."

[9] 1815 Viyana Kongresi kararıyla Belçika ve Hollanda tek bir Hollanda krallığı altında birleştirildiler, Belçika fiili olarak Hollanda'nın emrine girdi. Belçika 1830 burjuva devriminin ardından bağımsız bir anayasal monarşi haline geldi.

devrimi gerçekleştirebilir, ancak maddi bir devrim önce hükümeti tinselleştirmelidir.

Belçika devrimi, Belçika tininin bir ürünüdür. Bu nedenle basın da, günümüzde tinin en özgür görünümü, Belçika devriminde bir paya sahiptir. Belçika basını devrimden uzak dursaydı Belçika basını olmayacaktı, ancak eşit şekilde Belçika devrimi aynı zamanda basın için bir devrim olmasaydı, Belçika devrimi Belçikalı olamayacaktı. Halkın devrimi bir *toplam*dır; yani her alan kendi yolunda gerçekleşir; basınınki neden basın olarak olmasın?

Böylece konuşmacı Belçika basınını suçlarken basını değil, *Belçika'yı suçluyor*. Burada konuşmacının basın özgürlüğü konusundaki tarihsel bakış açısını buluyoruz. Özgür basının popüler karakteri –ve ressam suluboyayla büyük tarihi resimler yapmasa da çok iyi bilinen– onun özel popüler tininin özel bir ifadesini oluşturan, özgür basının tarihsel tekilliği soylu mülkten konuşmacı için iğrençtir. Konuşmacı çeşitli ulusların basınının onun görüşlerini içeren bir basın, *haute volée*[10] bir basın olmasını ve tinsel ilahi cisimler, uluslar yerine belirli bireyler etrafında dönmesini istemektedir. Bu istek *İsveç basını* üzerindeki hükmünde açık olarak ortaya çıkmaktadır.

Kendimize bir hazırlık sorusu sormaya müsaade edelim. Konuşmacı neden İsviçre basınının Albrecht von Haller üstünden Voltaireci aydınlanmaya karşı çıktığını anımsatmamıştır? Konuşmacı neden İsviçre'nin tam bir Eldorado olmamasına rağmen, geleceğin soylu Eldorado elçisini ürettiğini, bir kere daha *Restauration der Staatswissenschaften*'da

[10] Yüksek toplum.

duran belirli bir bay von Haller'un, *Berliner politisches Wochenblatt* için "daha soylu ve hakiki" olan basının temellerini attığını aklında tutmuyor? Onları eserleriyle bilelim. Ayrıca dünyada hangi diğer ülke bu çekici meşruluğun bir meyvesi olan İsviçre'ye karşı çıkabilmiştir?

Konuşmacı "boynuz-adam", "pençe-adam" gibi "hayvan partisi isimlerini"nin benimsenmesinde *İsviçre basını*nı kusurlu bulmaktadır;, çünkü kısacası *İsviçre dil*inde, öküz ve ineklerle belirli bir patriyarkal uyum içinde yaşayan *İsviçre halkı*nın içinden konuşmaktadır. *Bu ülkenin basını kesinlikle bu ülkenin basınıdır.* Bununla ilgili söylenebilecek daha fazla bir şey yoktur. Aynı zamanda, İsviçre basınının bir kez daha kanıtladığı üzere, özgür basın bir ülkenin tikellik sınırlarını aşmaktadır.

Hayvan partisi isimleri özelinde, dinin kendisinin hayvanı ruhani bir sembole çevirdiğini anımsatalım. Konuşmacımız, kuşkusuz büyük bir dini şevkle İnek Sabala ve maymun Hanumanı kutsayan *Hindistan basını*nı suçlayacaktır. Tıpkı İsviçre basınını İsviçreli karakterinden ötürü suçladığı gibi, Hindistan basınını da Hindistan dini nedeniyle suçlayacaktır. Ne var ki sansüre tabi olmasını güçlükle isteyebileceği bir basın vardır; *kutsal basın*a atıfta bulunuyoruz, *İncil*. Bu tüm insanoğlunu *koyun* ve *keçiler* olarak iki büyük gruba bölmez mi? Tanrı'nın kendisi Yuda ve İsrail evlerine karşı tavrını şu terimlerle açıklamaz mı: Yuhuda'nın evine bir güve, İsrail'in evine bir *kurtçuk* olarak gitmeliyim?[11] Veyahut biz laiklere daha yakın gelen nedir, bütün antropolojiyi zoolojiye çeviren bir *soylu yazın* yok

[11] Hosea 5:12, müdahale edilmiştir.

mudur? *Hanedan* yazınını kastediyoruz. Bu hâlâ boynuz-adam ve pençe-adamdan daha ilgi çekici şeyler içerir.

Öyleyse konuşmacının basın özgürlüğüne karşı ortaya koyduğu itham nedir? *Bir ulusun kusurları aynı zamanda basınının kusurlarıdır*, basın amansız bir dildir ve halkın tarihsel tininin bir resmini sergilemektedir. Konuşmacı *Alman halkının tini*ninin bu önemli doğal imtiyaza bir istisna olduğunu mu kanıtladı? Her ulusun kendi tinini kendi basını aracılığıyla ifade etiğini göstermiştir. Konuşmacının kendi iddiasına göre, Almanların felsefi olarak eğitilmemiş tini, hayvana-bağlanan İsviçreli arasında mı bulunmalıdır?

Son olarak konuşmacı, özgür bir basının *ulusal* kusurlarının, *sansürün ulusal kusurları* kadar olmadığını mı düşünmektedir? Sansürler tarihsel bütünlükten dışlanmış mıdır? Çağın tini tarafından etkilenmemişler midir? Maalesef olabilir de, ancak aklı başında hangi insan, ulusun ve zamanın basının günahları yerine sansür altındaki ulusa ve zamana karşı günahlardan af dileyebilir ki?

Girişte çeşitli konuşmacıların, basın özgürlüğüne karşı *belirli bir mülkiyet*in polemiğini seslendirdiklerine işaret ettik. Soylu mülkten konuşmacı ilk olarak *diplomatik* temelleri ortaya koymuştur. Basın özgürlüğünün, sansür yasalarında yeteri kadar açık ifade edilen, *soylu hükümleri* nazarında, yanlış olduğunu kanıtlamıştır. Alman tininin daha soylu ve hakiki gelişiminin yukarıda söz edilen kısıtlamalardan *yaratıldığını* kabul etmektedir. Son olarak konuşmacı, *halka karşı* bir polemik yürütmüş ve basın özgürlüğünü, bir soylunun korkusuyla, insanların kendilerine yönelttiği nezaketsiz, düşüncesiz konuşmalar olarak reddemiştir.

EYALETLER MECLİSİ ÜZERİNE[1]

Şimdi sözünü edeceğimiz şövalye mülkünden konuşmacı, halka değil ama kişilere karşı bir polemik yürütür. *Basın özgürlüğü* içinde *insanın özgürlüğü*nü ve *basın yasası* içinde hukuku sorgular. Basın özgürlüğünün esas sorununa geçmeden önce, *Meclis görüşmelerinin günlük ve eksiksiz yayımlanması* sorununun peşine düşer. Şimdi adım adım onu takip edelim.

"*Tutanaklarımızın yayımlanması* için sunduğumuz ilk önergeler yeterlidir." "Bırakalım iznin *akıllıca kullanımı Bölge Meclisi'nin denetimi*nde kalsın."

Bu kesinlikle *punctum quaestionis*'tir.[2] Bölge, görüşmelerin yayımlanması, Meclis'in hikmetine kalmış keyfi karara bırakılmadığında ve yasal bir zorunluluk haline geldiğinde, Bölge Meclisi'nin kendi denetimi altına gireceğine inanır. Eğer bu, yayımlama Eyaletler Meclisi'nin keyfi kararına dayanır şeklinde yorumlanmışsa, yeni bir ödün, bir geri adım çağrısında bulunmamız gerekir.

Eyaletlerin imtiyazları hiçbir şekilde bölgenin hakları olamaz. Aksine, bir şey eyaletlerin imtiyazı haline geldiğinde, böl-

---

[1] *Rheinische Zeitung*, sayı: 130, 10 Mayıs 1842.

[2] Sorunun esas noktası.

genin hakları olmaktan çıkar. Bu nedenle Ortaçağ'ın eyaletleri ülkenin anayasal haklarını kendilerine mal edip onları bütün ülkeye karşı imtiyazlara çevirdiler.

Yurttaş bir hakla bir imtiyaz olarak ilgilenmez. Peki eskilere yeni imtiyazlı kişiler eklendiğinde bunu bir hak olarak görebilir mi?

Bu nedenle, Bölgesel Meclis'in hakları artık *bölgenin hakları* değil, *bölgeye karşı haklar*dır ve en önemli hakkın somutlaşması için varlığının mistik öneminiyle birlikte, Meclis'in kendisi *bölgeye karşı en büyük haksızlık* olacaktır.

*Şövalye mülkünden konuşmacı*ya Meclis'in bu ortaçağ kavranışının ne kadar aşılandığı ve bölgenin haklarına karşı eyaletlerin imtiyazlarını ne kadar içten savunduğu, konuşmasının geri kalan kısmında görülecektir.

> "Bu iznin kapsamı" (görüşmelerin yayımlanması için) "*dışsal* etkilerle değil, ama sadece *içsel* kanaatlerle belirlenir."

Bir ifadenin şaşırtıcı dönüşü! Bölgenin kendi Meclisi üstündeki etkisi *dışsal* bir şey olarak nitelendirilirken, Eyaletler Meclisi'nin kanaati, *hassas içsel bir duygu* olarak değerlendirilir ve son derece duyarlı olan doğası bölgeye şöyle bağınr: *Noli me tangere!*[3] "Kamu kanaati"nin kaba, dışsal ve yetkisiz rüzgârının aksine, "*içsel kanaat*" hakkındaki bu dokunaklı retorik, önergenin amacı Eyaletler Meclisi'nin içsel kanaatini eksiksiz şekilde dışsal kılmak olduğundan beri daha değerlidir. Kuşkusuz burada da bir tutarsızlık söz konusudur. Konuşmacı *kilise* ihtilaflarında, kendisine daha uygun göründüğünde bölgeye başvurur.

> "Biz" diye devam eder konuşmacı, "faydalı olduğunu düşündüğümüz yerde" (yayımlamanın) "*gerçekleşmesine*

[3] Bana dokunma!

izin verirdik" ve "bir genişlemenin bize amaçsız ve *hatta* zararlı göründüğü yerde de onu *sınırlandırırdık*."

Biz; ne istersek onu yaparız. *Sic volo, sic jubeo, stat pro ratione voluntas.*[4] Bu modern bir barondan geldiğinde, doğal olarak acınası bir tada sahip olan bir hükümdarın dilidir.

Biz kimiz? *Eyaletler*. Görüşmelerin yayımlanması eyaletler için değil, bölgeler için tasarlanmıştır; ancak konuşmacı bize daha iyisini öğretir. Görüşmelerin yayımlanması aynı zamanda –eğer uygun görürse– basının farklı seslerinin yankısını, bilgeliğini kullanan Eyaletler Meclisi için bir *imtiyaz*dır.

Konuşmacı bölgelerin eyaletlerini değil, sadece eyaletler bölgesini bilir. Eyaletler Meclisi imtiyazlı faaliyetlerinin uzandığı bir bölgeye sahiptir, ancak bölge onlarla etkin olabileceği hiçbir eyalete sahip değildir. Elbette bölge, belirlenmiş koşullar altında, kendisi için tanrılar yaratma hakkına sahiptir. Ne var ki tıpkı bir fetiş tapıcısı gibi, yaratır yaratınaz bu tanrıların kendi eseri olduğunu unutması gerekir.

Bu bağlamda, *Bölge Meclisi'ne sahip olmayan bir monarşi*nin, neden *Bölge Meclisi'ne sahip bir monarşi*den daha değerli olmadığına ilişkin *inter alia*[5] bir söylem gelişmez; çünkü Meclis bölgenin iradesini temsil etmiyorsa, hükümetin kamusal aklına, toprak mülkiyetinin özel aklından daha fazla güveniriz.

Burada bölgenin, muhtemelen Bölge Meclisi'nin doğasından ötürü, temsilcilerine karşı savaştığından daha fazla temsilcileri aracılığıyla savaşmak zorunda kaldığı tuhaf bir

---

[4] Dilediğim için emrettim; istek aklın yerini alır (Juvenal *Satires*, vi, 223).

[5] "Diğerlerinin yanı sıra", "diğerlerine ilaveten" anlamına gelen ifade. (e.n.)

görünümle karşılaşırız. Konuşmacıya göre Meclis, bölgenin genel yasalarını Meclisin imtiyazları olarak görmez, çünkü bu durumda, Meclis tutanaklarının günlük ve tam yayımlanması Meclis için de yeni bir hak olacaktır, çünkü bölge için yeni bir hak olacaktır; diğer taraftan, konuşmacıya göre bölge, Eyaletler Meclisi'nin imtiyazlarını bölgenin yegâne hakları olarak kabul etmelidir ve tabii ki neden bir grup memurun, soyluların veya ruhbanların imtiyazları da kabul edilmesin!

Doğrusu, konuşmacımız açıktan açığa bölgenin haklarının artmasıyla Eyaletler Meclisi'nin imtiyazlarının azaldığını ilan eder.

> "Tıpkı *Meclis'te tartışma özgürlüğü*nün olması gerektiği, sözcükleri tartarken sakınmanın ortadan kaldırılması gerektiği *ona* arzu edilir göründüğü gibi, *ifade özgürlüğü ve konuşma samimiyetini korumak için* de, *sözcüklerimiz*in tam o zamanda, sadece *kime yönelikse onlar* tarafından yargılanması gerektiği, ona aynı ölçüde gerekli görünür."

Konuşmacı bir sonuca ulaşır, tartışma özgürlüğü Meclis'te arzu edilebilir olduğundan –ve ilgili olduğumuz hangi özgürlükleri arzu edilemez bulabiliriz ki?–, kuşkusuz bu nedenden, tartışma özgürlüğü bölgede arzu edilir değildir. Ne var ki *samimi* biçimde söylüyoruz ki, bu durum arzu edilebilirdir. Sanki arzu edilen daha çok, bölgeyi gizliliğe *esir* etmektir. Sözcüklerimiz bölgeye *yönelik* değildir.

Bir kimse nezaketi, konuşmacının, Eyaletler Meclisi'nin bir imtiyazı olmak yerine bölgenin bir hakkı haline geleceğini kavradığı şekilde algılanmalıdır. Meclis kamu tininin dolaysız nesnesi haline gelerek, ikincisinin kişileşmesi olmaya azmetmek zorundadır ve genel bilincin ışığında ortaya konulduğu üzere, genel olanın lehine kendi özel doğasından feragat etmek zorundadır.

Ne var ki şövalye konuşmacı hatalı bir şekilde ulusu ve hükümeti, genel haklar biçiminde görüp kişisel imtiyazlar ve bireysel özgürlüklerin karşısına koymuş ve böylelikle, sorgusuz sualsiz kendi *mülkiyet*ine münhasır bir tini ifade etmiştir. Diğer taraftan genel istekleri yine aynı şekilde kişisel arzulara dönüştürerek, bölgenin tinini büsbütün hatalı bir biçimde yorumlar.

Böylece konuşmacı, *sözlerimize* (eşdeyişle, Eyaletler Meclisi'ndeki seçkin kişilerin sözlerine) dayanarak bölgeye kişisel tutkulu bir merak atfetmektedir.

Ona bölgenin, eyaletler temsilcilerinin "sözler"ine bireyler olarak hiçbir şekilde merak duymadığını garanti edebiliriz. Hem ancak "böylesi" sözcüklere haklı olarak "onların" sözcükleri denir. Diğer taraftan bölge, eyaletler temsilcilerinin sözlerinin kamuya açık bir sese dönüştürülmesi gerektiğini belirtir.

Sorun, bölgenin *temsil edildiğinin bilincinde olması* ya da olmaması gerektiğidir! Hükümet gizemine bir de yeni temsil gizemi eklenmeli mi? Halk hükümet içinde de temsil edilmektedir. Öyleyse, ayırıcı niteliği özellikle bu meselede, bölge adına ele alınmadığı ve hatta aksine bölgenin kendisi onları ele aldığı sürece, halkın eyaletler üstünden yeni bir temsili büsbütün anlamsızdır; bu noktada bölge temsil edilmez ama aksine kendi kendini temsil eder. Kendini temsil edenin bilincinden kopmuş bir temsil artık bir temsil değildir. Bilmediğim şey hakkında endişelenmem. Öncelikle birbirinden ayrı bölgelerin *öz-hareket*ini yansıtan ama *resmî* bir işbirliği ve ortak bir *bilinç* olmadan gerçekleşen bir devlet işleyişi saçma bir çelişkidir; kendi öz-hareketimin bana yabancı eylemlerden oluşması ve bir başkası tarafından yapılması yine saçma bir çelişkidir.

Eyaletler Meclisi'nin keyfi yönetimine dayanan Meclis tutanaklarının yayımlanması işi, aslında hiç yoktan iyidir;

çünkü Meclis bana gerçekte ne olduğunu söylemez ve gözlerimde görünmesini istediği şeyleri gösterirse, ancak bana verdiklerini, sadece görünüşleri alabilirim ve görünüşler yasal bir varoluş elde ederse işler daha da kötü olur.

Acaba yayım günlük ve tam *basılarak*, haklı bir şekilde *tam* ve *kamusal* olarak nitelenebilir mi? Sözü yazıyla, kişileri grafiklerle, gerçek eylemi kâğıttaki eylemle değiştirken hiç bozulma olmaz mı? Veyahut kamusallık sadece kamuya bildiren *gerçek* olaylardan mı oluşur; *gerçek kamu*ya, eşdeyişle hayali bir okur topluluğuna değil ama yaşayan ve fiilen mevcut bir kamuya bildirilenlerden değil mi?

Hiçbir şey bölgenin *yüksek kamu* etkinliğinin gizli olmasından daha çelişkili olamaz; duruşmalar sırasında mahkeme kapıları bölgeye açıktır, ancak bölge kendi duruşmasında dışarıda kalmak zorundadır.

Öyleyse hakikaten tutarlı bir anlamda, Meclis tutanaklarının tam yayımlanması, sadece *Meclis etkinliğinin eksiksiz kamusallığıyla* sağlanabilir.

Ne var ki konuşmacımız Meclisi bir tür cemiyet gibi görmeye eğilimlidir.

> "*Yılların tanışıklığından sonra*, çeşitli meselelerdeki oldukça zıt görüşlerimize rağmen, *yeni gelenlere miras kalan* bir ilişki, aramızda *iyi bir kişisel anlaşabilirlik* gelişti."
>
> "Kesinlikle bu sebepten dolayı çoğumuz, *sözlerimizin değeri*ni bilir ve bunu, kendimize müsaade ettiğimiz kadar, *karakterimizi kamuoyu* üzerinden etkilemek isteyen *dogmatik yargı biçimi*nde bir övgü veya kınamaya değil, sadece *iyi niyetli bir düşünce biçimi*nde bizi bulursa yararlı olabilecek dış etkilere az maruz kalarak, samimi bir şekilde yaparız."

Bay konuşmacı duygularımıza seslenir.

Biz birlikte çok samimiyiz, konuları açıkça tartışırız, *sözlerimizin değeri*ni tam olarak tartarız; muhtemelen sözlerimize daha az değer biçecek bölgenin hükmü sonucu, son de-

rece patriyarkal, seçkin ve rabıtalı olan tutumumuzu değiştirebilir miyiz?

Tanrım bize yardım et! Meclis gün ışığına katlanamaz. Biz gizli yaşamın karanlığında daha rahat hissediyoruz kendimizi. Eğer tüm bölge kendi haklarını tekil kimselere emanet etmek için yeteri kadar güvenirse, bu kişilerin bölgenin güvenini kabul edecek kadar düştükleri açıktır, ancak altında kalmamak gerektiği gibi karakterlerini, icraatlarını ve kendilerini, çoktan anlamlı bir hüküm veren bölgeye teslim etmek gibi bir şey beklemek, gerçekten abartılı olacaktır. Her halükârda, eyaletler temsilcilerinin karakterlerinin bölge tarafından tehlikeye düşürülmemesi, bölgenin çıkarlarının eyaletler temsilcileri tarafından tehlikeye düşürülmemesinden daha önemlidir.

Biz hem adil hem de merhametli olmak istiyoruz. Şu doğrudur ki biz –ve biz de bir tür hükümetiz– hiçbir dogmatik yargıya, övgü veya kınamaya, *persona sacrosancta*'mız[6] üzerindeki kamuoyu etkisine müsaade etmeyiz, ancak biz kesinlikle, ülke için iyi anlamına gelen soyut bir şekilde değil ama eyalet üyeleri için tutkulu bir şefkat ifade eden, kendi mükemmelliklerinin bilhassa yüksek görüşü anlamında, *iyi niyetli düşünce*lere olanak tanırız.

Doğru, biri, kamusallık aramızdaki iyi uzlaşma için zararlıdır diye düşünürse, öyleyse ikinci kişi de kamusallık için zorunlu olarak zararlı olmalıdır şeklinde düşünebilir. Ne var ki bu sofistlik, Bölgesel Meclis'in, Eyaletler Meclisi olduğunu ve Bölge Meclisi olmadığını unutur. Ayrıca kim bütün argümanların en güvenilirine karşı çıkabilir ki? Bölge, anayasaya bağlı olarak, *genel iradesini temsil etmek* üzere eyaletleri tayin ederse, şimdilerde sadece seçilmiş temsilciler tarafından birleştirilen bütün hükmünden ve bilgisinden fe-

---

[6] "Kutsal insan" anlamına gelen ifade. (e.n.)

ragat etmiş olur. Tıpkı bir efsane, öldürmek için konulan büyük kâşifler veya bir efsane olmadan, sırrını hükümdara anlatır anlatınaz bir kalede canlı canlı ölen kimseler gibi... Öyleyse bölgenin politik gerekçesi daima, Meclis'in büyük keşfini yapar yapmaz ve tabii ki anka kuşu gibi bir sonraki seçimlerde tekrar doğmak için kendi kılıcı üzerine düşer.

Eyaletlerin karakterlerini dışarıdan, eşdeyişle tutanakların yayımlamasıyla bölge tarafından tehdit eden, bütün bu rahatsız edici duygusal betimlemelerin ardından, konuşmacı, konuşması üzerinden şimdiye kadar takip ettiğimiz bu hicvi sonlandırır.

"Parlamenter özgürlük", kulağa ne hoş gelen bir ifade, "gelişiminin ilk aşamasındadır. Mutlaka gerekli olan *iç kuvvet* ve *bağımsızlık*, *dış* fırtınaların hasarına maruz kalmadan önce, *savunma* ve *özen*le elde edilmelidir."

Bir kere daha, Meclis *içsel* bir şeyken bölge *dışsal*dır şeklindeki o eski vahim antitez.

Her halükârda *parlamenter özgürlüğün* daha kendi başlangıcının bile başında olduğu görüşüne sahibiz ve yukarıda geçen konuşma bizi yine *politicis*'deki *primitiae studiorum*'un[7] henüz tamamlanmadığına ikna etti. Bununla hiç de Meclis'e, bölgeye karşı kemikleşen bağımsız *muhalafet*ine devam etmesi için daha fazla zaman tanınmalıdır, demek istemiyoruz –ve yukarıdaki konuşma bir kere daha bu görüşümüzü doğrular. Konuşmacı *parlamenter özgürlük* denilince muhtemelen *eski Fransız* parlamentolarını anlar. Kendi itirafına dayanarak, yılların tanışıklığından sonra Eyaletler Meclisi içinde hüküm sürer, onun tini *homines novi*[8] için *soydan geçen bir hastalık* olarak bulaşır. Peki kamusallık için hâlâ

---

[7] Politikadaki başlıca çalışmalar.

[8] Latincede "yeni insan" anlamına gelen "humanavus"un çoğulu. (e.n.)

zaman gelmedi mi? On ikinci Meclis sadece, kendini bağımsız *gizli tutanakların aristokratik imtiyaz*ından mahrum bırakan, oldukça ısrarlı bir ifade üstünden, Altıncı Meclis'le aynı yanıtı verebilir.

Kuşkusuz, eski Fransız anlamıyla *parlamenter* özgürlüğün gelişimi, kamuoyundan ve kast tininin durgunluğundan bağımsız, tamamen bir tecrit altında gelişir; ancak bu gelişim kesinlikle zamanından önce gerçekleşemez. Hakiki bir politik meclis, tıpkı canlı varlıkların sadece *açık hava*da gelişmesi gibi, ancak *kamu tini*nin muazzam koruması altında büyür. Sadece kendisine yabancı bir iklime aktarılan "egzotik" bitkiler koruma ve *sera* özeni ararlar. Konuşmacı Meclis'i Ren Bölgesi'nin serbest, sakin iklimi altındaki "egzotik" bir bitki olarak mı görüyor?

Şövalye mülkünden konuşmacımız Eyaletler Meclisi'nin *kibirli bilgelik* tezini, onun ortaçağ *özgürlüğü*nü ve *bağımsızlığı*nı, neredeyse komik bir ağırbaşlılıkla, melankonik bir onurla ve dini bir *pathos*la açıkladığından dolayı, yeni üye onun, *Bölgesel Meclis*'in kibirli bilgeliğinden *insan ırkının genel bilgelik eksikliğ*ine, bağımsızlıktan ve imtiyazlı toplumsal kurumların özgürlüğünden hemen önce göklere çıkardığı, *özgürlüğün başlıca eksikliği* ve *insan doğasının bağımsızlığı*ndan, *basın özgürlüğü* sorununa batmış olduğunu gördüğü için şaşıracaktır. Burada modern feodal ilkeyle, kısacası romantik ilkeyle, bugünün Hristiyan şövalyelerinin sayısız savunucularından biriyle karşılaşmak bizi hiç şaşırtmadı.

Bu baylar özgürlüğü, aklın evrensel ışığının doğal bir armağanı yerine özellikle seçilmiş yıldızların doğaüstü bir armağanı olarak görmek istediklerinden; özgürlüğü sadece belirli kimselerin ve toplumsal kurumların *bireysel mülkü* olarak kabul ettiklerinden, neticede evrensel aklı ve evrensel özgürlüğü, *kötü düşünceler* ve *"mantıksal olarak kurulmuş sistemlerin"* hayaletleri arasına girmeye mecbur kılarlar. İmti-

yazın özel özgürlüklerini kurtarmak için insan doğasının evrensel özgürlüğünü yasaklarlar. On dokuzuncu yüzyılın kara düşünceleri ve bu yüzyıldan sirayet eden modern şövalye bilinci, kendindeki akıl almazlığın ne olduğu bilincine varamaz, çünkü ideden mahrumdur; yani içsel, özsel, evrensel belirlenimler belirli insan bireylerine bağlı dışsal, rastlantısal, belirli özelliklerle, insan özüne bağlı olmadan genel anlamda akılla ve böylece bütün bireylere ortak olarak bağlantılı olduğunu kanıtlarlar. Bunlardan ötürü zorunlu olarak *büyülü* ve *gizemli* olana başvururlar. Dahası, bu bayların modern devletteki *gerçek* konumları hiç de sahip oldukları konumun kavramına karşılık gelmediklerinden, *gerçek olanın ötesinde* bir dünyada yaşadıkları ve böylece pratik etkinlikle hoşnut olmamış *imgelemin*, onun aklı ve kalbi olmasından, onlar zorunlu olarak teoriye, ancak onların ellerinde, politik eğilimlerle aşılanmış polemiksel keskinliğin verildiği *diğer dünyanın teorisine*, yani *dine* başvururlar ve az çok bilinçli tek kutsal pelerin,[9] son derece seküler ama aynı zamanda fantastik arzular haline gelir.

Öyleyse konuşmacımızın pratik istekleri için –dar kafalılık, en üstünkörü pratikten doğan deneyimin kurnaz pragmatik bilgeliğinden insan anlığına kadar– imgelemin gizemli dini teorisiyle –insanüstü kutsallık ile idelerin gerçek kutsallığına kadar– gerçek teorileri çarpıştırmak amacıyla keyfilik ve inançsızlığın bakış açısının temelini oluşturduğunu buluruz. Soylu mülkünden konuşmacının daha aristokratik, soğukkanlı ve bundan ötürü daha ağır başlı dilinin yerini burada, imtiyaz hissinden önce daha fazla arkaplana çekilmiş, duygusal gösterişler ve inanılmaz, abartılı yağcılık almıştır.

---

[9] Marx burada kullandığı sözcükle hem Katolik geleneğinde kutsal olan pelerine gönderme yapıyor hem de sözcüğün "bahane" anlamını kullanarak eleştiride bulunuyor. (e.n.)

"Şimdilerde basının politik bir güç olduğunu reddetmek pek olası olmadığı gibi, ona daha çok hatalı görünen ve aynı ölçüde yaygın olan hakikat ve ışık, *iyi ve kötü arasındaki mücadele*den doğacaktır ve bunun daha geniş ve etkili yayılır hale gelmesi beklenebilir görüşüdür. *İnsan bireyken de kitle içindeyken de daima tek ve aynıdır. İnsan doğası gereği kusurlu, olgunlaşmamıştır* ve *gelişimi* devam ettiği sürece *eğitime* ihtiyaç duyar; bu da yalnız *ölüm*le sona erer. Ne var ki eğitim sanatı yasaklanmış eylemlerin cezalandırılmasından değil, iyi eğilimlerin ilerletilmesi ve kötü olanlardan uzaklaştırılmasından oluşur. Bununla birlikte, *insan kusurluluğu*ndan ayrılmaz bir şekilde, mutlak olmasa dahi herhangi bir durumda aşılması zor olan *kötülüğün siren şarkısı*,[10] kitleler üstünde çok güçlü bir etkiye sahiptir ve hakikatin basit ve akıllı sesine bir engel olarak karşıttır. *Kötü* basın sadece insanların tutkularına başvurur; tutkuları harekete geçirerek *amaca* ulaşma sorunu olduğunda, onun için hiçbir araç çok kötü değildir –bu amaç *kötü ilkeler*in *muazzam yayılımı* ve *zihnin kötü yapıları*nın *muazzam ilerlemesi*dir; o kendi emrinde bütün *saldırı*ların en tehlikelisinin bütün avantajlarına sahiptir, çünkü nesnel olarak hakkın hiçbir kısıtlaması ve öznel olarak ahlaklılığın veya dışsal nezaketin hiçbir yasası yoktur. Diğer taraftan, *iyi basın daima savunmaya hapsedilmiştir*. Genelde etkisi, düşman topraklarında hiçbir mühim ilerleme övgüsü olmadan, sadece kendini *savunarak, kısıtlayarak ve pekiştirerek* gerçekleşir. Bu, dışsal engeller bunu daha zor kılmadıkları sürece yeteri kadar iyi bir talihtir."

Bu kısmı okurun olası duygusal izlenimini zayıflatmamak için eksiksiz verdik.

---

[10] "Siren şarkısı" ifadesi, Yunan mitolojisinde bir adada yaşadıklarına inanılan, güzel sesli deniz yaratıkları olan Sirenlerden gelmektedir. Sirenler güzel sesleriyle şarkı söyleyip denizcileri büyüleyerek adalarına çeker ve onları yerler. (e.n.)

Konuşmacı kendini *à la hauteur des principes*[11] koyar. *Basın özgürlüğü*ne karşı savaşmak için insan ırkının *daimi olgunlaşmamışlığı* tezi savunulmak zorundadır. Bu, büsbütün bir totolojidir; eğer özgürlüğün yokluğu insanın özüyse, özgürlük insan özünün karşıtıdır. Kötü niyetli şüpheciler konuşmacının sözlerini benimsemede yeterince cesur olamayabilirler.

İnsan ırkının olgunlaşmamışlığı basın özgürlüğüne karşı olmak için gizemli bir temelse, her düzeyden sansür de insan ırkının olgunluğuna karşı son derece makul bir araçtır.

Gelişime maruz kalan her şey kusurludur. Gelişim sadece ölümle sona erer. O zaman bir kimseyi bu kusurluluk durumundan kurtarmak için öldürmek haklı şekilde tutarlıdır. Bu en azından konuşmacının basın özgürlüğünü katletmek için vardığı sonuçtur. Ona göre hakiki eğitim kişinin bütün yaşamı boyunca bir beşik içinde sarıp sarmalanmasından oluşur, yürümeyi öğrenir öğrenmez düşmeyi de öğrenir ve sadece düşerek yürümeyi öğrenir. Ne var ki hepimiz kundakta kalırsak bizi kim saracak? Hepimiz beşikte kalırsak bizi kim sallayacak? Hepimiz tutsaksak gardiyan kim?

İnsan bireyken de kitle içindeyken de doğuştan kusurludur. *De principiis non est disputandum.*[12] Evet! Bunu ne takip eder? Konuşmacının savları, hükümet, meclisler, basın özgürlüğü ve insan varoluşunun her alanı kusurludur. Öyleyse bu alanlardan birisi kusurluluğundan ötürü varolmamalıysa, hiçbiri varolma hakkına sahip değildir. Hatta genel anlamda insan da varolma hakkına sahip değildir.

İnsanın verili temel kusurluluğunu –doğru olduğunu farzedelim–, yani şimdiden bütün insan kurumlarının kusurlu olduklarını biliriz. Daha sonra bununla uğraşmaya

---

[11] Onun ilkeleri düzeyinde.

[12] İlkeler hakkında hiçbir ihtilaf olamaz.

gerek yoktur, onlar için veya onlara karşı konuşmaz, bu onların *özel karakteri*, ayırıcı işareti değildir.

Bütün bu kusurların ortasında özgür basının niçin kusursuz olması gerekir? Neden kusursuz bölgesel meclis kusursuz bir basın istiyor?

Kusurlu olan eğitime ihtiyaç duyar. Ne var ki eğitim de insani ve bundan ötürü kusurlu değil midir? Eğitimin kendisi de eğitime ihtiyaç duymaz mı?

Öyleyse *bütün varoluşu*yla insan olan her şey kusurludur. Bu durumda her şeyi bir araya toplamalı ve her şeye,[13] aynı saygıyı mı göstermeliyiz? Hakiki son, bir resme bakar gibi, renkleri değil ama sadece renk lekelerini, bir çizimi değil ama düzensiz olarak birleşmiş çizgileri gördüğüm noktayı terk etmem gerektiğinde olur; benzer bir şekilde, dünyayı ve insan ilişkilerini sadece kendilerindeki en dışsal görünümlerle gösteren bu bakış açısını, şeylerin değerlerini yargılamak için uygunsuz olduğunu da görerek terk etmem gerekir; çünkü, içindeki her şeyin kusurlu olduğu bütün bir evren hakkında, sadece tek bir düz düşünceyi kabul eden bakış açısıyla nasıl şeyleri yargılayabilirim, ayırabilirim? Bu bakış açısının kendisi, çevresinde gördüğü bütün kusurlulukların en kusurlusudur. Bu durumda şeylerin varoluşunu değerlendirmek için bir ölçü olarak merkezdeki düşüncenin özünü almamız gerekir. O zaman tek taraflı ve önemsiz bir deneyimle yanlışa sapmada kendimize daha az müsaade edelim; çünkü bu gibi durumlarda sonuç aslında bütün deneyimin sona ermesi, bütün yargıların ortadan kaldırılması ve bütün ineklerin siyah olmasıdır.[14]

---

[13] İyilik ile kötülüğe, hakikat ile sahteliğe.

[14] Marx burada Hegel'in *Tinin Fenomenolojisi*'nde Schelling ve Fichte'ye yönelttiği eleştiriye gönderme yapmaktadır. (e.n.)

BELİRLİ KİMSELERİN AYRICALIĞI MI YOKSA İNSAN ZİHNİNİN AYRICALIĞI MI?[1]

Basın özgürlüğünün sansürden çok farklı bir meşrulaştırmaya sahip olduğu ide açısından aşikârdır, çünkü sansür esaretin –sadece negatif bir doğaya sahip olan– somutlaşması, biçimci bir dünya görüşünün, özcü bir dünya görüşüne karşı polemiğiyken, kendisi idenin somutlaşması, özgürlüğün somutlaşması ve pozitif bir iyiliktir.

Konuşmacımız söze karışır: Hayır! Hayır! Hayır! Biçime değil ama öze dair bir sakınca görüyorum. Özgürlük, basın özgürlüğünün şeytani bir özelliğidir. Özgürlük kötülük olanağı yaratır. Bu durumda özgürlük kötüdür.

Kötü özgürlük!

"Onu karanlık ormanda hançerledi
Ve bedenini Ren'in derinliklerine gömdü!"[2]
Ne var ki:

"Bu sefer seninle konuşmalıyım,
Bey ve efendi, beni dikkatle dinleyin!"[3]

---

[1] *Rheinische Zeitung*, sayı: 132, 12 Mayıs 1842.

[2] L. Uhland, *Die Rache* (müdahale edilmiştir).

[3] J. Goethe, *Der Zauberlehrling*.

Peki basın özgürlüğü sansürler diyarında varolamaz mı? Genel anlamda basın, insan özgürlüğünün gerçekleşmesidir. Bu nedenle, nerede basın varsa, orada basın özgürlüğü vardır.

Doğru, sansürler diyarında devlet basın özgürlüğüne sahip olamaz, ancak devletin bir başka organı, yani *hükümet* ona sahiptir. Resmî hükümet belgelerinin eksiksiz birer basın özgürlüğü deneyimi olması bir yana, uygulanan günlük sansür, doğrudan değilse bile dolaylı olarak, koşulsuz bir basın özgürlüğü değil midir?

Yazarlar sanki onların sekreterleri gibidirler. Sekreter, amirinin görüşünü ifade edemediğinde, amir bu beceriksizliğin üstünü çizer. Böylece, sansür basını belirler.

Basın için sansürün silmeleri, Çinlilerin düz çizgileri –kus– düşünceleri için ne ise odur. Sansürün kusları yazının kategorileridir ve çok iyi bilindiği gibi kategoriler, bütün içeriğin özgün ruhlarıdır.

Özgürlük, hasımları onun gerçekliğine karşı savaşırlarken dahi en çok insanın *özü*dür; insan doğasının bir motifi olarak reddettikleri bu şeyi, en değerli motif olarak kendilerine mâl etmek isterler.

Hiç kimse özgürlükle savaşmaz; olsa olsa diğerlerinin özgürlüğüyle savaşır. Öyleyse her türden özgürlük daima varolmuştur, bir zamanlar sadece özel bir imtiyaz, bir başka zamandaysa evrensel bir hak.

Bu soruna ilk defa şimdi, *tutarlı bir anlam* verilmiştir. Bu, basın özgürlüğünün olması veya olmaması gerektiği sorunu değildir, o daima vardır. Sorun, basın özgürlüğünün belirli kimselerin imtiyazı veya insan zihninin imtiyazı olup olmadığı, bir taraf için doğru olanın diğer taraf için yanlış olmak zorunda olup olmadığı, *"zihnin özgürlüğü"*nün *"zihne*

karşı özgürlük"ten daha fazla hakka sahip olup olmadığı sorunudur.

Ayrıca, *"evrensel özgürlüğün"* bir gerçekleşmesi olarak *"özgür basın"* ve *"basın özgürlüğü"* reddedilecek olursa bu, daha çok *özel bir özgürlüğün* gerçekleşmesi, *sansür* ve *sansürlenmiş basın*a uygulanmasıdır. Eğer *tür* kötüyse *cins* nasıl iyi olabilir ki? Konuşmacı tutarlı olmak isteseydi, sadece özgür basını değil, bütün bir basını reddetmek zorunda kalacaktı. Ona göre basın, ancak özgürlüğün ürünü, eşdeyişle *insan* ürünü olmadığında iyi olur. Bu durumda genel olarak sadece *hayvanlar* ve *tanrılar* basın için hak sahibidirler.

Yoksa belki de –konuşmacı açıkça söylemeye cesaret edemez ama– hükümetin ve konuşmacının kendisinin *vahyine* mi inanmalıyız?

Önemli bir kimse vahiyden böbürlenirken, toplumumuz içinde onu resmî olarak reddedebilecek sadece bir konuşmacı vardır; *psikiyatrist*.

Ne var ki *İngiliz tarihi* yeteri derecede iyi göstermiştir ki, şu vahiy savı, bu vahiy karşı-savını doğurur; I Charles bu vahyin sonucu olarak darağacına gitti.

Doğru, şövalye mülkünden konuşmacımız, daha sonra duyacağımız gibi sansür ve basın özgürlüğünü, sansürlenmiş basını ve özgür basını *iki kötülük* olarak betimlemek üzere ilerler; ancak genel anlamda basının *kötü* olduğunu kabul edecek kadar da ileri gitmez.

Aksine! Bütün basını *"iyi"* ve *"kötü"* şeklinde ayırır.

Kötü basın hakkında bize akıl almaz bir şey söylenir: Amacı kötülük ve kötülüğün olası muazzam yayılımıdır. Konuşmacının, sözlerini doğru almamız ve *kötülüğe bir meslek olarak* inanmamız gerektiğini belirtirken, bizim saf oldu-

ğumuza pek fazla güvenmesine hiç aldırmıyoruz. Ona sadece, kendisinin insani olan her şey kusurludur önermesini anımsatalım. Bu durumda kötü basın kusurlu kötü, böylece iyi ve iyi basın kusurlu iyi, böylece kötü olmaz mı?

Ne var ki konuşmacı bize ters tarafı gösterir. İyi basının daima savunmada kaldığı yerde, kötü basın daima *saldırı*da olduğundan, onun iyi basından daha yararlı olduğunu iddia eder. Ne var ki kendisi, insan gelişiminin ancak ölümle sona erdiğini söylemişti bize. Kuşkusuz bunu söylemekle, yaşam ölümle sona erer demekten fazla bir şey söylememiştir. Ne var ki insan yaşamı gelişerek ve iyi basın daima savunmada kalarak, sadece kendini "savunarak, kısıtlayarak ve pekiştirerek" hareket eder, dolayısıyla duraksız gelişime ve böylece yaşama karşı değil midir? Bundan ötürü ya bu iyi, savunmacı basın kötü ya da gelişim kötü bir şeydir. Bundan dolayı konuşmacının önceki iddiası da, "kötü basının amacı kötü ilkelerin olası muazzam yayılımı ve zihnin kötü yapısının muazzam ilerlemesidir", kendi mistik akıl almazlığını rasyonel bir yorumda kaybeder: Kötü basının kötü özelliği, ilkelerin muazzam yayılımına ve zihnin yapısının muazzam ilerlemesine dayanır.

İyi basın, insanlar üstünde etkisiz, kötü basın kaçınılmaz bir etkiye sahipken, konuşmacı iyi basın *aciz* ve kötü basın *her şeye kadir* dediğinde, iyi basının kötü basınla ilişkisi hâlâ tuhaftır. Konuşmacı için iyi basın ve aciz basın özdeştir. Yoksa böylece iyi olan acizdir ya da aciz olan iyidir mi demek istiyor?

Konuşmacı iyi basının ağırbaşlı sesini kötü basının siren şarkısıyla karşılaştırır. Ne var ki ağırbaşlı ses kesinlikle en iyi ve en etkili şarkı söylemeye izin verir. Konuşmacı hakikatin tutkulu ateşiyle, aklın muzaffer coşkusuyla ve ahlaki

güçlerin kaçınılmaz heyecanıyla değil, sadece tutkunun duygusal sıcaklığıyla tanışmış görünmektedir.

Konuşmacı kötü basının zihin yapısına "kilise ve devlette hiçbir otorite tanımayan gururu", aristokrasinin kaldırılmasını öğütleyen "haseti" ve daha sonra ilgilenmemiz gerekecek diğer şeyleri ekler. Şimdilik şu soruyla yetinelim: Konuşmacı, bunlardan dolayı söz konusu yalıtılmış öğenin iyi olduğunu bilmiyor mu? Yaşamın evrensel güçleri kötüyse – kötünün her şeye kadir olduğunu duymuştuk–, işte bu kitleleri etkileyen şeydir. *Ne* veya *kim* hâlâ iyi olduğunu öne sürmeye hak sahibi olabilir ki? Bu kibirli iddia aslında şudur: Benim bireyselliğim iyidir; benim bireyselliğimle ilişkili şu birkaç birey de iyidir ve şeytani, kötü basın bunu tanımayı reddeder. Kötü basın!

Konuşmacı başta basın özgürlüğüne dönük saldırısını genel anlamda özgürlüğe çevirseydi, onu burada iyi üzerine bir saldırıya dönüştürebilirdi. Burada kötü korkusu, bir iyi korkusuymuş gibi görünmektedir. Böylece sansürü, kötünün tanınması ve iyiyi tanımanın reddinde bulur. Daha önce andığım bir kişiyi küçümsemiyor muyum: Senin hasmın bu mücadeleden galip çıkmak zorunda; çünkü sen çok iyi bir arkadaş ve bir komşu olmana rağmen, çok zavallı bir kahramansın; çünkü kutsal cephaneyle donanmana rağmen, onu nasıl kullanacağını bilmiyorsun; çünkü sen ve ben, hepimiz kusursuzca senin mükemmelliğine inandırılmamıza rağmen, dünya bu inancı asla paylaşmayacak; çünkü senin niyetine göre her şey tamam olmasına rağmen, senin takdirine göre onlar kötü bir yoldalar değil mi?

Konuşmacının iyi basın ve kötü basın arasındaki ayrımı lüzumsuzdur, çünkü kendi çelişkileri içinde karmakarışık

bir hale gelmiştir. Yine de esas meseleyi gözden kaçırmamalıyız. Şöyle ki, konuşmacı sorununu bütünüyle yanlış formüle etti ve kendisini kanıtlaması gereken bir şey üzerinde temellendirdi.

Bir kimse iki farklı basın türü hakkında konuşmak isterse bunlar arasındaki ayrım, basının dışında kalan düşüncelerden değil, basının kendi doğasından çıkarılmalıdır. Sansürlenmiş basın veya özgür basın, bu ikisinden biri iyi ve kötü basın olmalıdır. Tartışma kesinlikle, sansürlenmiş basının veya özgür basının iyi veya kötü olup olmadığına, eşdeyişle basının doğasının özgür veya özgür olmayan bir varoluşa sahip olup olmadığına dönüyor. Kötü basını iyi basının bir reddi haline getirmek için kesinlikle kanıtlanmak zorunda olan, özgür basın kötü ve sansürlenmiş basın iyi düşüncesinin korunmasıdır.

Zihnin temel yapıları, kişisel entrikalar ve kepazelikler de tıpkı sansürlenmiş ve özgür basın gibi ortaya çıkarlar. Böylece aralarındaki cinse özgü farklılık, o veya şu türden tekil ürünler üretmeleri değildir; çiçekler bataklıklarda da büyürler. Burada sansürlenmişi özgür basından ayırteden özle –içsel karakterle– ilgileniyoruz.

Kötü bir özgür basın kendi özüne karşılık gelmez. Sansürlenmiş basın takiyesi, karaktersizliği, hadım edilmiş dili ve köpek gibi kuyruk sallamasıyla sadece kendi özsel doğasının içsel koşullarını gerçekleştirir.

Sansürlenmiş basın iyi ürünler meydana getirdiğinde dahi kötü olarak kalır çünkü bu ürünler, özgür basını sansürlenmiş basın içinde temsil ettikleri ve sansürlenmiş basının ürünleri olarak, onların karakterinde olmadıkları sürece iyidirler. İyi basın kötü ürünler üretse bile iyi kalır. Bu ikincisi için özgür basının özsel doğasından sapmalar mevcut-

tur. İyi bir sesi olsa dahi hadım edilmiş, kötü bir insan olmaya devam eder. Doğa canavarlar üretse bile iyi kalır.

Özgür basının özü, karakterli, rasyonel, özgürlüğün ahlaki özüdür. Sansürlenmiş basının özü, esaretin karaktersiz canavarıdır; o uygar bir canavar, süslenmiş bir kürtajdır.

Yoksa basın özgürlüğünün, sansürle çeliştiği halde basının özüyle ilişki olduğunu kanıtlamak halen gerekli mi? Tinsel yaşamı reddeden ve benimsemeyen dışsal engellerin, bu yaşamın içsel doğasının bir parçası olmadığı kendiliğinden açık değil mi?

Sansürü gerçekten meşrulaştırmak için konuşmacının, sansürün basın özgürlüğünün özünün bir parçası olduğunu kanıtlaması gerekecekti; onun yerine, özgürlüğün insan özünün bir parçası olmadığını kanıtlar. Tek bir iyi cins elde etmek için bütün türü reddeder. Buna karşın özgürlük, bütün tinsel varoluşun ve tabii ki basının cinse özgü özü değil midir? Özgürlüğün gerçekleşmesi sadece insani bir iyi olabilecekken, kötülük olanağını kaldırmak için iyi olanağını yerle bir eder ve kötüyü gerçekleştirir.

Bu durumda, bize sansürün basın özgürlüğünün özünden doğduğu kanıtlanmadıkça, sansürlenmiş basını kötü olarak nitelemeye kararlıkla devam etmeliyiz.

Ne var ki sansürün ve basının doğasının beraber doğduklarını kabul etsek bile, akıllı bir varlık şöyle dursun, hiçbir hayvan dahi zincirlerle doğmaz. Peki bunu ne takip eder? Resmî bakış açısına göre, varolan basın özgürlüğü sansürdür ve sansüre ihtiyaç duyar. Ne var ki halk basının değilse de, hükümet basının sansürcüsü kimdir?

Doğru, bir başka konuşmacı sansürün kötülüğünün, yerel sansürün bölgesel sansür altına alınmasıyla, onun üç ka-

tına çıkartılmasıyla kaldırılabileceğini düşünür ve bu ikincisi Berlin sansürü altına girer; basın özgürlüğü tek yönlü, sansür çok yönlü hale getirilir. Salt yaşamak için çok sayıda dolambaçlı yol! Berlin sansürünü kim sansürleyecek? Öyleyse hadi konuşmacımıza dönelim.

Konuşmacı iyi ve kötü basın arasındaki mücadeleden hiçbir ışık doğmayacağına dair daha baştan bize bilgi vermişti. Ne var ki bu *yararsız* mücadeleyi şimdi daimi kılmak istemiyor mu diye sorabiliriz? Kendi açıklamasına dayanarak, sansür ve basın arasındaki mücadelenin kendisi, iyi ve kötü basın arasındaki bir mücadele değil midir?

Sansür mücadeleyi ortadan kaldırmaz, onu tek yönlü kılar; açık bir mücadeleyi saklı bir hale getirir ve ilkelere karşı mücadeleyi güçsüz ilkenin, ilkesiz güce karşı mücadelesine dönüştürür. Basın özgürlüğünün özüne dayanan hakiki sansür, eleştiridir. Bu, basın özgürlüğünün kendisinden kurduğu mahkemesidir. Sansür devlet tekeli anlamında bir eleştiridir. Ne var ki eleştiri açık değil saklı, teorik değil pratik, partiler-üstü değil kendisi bir parti olursa, aklın keskin kılıcıyla değil ama keyfiliğin kör makasıyla işlerse, sadece eleştirip onu uygulamazsa, kendini gerçekleştirirken yine kendini tekzip ederse ve son olarak, tek bir kişiyi evrensel bilge, mutlak emirleri rasyonel önermeler, mürekkep lekelerini güneş ışıkları, matematiksel yapıları düzenbaz silip atmalar ve kaba kuvveti kesin savlar şeklinde karıştırarak eleştirelliğini yitirirse kendi rasyonel karakterini de kaybetmez mi?

Konuşmacının inanılmaz, tatlı dil ve merhametli gizemciliğinin nasıl zihni pragmatizmin düzenbaz merhametsizliğine ve ilkesiz ampirik hesaplamanın dar kafalılığına dönüştüğünü eleştirilerimiz sırasında göstermiştik. Hem ken-

disi *sansür* ve *basın yasası*, *koruyucu* ve *baskıcı önlemler* arasındaki ilişkiye dair savlarında, kendi gizemciliğinin *bilinçli bir uygulama*sına giderek bizi bu dertten kurtarır.

> "Koruyucu veya baskıcı önlemler, sansür veya basın yasası, söz konusu olan birinin veya bir diğerinin, kaldırılması zorunlu en yakın tehlikeleri incelemenin uygunsuz olmayacağı bağlamında, tek başına dahi tartışılan bir sorundur. Sansürün kötüyü önlemek istediği yerde basın yasası, cezalandırma üzerinden onun tekrar edilmesine karşı önlem alır. Her insan kurumu kusurlu olduğu gibi, burada sorun hangisinin *daha az* kusurlu olduğudur. Bu sorun saf tinsel şeylerin meselesi kaldığı sürece, sorunlardan biri –aslında her ikisi için de en önemlisi– asla çözülemez. Bu da yasamacının niyetini açıkça gösteren ve doğru ile yanlışın kuşkusuz, keskin bir biçimde ayrıldığı, bütün keyfiliğin ortadan kaldırıldığı bir biçim bulma sorunudur. Peki ama bireyin kendi özgür kararlarına dayanan eylemleri dışındaki keyfilik nedir? Ayrıca saf tinsel şeylerin düşünüldüğü bir yerde bireyin özgür kararlarının kaldırılmasın ne gibi etkileri vardır? Bir rehber düşünebilmek için oldukça keskin bir şekilde dikkat çekilen ve onda içkin olan, yasamacı tarafından tasarlanmış her tekil duruma *uygulanma* gerekliliğidir. Bu, şimdiye kadar bulunamamış ve bulunması da son derece zor olan felsefe taşıdır. Bu durumda keyfilik, bir kişinin bireysel özgür kararlarına ilişkin eylemleri olarak anlaşılıyorsa, hem sansürden hem de *basın yasa*sından ayrılamaz. Böylece onların kaçınılmaz kusurlarını ve sonuçlarını dikkate almak zorundayız. Eğer sansür iyi olanı bastırırsa, basın yasası kötüyü engelleme olanağına sahip olamayacaktır. Ne var ki hakikat öyle çok uzun süre bastırılamaz. Önüne daha pek çok engel koyulmakta ama amacının peşinde daha bir şevkle koşmakta ve bunu yaparken de daha çok ses getirmektedir. Ne var ki kötü söz, tıpkı Yunan ateşi gibi, mancınığı terk

ettikten sonra durdurulamaz ve sonuçları hesaplanamaz; çünkü onun için hiçbir şey kutsal değildir ve söndürülemez, çünkü kaynağını ve yayılımının araçlarını insan kalbinde bulur."

Konuşmacı kendi karşılaştırmaları açısından pek de talihli değildir. Örneğin, kötünün her şeye kadir olduğunu anlatmaya başlar başlamaz şairane bir sevinçle alt edilir. İyinin sesinin aciz olduğunu; çünkü ağırbaşlılığın sesinin, *kötünün siren şarkısı* karşısında aşındığını çoktan duymuştuk. Konuşmacının, hakikati karşılaştırabileceği hiçbir şeyi olmadığında *Yunan ateşi* bile kötü olabilir. Eğer onun "ağırbaşlı" sözcüklerini bir karşılaştırmaya soksaydık, hakikat olsa olsa, çaktıkça daha parlak kıvılcımlar saçan bir *çakmak taşı* olabilirdi. Baskıcı yasaları hakikate karşı çıkarmak ve böylece amaçlarını daha bir şevkle gerçekleştirebilecek köle tüccarlarına harika bir sav –Siyah insanın doğasını kırbaçla ortaya çıkarmak; yasamacı için mükemmel bir maksim– vermek. Konuşmacı hakikat sadece *ilkel, kendiliğinden* ve *somutça* kendini gösterdiğinde ona saygı duyuyor gibi gözükmektedir. Yaşasın engeller!

Yine de bırakın sirenlerin şarkı söylemesine müsaade edelim!

Konuşmacının mistik *"kusurluluk teorisi"* sonunda dünyevi meyvelerini verdi; kendi aytaşlarını bize fırlattı; hadi aytaşlarını inceleyelim!

Her şey kusurludur. Sansür ve basın yasası kusurludur. Bu onların özünü belirler. *Düşüncelerinin doğrulanması* hakkında söylenebilecek, en sığ ampirizmin bakış açısından, tehlikelerin en çok dayandığı kısımların olanaklarını hesaplayarak bulup çıkarmada, eksik kalan hiçbir şey yoktur. Bu açıkça kötülüğün sansürle veya tekrar edilmesinin basın ya-

sasıyla engellenmesi için önlemlerin alınacağı veya alınmayacağı bir değişiklik zamanıdır.

Herkes konuşmacının nasıl "insanın kusurluluğu" hakkındaki o boş ifadeyle, sansür ve basın yasası arasındaki özsel, içsel ve niteliksel farklılığı görmekten kaçındığını ve ihtilafı bir ilke sorununda, sansür veya basın yasasından ötürü daha fazla bereli burnun ortaya çıkıp çıkmayacağı şeklindeki bir sokak kavgasına dönüştürdüğünü görebilir.

Ne var ki basın yasası ve sansür yasası arasında bir karşılaştırma yapılırsa, bu öncelikle onların sonuçlarına ve tekil uygulamalarına ilişkin bir soru değil, temellerine ve genel anlamda geçerliliklerine ilişkin bir sorudur. Montesquieu bize despotizmin yasalılıktan daha uygulanabilir olduğunu öğretmişti ve Machiavelli prensler için kötünün iyiden daha yararlı sonuçları olduğunu öne sürmüştü. Böylece o eski Cizvitçi, iyi bir amaç kötü araçları haklı çıkarır –ve biz amacın iyiliğinden de kuşkuluyuz– maksimini doğrulamak istemiyorsak, sansürün özüde *iyi* bir araç olup olmadığını bilhassa incelemek zorundayız.

Konuşmacı sansür yasasını koruyucu bir önlem olarak adlandırırken haklı, sansür yasası polisin özgürlüğe karşı ihtiyatlı bir önlemidir; ancak basın özgürlüğünü baskıcı bir önlem olarak adlandırırken haksızdır. Bu, kendini kendi kuraldışılıklarının denektaşı yapan özgürlüğün bir kuralıdır. Sansür önlemi bir yasa değildir ve basın yasası da bir önlem değildir.

Basın yasasında özgürlük cezalandırır, sansür yasasında ise özgürlük cezalandırılır. Sansür yasası özgürlüğe karşı bir şüphe yasasıdır. Basın yasası, özgürlüğün kendisine verdiği bir güvenoyudur. Basın yasası özgürlüğün istismarını ceza-

landırır. Sansür yasasıysa özgürlüğü bir istismar olarak cezalandırır ve bir suçlu olarak anar. Zaten bu her ortamda, polis gözetimi altındaki onur kırıcı ceza olarak kabul edilmez mi? Sansür yasası sadece bir yasa *biçimine* sahiptir. Basın yasası ise *gerçek* bir yasadır.

Basın yasası *gerçek bir yasadır*; çünkü o özgürlüğün pozitif varoluşudur. Özgürlüğü basının *normal* bir durumu, basını özgürlüğün varoluş biçimi olarak kabul eder. Bundan ötürü, kendi kurallarını çiğneyen ve böylece kendini geçersiz kılan bir istisna olarak, basın saldırısıyla bir çatışmaya girer. Basın özgürlüğü kendisini, kendisine dönük suçlara, eşdeyişle basın suçlarına karşı bir basın yasası olarak sunar. Basın yasası özgürlüğün, suçlunun doğasında içkin olduğunu açıklar. Bu durumda, özgürlüğe karşı yaptığı her şey kendisine karşı yapılmıştır ve bu kendi kendini yaralama ona, kendi özgürlüğünün bir tanınmasını gördüğü, bir *ceza* olarak görünür.

Böylece basın yasası, basın özgürlüğüne karşı baskıcı bir önlem olmaktan çok uzak, sadece cezalandırmanın korkusuyla bir suçun yinelenmesini önlemenin bir aracıdır. Diğer taraftan *basın mevzuatının yokluğu*, yasal özgürlük ortamından basın özgürlüğünün dışlanması olarak kabul edilmelidir; çünkü yasal olarak tanınan özgürlük devlette yasa olarak varolur. Yerçekimi yasası harekete karşı baskıcı bir önlem olmadığı gibi, yasalar da özgürlüğe karşı baskıcı önlemler değildir. Yer çekimi yasası, gökcisimlerinin sonsuz hareketlerine hükmeder. Örneğin düşme yasası; eğer onu çiğneyip havada dans edersem, beni öldürür. Yasalar daha çok bireyin özgür kararlarından bağımsız, öznesiz, teorik bir varoluş olarak edinilmiş pozitif, açık evrensel normlardır. Bir yasa kitabı, halkın özgürlüğünün incilidir.

Bu durumda *basın yasası, basın özgürlüğünün hukuki olarak tanınması*dır. O yasalar yapar; çünkü özgürlüğün pozitif varoluşudur. Bundan ötürü, Kuzey Amerika'daki gibi hiçbir zaman uygulamaya konulmasa da varolmalıdır; halbuki sansür, tıpkı kölelik gibi binlerce kez yasanın üstünde olsa da, asla yasaya uygun olamaz.

Fiilen koruyucu yasalar yoktur. Yasa sadece bir *emir* gibi önleyicidir. Yasa çiğnendiği zaman *etkili* hale gelir; çünkü özgürlüğün bilinçsiz doğal yasası, bilinçli devlet yasası haline geldiğinde hakiki bir yasa olur. Yasanın gerçek bir yasa, eşdeyişle özgürlüğün varoluşunun bir biçimi olduğu yerde, insan için özgürlüğün gerçek varoluşu vardır. Böylece yasalar insanların eylemlerini engellemezler; çünkü onlar, aslen kendi eylemlerine dayalı yaşamın içsel yasaları, insan yaşamının bilinçli yansılarıdırlar. Yoksa, yasa insan yaşamı karşısında özgür bir yaşam olarak arkaplana itilir ve fiili davranış ona, özgürlüğün doğal yasasına uymadığını gösterdiğinde, yasa tıpkı fiziğin yasaları, yaşamım bu yasaların yaşamı olmaktan çıkıp *hastalık*la sarsıldığında karşıma yabancı bir şey olarak dikildiği gibi, onu devlet yasası formunda özgür olmaya zorlar. Bu durumda *koruyucu* bir *yasa anlamsız* bir *çelişki*dir.

Böylece koruyucu bir yasa kendinde hiçbir *önleme, rasyonel kural*a sahip değildir; çünkü özgürlüğün bu durumunda, rasyonel bir kural sadece bir şeyin doğasından çıkartılabilir. O *önlemsiz*dir, çünkü özgürlüğün engellenmesi etkili olacaksa, nesnesi kadar kapsayıcı, eşdeyişle sınırsız olmalıdır. Koruyucu bir yasa böylece *sınırsız bir sınırlılığın*

çelişkisi ve *ad oculus*[4] ispatlanan günlük sansür olarak, belirlenmesi zorunlulukla değil ama keyfiliğin rastlantısallığıyla durdurulmuş bir sınırdır.

İnsan bedeni doğadan ötürü ölümlüdür. Bu durumda hastalıklardan kaçınılmazdır. Bir insan neden sadece hasta olduğunda doktora gider de iyiyken gitmez? Çünkü sadece kötülük değil ama aynı zamanda doktor da kötüdür. Daimi tıbbi vesayet altında yaşam bir kötülük ve insan bedeni tıbbi kurumlarca iyileştirilebilecek bir nesne olarak kabul edilecektir. Ölüm, ölüme karşı sadece koruyucu bir önlem olan yaşamdan daha arzu edilir değil midir? Yaşam aynı zamanda özgürce hareket etmeyi gerektirmez mi? Kendi özgürlüğünü köstekleyen yaşam dışında hastalık nedir ki? Daimi bir hekim ölüm beklentisine değil, yaşam beklentisine sahip olan bir hastalık olabilir. Bırak yaşam ölsün; ölüm yaşamamalıdır. Tin, bedenden daha haklı değil mi? Tabii ki bu hak, sık sık, zihnin özgür hareket kabiliyetine sahip olduğu ve hareketin fiziksel özgürlüğü acı verici olduğundan ondan uzaklaşıldığı şeklinde yorumlanmıştır. Hastalığın normal bir durum olması ya da özgürlüğün, normal durumun bir hastalık olarak kabul edilmesi sansürün başlangıç noktasıdır. Sansür, basını devamlı kendisinin hasta olduğuna inandırmak ister ve eğer basın beden sağlığına dair en iyi kanıtları sunsa dahi, onun kendi kendisine iyileşmesi için izin vermelidir. Ne var ki asla sansür, hastalığa bağlı olarak farklı çareler arayan bilge bir hekim değildir. Her şeye çare tek bir mekanik ilaç –makas– bilen bir taşra cerrahıdır. Hiç de sağlığını düzeltmeyi amaçlayan bir cerrah değildir; bedenim hakkında kendisini rahatsız eden her şeyi gereksiz gö-

[4] Başkasının gözü önünde.

ren ve iğrenç bulduğu her şeyi ortadan kaldıran cerrahi bir estetikçidir; daha hassas iç parçaları etkilemeye veya etkilememeye pek dikkat etmeyen bir şarlatandır.

Kuşları kafese kapatmayı yanlış görüyorsunuz. Ne var ki kafes, avcı kuşlara karşı koruyucu bir önlem değil midir? Bülbülleri körleştirmeyi barbarca görüyorsunuz; ancak sansürün basının gözlerini keskin kalemiyle çıkarmasını hiç de barbarca görmüyorsunuz. Özgür birinin saçlarını onun isteğine karşı kesmeyi despotik kabul ediyorsunuz; ancak sansür her gün düşünen insanların uzuvlarını kesiyor ve kalpsiz bedenlere, tepki göstermeyen itaatkâr bedenlere izin veriyor, sağlıklı geçinmeleri için!

SANSÜR[1]

Basın yasasının nasıl bir doğruyu, sansür yasasının ise nasıl bir yanlışı ifade ettiğini göstermiştik. Hem sansürün kendisi, kendinde bir amaç, kendinde ve kendisi için iyi bir şey olmadığını kabul eder, dolayısıyla da temeli şu ilkededir: "Amaç aracı haklı çıkarır." Ne var ki haksız bir araca ihtiyaç duyan bir amaç haklı bir amaç değildir. Yine de basın şu ilkeyi benimseyip böbürlenmez mi?: "Amaç aracı haklı çıkarır."

Bu durumda sansür yasası bir yasa değil, bir polis önlemidir; ancak tasarladığını gerçekleştirmemesi ve gerçekleştirdiğini tasarlamaması ötürü *kötü bir polis önlemi*dir.

Eğer sansür yasası nahoşça özgürlüğün *önüne geçmek* istiyorsa, sonuç kesinlikle tam tersidir. Bir sansür ülkesinde, basılı materyalin yasaklanmış her parçası, eşdeyişle sansürlenmeden basılmış her parça, bir olayıdır. Bu, bir şehit olarak nitelendirilir ve halesi ve inananları olmayan hiçbir şehit yoktur. Bir istisna olarak görülür ve özgürlük, insanlık için bir değer olmaktan asla çıkmazsa, çok daha değerli olan, özgürlüğün genel anlamda terkedilmesine karşı bir istisna-

[1] *Rheinische Zeitung*, sayı: 135, 15 Mayıs 1842.

dır. Her sır kendi çekiciliğine sahiptir. Gizemli engelleri kırıp geçen her parça metinle, kamuoyunun kendisine sır haline getirilen her yerde daha baştan kazanılır. Basın özgürlüğü yazılı her çalışmanın dıştan dayatma etkisinden mahrum kalırken, sansür iyi veya kötü yasaklanmış her parça çalışmayı sıradışı bir belge haline getirir.

Sansür niyetinde *dürüst* ise keyfiliği önlerdi ancak keyfiliği bir yasaya dönüştürür. Önlenebilen hiçbir tehlike kendisinden daha büyük değildir. Her canlı için ölüm tehlikesi kendini kaybetmeyi içerir. Bundan dolayı özgürlüğün olmaması insanlık için gerçek bir ölüm tehlikesidir. Şu an için, ahlaki sonuçları bir kenara bırakarak, zahmetlerine katlanmadan özgür basının avantajlarından faydalanamayacağınızı aklınızda tutunuz. Gülü seven dikenine katlanır! Hem özgür bir basınla ne kaybedersiniz ki?

Özgür basın insan ruhunun her yerdeki uyumayan gözü, insan kaderinin kendinde somutlaşması, bireyi devlet ve dünyayla birleştiren anlamlı bir bağ, maddi mücadeleleri entelektüel mücadelelere dönüştüren ve onların ham maddi biçimlerini idealize eden somutlaşmış bir kültürdür. İnsanların kendine açık yürekli itirafıdır ve itirafın bağışlayıcı gücü çok iyi bilinir. İnsanın kendini görebileceği tinsel bir aynadır ve kendini sorgulamak bilgeliğin ilk koşuludur. Her haneye ulaşabilen devletin ruhudur ve havagazından ucuzdur. Çok yönlü, her yerde olan ve her şeyi bilendir. Daima gerçek dünyadan boşanan ve daha fazla tinsel zenginlikle ona geri dönen, ruhunu yenileyen ideal bir dünyadır.

Eleştirilerimiz boyunca sansür ve basın yasasının keyfilik ve özgürlük, formel yasa ve fiili yasa kadar ayrı olduklarını gösterdik. Ne var ki özünde iyiyi taşıyan, aynı zamanda görünümde de iyiyi taşır. Haklı olarak, her iki iyiyi de taşı-

yan aynı zamanda *uygulamalarında* da iyiyi taşır. Tıpkı bir basın yasasının sansür yasasından farklı olması gibi. Öyleyse *hakim*in basına karşı tutumu *sansürün tutumu*ndan *farklıdır.*

Kuşkusuz, gözlerini cennete diken konuşmacımız, dünyayı adi bir çöp yığını olarak kendinden aşağıda görür. Böylece, pis olmaları dışında, hiçbir çiçeğe dair söyleyeceği bir şey kalmamıştır. Yine burada da, uygulamada *eşit derece keyfi* iki önlem görür sadece, çünkü keyfilik bireylerin özgür kararlarına dayanarak hareket etmektir ve der ki, bu ikincisi de tinsel şeylerden ayrılamaz, vs. Eğer tinsel şeyleri anlamak bireysel ise tinsel bir görüş nasıl bir diğerinden daha haklı olabilir ki? Sansürcünün görüşü yazarın görüşünden daha mı haklıdır? Aslında biz konuşmacıyı anladık. Sansürün haklılığını kanıtlamak için yolundan saparak, hem sansürü hem de basın yasasını uygulama altında haksız olarak nitelemesi de dikkate değerdir; çünkü dünyadaki her şeyin kusurlu olduğunu öğrendiğinden beri, onun için tek soru, keyfiliğin halkın tarafında mı olacağı yoksa hükümetin tarafında mı olacağıdır.

Polemiğini *basın yasası*na karşı değil de *genel anlamda yasa*ya çevirdiğinden, konuşmacının *gizemciliği* aynı zeminde bir *yasa* ve *keyfilik* koyma *yetki*sine, ahlaki ve hukuki zıtlığı ilgilendiren durumlarda sadece biçimsel bir fark görmeye dönüşür. Oysa *her tekil durumda* yasamacının tasarladığı ve bütün *keyfiliğin kesinlikle* hariç tutulduğu zorunlu böyle herhangi bir yasa örneği var mı? Ne var ki çok büyük bir cehaletle böyle bir yasa ortaya konabilir; böylesi anlamsız bir görevi, *felsefe taşı* olarak nitelemek için akıl almaz bir küstahlık gerekir. Yasa evrenseldir. Yasayla ilişkili olarak düzenlenmiş

bu durum tekil bir durumdur. Tekili tümelde kapsamak için bir yargı gerekmektedir. Bu yargı problemlidir. Yasa aynı zamanda bir *hakim*i gereksinir. Eğer yasalar kendi kendilerine uygulansalardı, mahkemeler gereksiz olurdu.

Ne var ki insani olan her şey kusurludur! Böylece, *edite, bibite!*[2] Hakimler de insanken neden hakimleri istersiniz? Yasalar ancak insanlar tarafından düzenlenirlerken ve bütün insan etkinlikleri kusurluyken, neden yasaları istersiniz? Kendinizi üstlerinizin iyi niyetlerine teslim edin! Ren adaleti tıpkı Türkiye'deki gibi kusurludur! Böylece, *edite, bibite!*

Bir hakim ve bir sansürcü arasında ne gibi bir fark vardır!

Sansürcü yasalara değil, üstlere sahiptir. Hakim de üstlere değil, yasaya sahiptir. Ne var ki hakim, özenli bir incelemenin ardından, onu özel bir duruma uygulamak üzere, *anladığı* şekilde yasayı yorumlama sorumluluğuna sahiptir. Sansürcünün sorumluluğu özel bir durumda kendisi için *resmî olarak yorumlanmış* yasayı anlamaktır. Bağımsız hakim ne bana ne de hükümete dayanır. Bağımlı sansürcünün kendisiyse bir hükümet organıdır. Hakimin durumunda olsa olsa bireysel bir aklın kaypaklığına, sansürcünün durumunda ise bireysel bir karakterin kaypaklığına ihtiyaç duyulur. Hakim kendisinden önce konulmuş *belirli* bir basın suçuna sahiptir; sansürle zıtlaşma basının tinidir. Hakim eylemimi belirli bir yasa uyarınca yargılar; sansürcü sadece suçu cezalandırmaz, onu *işler* de. Eğer mahkemeden önce alınırsam, mevcut bir yasaya uymamakla suçlanırım ve bir yasanın çiğnenmesi için onun gerçekten varolması gerekir. Basın yasasının olmadığı yerde, basın tarafından çiğnenecek

---

[2] Ye, iç! (Bir Alman öğrenci şarkısından sözler).

hiçbir yasa da yoktur. Sansür beni mevcut bir yasayı çiğnediğim için suçlamaz. O benim görüşümü mahkûm eder; çünkü görüşüm sansürcünün ve üstlerinin görüşü değildir. Kendini dünyaya ve kendi yargı, devlet ve yasalarına teslim eden benim açıkça gerçekleşmiş eylemim, kendini bir yasa biçimine sokamayan, gün ışığından kaçan ve herhangi bir genel ilkeye bağlı olmayan saklı, saf negatif bir güç tarafından verilen hükme sahiptir.

Sansür yasası bir imkânsızlıktır, çünkü cürümleri değil görüşleri cezalandırmayı ister; çünkü hiçbir şey değil, bir *sansür formülü* olabilir; çünkü hiçbir devlet, pratikte, sansürcü sayesinde yürüttüğü şeyleri genel yasa terimleri altına sokmaya cesaret edemez. Bu nedenle de sansür eylemi mahkemelere değil, polise bırakılır.

Eğer sansür gerçekten adaletle aynı şey olsaydı, bu her şeyden önce zorunlu olmayan bir gerçeklik olarak kalırdı. Dahası, özgürlük sadece yaşamın neyse onu içermez, ama aynı şekilde *nasıl* yaşadığını da içerir, sadece özgür olanı yapmamı değil ama özgür olarak yaptığını da içerir. Aksi takdirde kunduzun kürklü bir mimar ve mimarın kürksüz bir kunduz olması dışında, bir mimar ve bir kunduz arasında ne gibi bir fark olurdu?

Konuşmacımız gereksizce bir kez daha basın özgürlüğünün gerçekten varolduğu ülkelerdeki etkilerine dönüyor. Bu konunun üzerinde uzun uzadıya durduğumuzdan dolayı, burada sadece ek olarak *Fransız* basınına değinebiliriz. Fransız basınının kusurlarının, Fransız ulusunun kusurları olması gerçeği bir tarafa, konuşmacının aradığı yerde bir kötülük olmadığını görüyoruz. Fransız basını da özgür değildir; yeterince özgür değildir. Bu basının tinsel sansüre

değil, ama büyük para teminatı şeklinde maddi sansüre tabi kaldığı doğrudur. Kesinlikle maddi olarak işler; çünkü kendi uygun ortamından çıkarılır ve okkalı ticari spekülasyonların ortamına sokulur. Dahası, okkalı ticari spekülasyonlar kentler için meseledir. Bu durumda Fransız basını birkaç noktada toplanır ve eğer maddi kuvvet şeytani bir etkiye sahipse bu aynı zamanda neden tinsel kuvvete de uygulanmasın?

Ne var ki basın özgürlüğünü idesiyle değil de tarihsel varoluşuyla yargılamakta kararlıysanız, neden tarihsel olarak nereden çıktığına bakmıyorsunuz? Natüralistler doğal bir fenomeni tekrar üretmek için en saf koşullar altında deneye başvururlar. Basın özgürlüğünün doğal fenomeninin en saf, en doğal formu *Kuzey Amerika*'da görülür. Eğer Kuzey Amerika'daki basın özgürlüğünün muazzam tarihsel temelleri varsa, bu temeller Almanya'da daha da muazzamdır. İnsanın yazını ve ona bağlı olarak entelektüel kültürü, aslında sadece basının tarihsel temelleri değil, bizzat bu entelektüel kültürün tarihidir. Ayrıca dünyada Alınan insanından daha fazla, basın özgürlüğünün bu dolaysız tarihsel temelleriyle övünebilecek başka insanlar var mı?

Ne var ki konuşmacımız yine söze karışır: Basın özgürlüğü "insanın en yüksek amacı ve dolayısıyla uygarlığın hakiki temeli olan inancın altını oyan, içsel bir *ahlaki bozulma*" ürettiğinden, basın özgür olsaydı Almanya'nın ahlakına ah vah edilirdi.

Bu, *ahlaki bozulma* etkisine sahip *sansürlenmiş basın*dır. Ondan ayrılamaz olan en güçlü ahlaksızlık da takiyedir ve bundan ötürü, eksik erdem, ahlaksızlığın pasifliği ve asketik bakış açısından dahi iğrençlik olmasa bile, en temel ahlaksızlık diğer tüm kusurlarından önce gelir. Hükümet sadece

kendi sesini dinler, sadece kendi sesini dinlediğini bilir, ama halkın sesini dinlediği yanılsamasında saklanır ve halkın kendisinin de bu yanılsamada kalmasını ister. Böylece insanlar kendi hesaplarına, kısmen politik hurafelere, kısmen politik inançsızlığa batarlar veya *önemli kimselerin kalabalığı* haline gelmiş politik yaşamdan bütünüyle kaçarlar.

Günlük basının hükümetin ilham verdiği yaratımları, Tanrı'nın yalnız Altıncı günde Kendi Yaratımları hakkında konuşması gibi över: "Ve çok iyi olmasına dikkat etti" ve bir gün zorunlu olarak diğeriyle çeliştiğinden, basın sürekli olarak yalan söyler, herhangi bir yalan bilincini inkâr etmek zorundadır ve bütün utancı da bir kenara atar.

Ulus, özgür metinleri yasadışı olarak nitelemeye zorlanırsa, yasadışı olanın özgür, özgürlüğün yasadışı ve esaretin yasal olduğunu kabullenmeye alışır.

Ne var ki konuşmacımız *"önemli kimselere"* olan ilgisine borçlu olarak, basın özgürlüğünden korkar. Sansürün önemli kimselerin haklarına sürekli bir saldırı ve hâlâ daha çok ideler üstüne olduğu gözünden kaçar. Konuşmacı tek tek kimselere dair tehlikeler için öfke biriktirir ama toplumu bir bütün olarak tehdit eden tehlikelere karşı biz de öfke biriktirmeyelim mi?

Bizim ve onun "zihnin kötü yapıları"nı betimlemesini karşılaştırarak, onun ve bizim görüşlerimiz arasında daha keskin bir ayrım gerçekleştiremeyiz.

Zihnin kötü yapıları der, "kilise ve devlette hiçbir otorite tanımayan gurur"dur. Ayrıca aklın ve yasanın otoritesinin tanınmasını reddetmeyi zihnin kötü yapıları olarak kabul etmemeli miyiz?

> "Kalabalığın aristokrasi dediği, her şeyin kaldırılmasını öğütleyen hasettir."

Ne var ki biz, insan doğasının ebedi aristokrasisini, kalabalığın dahi şüphe duyamayacağı bir aristokrasiyi, özgürlüğü ortadan kaldırmak isteyen hasettir, deriz.

> "Benliklerden zevk alan şeytani haset, yalan veya hakiki olsun zorunlu olarak tanınma ister. Böylece özel yaşamın hiçbir skandalı saklı kalmayacaktır."

İnsanların büyük yaşamlarından dedikodular ve karakterler çıkaran, tarihsel aklı görmezden gelen ve kamuya sadece tarihin skandallarıyla hizmet eden şey şeytani hasettir; meselenin özünü görmekten büsbütün uzak, bir fenomenin veya insanların tek bir boyutuna kilitlenir ve buyurucu bir edayla onlardan gizem bekler. Böylece kamu yaşamına dair her ayıp saklı kalacaktır.

> "Bu, müstehcen resimlerden zevk alan kalbin ve imgelemin kirliliğidir."

Her şeye kadir kötülüğün ve aciz iyiliğin müstehcen resimlerinden zevk alan, kalbin ve imgelemin kirliliğidir. Gururu günah içinde alan imgelem, seküler kibrini gizemli imgeler içinde saklayan ise kalbin kirliliğidir.

> "Bu, Tanrı'nın reddiyle vicdanının sesini boğmak isteyen birinin, kendi kurtuluşunun umutsuzluğudur."

Bir kimsenin başkaları üstündeki vicdanını temizlemek üzere kendi kişisel zayıflığını insanlığın zayıflığı yapan kurtuluşuna dair umutsuzluğudur; özündeki doğa yasalarına uymaya engel olan ve olgunlaşmamışlığın gerekliliğini öğütleyen kendi kurtuluşunun umutsuzluğudur; Onun gerçekliğine ve iyinin sınırsız gücüne inanmadan, Tanrı'nın

ardına sığınan takiyedir; bireysel kurtuluşu herkesin kurtuluşunun üstüne koyan bencilliktir.

Bu insanlar genel anlamda insanlıktan şüphe duyarlar ama bireyleri kutsarlar. İnsan doğasının korkunç bir resmini çizerler ve aynı zamanda belirli ayrıcalıklı kimselerin kutsal imgelerine boyun eğdirmek isterler. Biliyoruz ki tek bir insan zayıftır ancak yine biliyoruz ki bütünü güçlüdür.

Sonuç olarak konuşmacı, *sonra* diye tartıştığımız bugün kimin meyveleriyse, kendini bilgi ağacının dallarından diye ilan eden bu sözcükleri tekrarladı:

> "Kesinlikle ölmemeli yediğimiz bir günde; gözler açılmalı ve iyi ve kötüyü bilerek tanrılar gibi olmalı."

Konuşmacının bilgi ağacından yediğinden şüphe duymamıza ve *böylece* şeytanla pazarlık yapmamıza karşın –hiç olmazsa Yaratılış bize hiçbir şey söylemedi– yine de konuşmacının görüşüyle hemfikiriz ve ona sadece şeytanın *bize yalan söylemediğini anımsatır*, Tanrı'ya söylediklerini anımsatırız: "Dikkatle bak, insan iyiyi ve kötüyü bilme noktasında bizden biri oldu."

Konuşmacının kendi sözcüklerinin makul bir şekilde sonsöz olmasına müsaade edebiliriz:

> "Yazma ve konuşma mekanik becerilerdir."

Ne var ki okurlarımızın çoğu bu "mekanik beceriler"den bıkmış olabilirler. Bütünlüğün hatırına soylu ve şövalye mülkünden sonra kent *mülkü*ne de müsaade etmeliyiz. Ayrıca basın özgürlüğüne karşı duygularımızı da belli etmeliyiz. Burada *burjuvazi*nin muhalefetiyle karşılaşıyoruz, *yurttaş*ın değil.

Kent mülkünden konuşmacı cahilce bir yorum yaparken Sieyés'e katıldığını sanır:

> "Kötü insanlar müdahale etmediği sürece basın özgürlüğü *iyi bir şey*dir." "Buna karşı kanıtlanmış herhangi bir çare henüz bulunamamıştır", vs.

Basın özgürlüğünü *bir şey* olarak gören bakış açısı, hiç değilse saflığından ötürü bir övgüyü hakeder. Bu konuşmacı ne ağırbaşlı olmamakla, ne imgelemin taşkınlığıyla, ne de herhangi bir şeyle suçlanabilir.

Öyleyse basın özgürlüğü iyi bir şey ve sevimli, geleneksel yaşam biçimini süsleyen bir şey, bir memnuniyet, değerli bir şeydir. Ne var ki aynı zamanda konuşmaları yalan söylemek için kötüye kullanan, kumpas için beyni, çalmak için elleri, kaçmak için ayakları olan kötü insanlar var. Konuşma ve düşünce, eller ve ayaklar iyi şeyler –iyi konuşma, hoş düşünceler, becerikli eller, en harika ayaklar– olabilirler, ancak sadece, onları kötüye kullanabilecek kötü insanlar olmadığında! Buna karşı bir çare henüz bulunabilmiş değil.

> "Anayasa ve basın özgürlüğüne duyulan sempati, ülkede (Fransa) bitip tükenmeyen değişken koşullara ve gelecek hakkında uyarıda bulunan belirsizliklere bağlı olduğunda, muhakkak zayıflatılmalıdır."

Evren bilimindeki ilk keşiflerden biri dünyayı bir *mobile perpetuum*[3] olarak nitelemiştir. Birçok soğukkanlı Alman, kafasına sıkıca tutturulmuş bu dar gece şapkasını almış, memleketindeki bu ebedi değişken koşullara iç çekmiş ve gele-

---

[3] İlk etkinin yapılmasından sonra ilk enerjisinden bir şey kaybetmeden sonsuza kadar aynı hareketi yapacağı varsayılan, teorik düzeyde kalan araçların adıdır. (e.n.)

ceğe dair uyarıda bulunan bir belirsizlik, onları her an baş aşağı dönen bir evdeki gibi mutsuz etmiştir.

GENEL ÖZGÜRLÜK[1]

Basın özgürlüğü "değişken koşullar"dan, bir gökbilimcinin teleskobunun, evrenin sürekli hareketinden sorumlu olduğu kadar az *sorumlu*dur. Kötü gökbilim! Dünya saygın bir kentli gibi hâlâ evrenin merkezinde oturuyorken, sakince kilden piposunu içerken ve güneş, ay ve yıldızlar gibi birçok itaatkâr gece lambası ile "iyi şeyler" gibi çevresinde döndüğünden, kendisi için ışıkları yakmasına dahi gerek kalmadığı zamanlar ne de iyi zamanlardı.

> "Kendi yaptığını asla yıkmayan biri, üstünde durur
> Kendisi asla duramayan bu yeryüzü dünyasında,
> der doğuştan Fransız olmayan Arap Hariri"[2]

Konuşmacının *mülkiyeti* en açık ifadesini şu düşüncede bulur:

> "Hakiki, dürüst bir yurtsever anayasa ve basın özgürlüğünün, halkın refahı için değil, bireylerin hırslarını doyurmak ve toplulukların egemenliğini korumak için olduğu duygusunu bastıramaz."

---

[1] *Rheinische Zeitung*, sayı: 139, 19 Mayıs 1842.

[2] Marx bu ve sonraki satırları Hariri'nin şiirinden alıntılar. Bkz. Friedrich Ruckert'in *Die Verwandlungen des Abu Seid von Serug, oder die Makamen des Hariri*, Stuttgan, 1826.

Belirli türden bir psikolojinin büyük şeyleri, küçük şeyler üstünden açıklamasının ve doğru bir şekilde, insanın mücadele ettiği her şeyin onun ilgisinin bir konusu olduğunu hissetmesinin, onu sadece "küçük" ilgiler, kalıplaşmış bencil ilgiler vardır, yanlış görüşüne götürdüğü çok iyi bilinir. Dahası, bu türden bir psikolojinin ve insan bilgisinin özellikle *kasabalar*da bulunduğu, üstelik burada akıllı bir zihnin işaretini dünya üstünden gören, düşünce ve gerçeklerin arasından geçen bulutların ardında, hareket halindeki her şeyi gizlice yöneten oldukça küçük, kıskanç ve düzenbaz insancıkların olduğu çok iyi bilinir. Ne var ki aynı ölçüde iyi bilinir ki, eğer biri bir bardağa çok yakından bakarsa, *birinin kafası*na çarpabilir ve böylece bu zeki insanların insanlığa dair bilgisi ve evren her şeyden önce, kendi kafalarının mistik bir çarpışması haline gelir.

Aynı zamanda gönülsüzlük ve kararsızlık da konuşmacının mülkiyetinin niteliklerindendir.

> "Bağımsızlık duygusu onu basın özgürlüğünün (hareketin hareket ettiricisi anlamında) tarafına iter, ancak aklın ve deneyimin sesini dinlemesi gerekir."

Konuşmacı sonda, aklının kendisini basın özgürlüğünün tarafına iterken, bağımlılık duygusunun kendisini ona karşı çıkardığını söyleseydi, konuşması kent tepkisinin harika, tipik bir resmi olacaktı.

> "Dili vardır konuşmaz,
> Kılıcı vardır savaşmaz,
> Nedir aslında o, yoksa sefil bir yaratık mı?"

Şimdi de *basın özgürlüğünün savunucuları*na geldik ve *esas hareket*le başlıyoruz. Bu konuşmanın özgün ve karakteristik bakış açısını vurgulamak için yerinde ve iyi ifade

edilmiş, harekete dair giriş niteliğindeki sözcüklerden dolayı en genel materyali atlıyoruz.

Hareketin hareket ettiricisi, *basın özgürlüğü*nün, *bir ticareti sürdürme genel özgürlüğü* gibi hâlâ geçerli olan mevcut durumların dışında tutulmaması gerektiğini belirtir, ki bu içinde tutarsızlığın klasik bir örneği olarak ortaya çıkan, içsel bir çelişkiyi barındırır.

> "Kol ve bacakların çalışması serbest, ancak beyin vesayet altında. Daha akıllı beyinler içinse şüphesiz? Sansürle ilgilenildiği sürece Tanrı'nın yasakları sorun olmaz. Kimin Tanrısı kime resmî bir rütbe verdiyse, onu bilerek vermiştir!"

Bir kimseyi rahatsız edecek ilk şey *basın özgürlüğü*nü, *ticaret özgürlüğü*ne eklemlenmiş olarak görmektir. Ne var ki konuşmacının görüşünü öyle hemen reddedemeyiz de. *Rembrandt* Meryem Ana'yı Danimarkalı köylü bir kadın olarak resmetti; konuşmacımız özgürlüğü neden kendisine sevgili ve samimi gelen bir biçimde resmetmesin?

Kimse konuşmacının bakış açısının *görece* bir hakikat taşıdığını inkâr edemez. Basının *kendisi*, *sadece* bir ticaret olarak kabul edilirse, beyin üstünden sürdürülen bir ticaret olarak, kol ve bacaklar üstünden sürdürülen bir ticaretten daha fazla özgürlük hak eder. Kol ve bacakların özgürleşmesi ancak insanca, beynin özgürleşmesiyle olur; çünkü çok iyi bilinir ki, kol ve bacaklar insan kolu ve bacakları haline ancak hizmet ettikleri baştan dolayı gelirler.

Bu noktada konuşmacının bakış açısı başta ne kadar tuhaf görünürse görünsün, onu, özgürlüğü gerçekliğin katı zemini yerine imgelemin ışıltılı göğüne yerleştirerek onurlandırdığını düşünen Alman liberallerinin boş, muğlak ve

puslu savlarına tercih etmeliyiz. Bir saygısızlık olarak gündelik gerçeğin kendi idealleriyle bir ilişki kurmasından çekinen imgelemin bu yorumcularının, bu duygusal heveslilerin bir parçası olduğu biz Almanlar, özgürlüğün şimdiye kadar bir hayal ve duygusallık olarak kaldığı gerçeği karşısında minnettarız.

Almanlar genelde aşırı bir hassasiyete ve kibirli bir aşırılığa sürüklenirler ve mavi göğün müziği için de zayıftırlar. Bu durumda idenin büyük probleminin, onlara bir zorluk, dolayımsız çevreden elde edilen gerçek bir bakış açısı üzerinden gösterilmesi memnuniyet vericidir. Almanlar doğuştan fedakâr, çalışkan ve hürmetkârdır. İdelere saygı duymak dışında, onları gerçekleştirmede başarısızdırlar. Bu noktada saygıyı bir tapınmaya çevirirler, ancak ideleri geliştirmezler. Bu durumda, konuşmacının benimsediği tarafı, ideleriyle birlikte, Almanlarla *ilişkilendirmek* uygundur; çünkü onları göstermek burada bir şeylere ulaşamama sorunu değildir, ama onların dolaysız ilgileri tanrıların dilini insan için çevirmeye uygundur.

Yunanların kendi Apollon, Athena ve Zeus'ları olarak tanıdıkları Mısırlı, Lidyalı ve hatta İskitli tanrılara inandıklarını ve yabancı kültlerin ayırıcı özelliklerini reddettiklerini biliyoruz. Demek ki Almanlar, kendilerine bilinmez bir tanrıçayı, ticaret özgürlüğü veya mülkiyet özgürlüğü denilen tanıdık bir tanrıça için basın özgürlüğünün tanrıçasını alırlarsa bu bir suç değildir.

Konuşmacının bakış açısını onaylayabildiğimiz ve değerini anlayabildiğimizden ötürü, kesinlikle onu çok daha sert bir biçimde *eleştiririz*.

> "Bir kimse zanaatkârın devam eden etkinliğini pekâlâ basın özgürlüğüyle birlikte düşünebilir; çünkü eskinin

yedi güzel sanatıyla aynı kefeye konan ve beyin faaliyetine dayanan ticaret *yüksek ölçüde beceri*ye ihtiyaç duyabilir, ancak basının devam eden esareti ticaret özgürlüğüyle beraber Kutsal Hayaletin bir işaretidir."

Kuşkusuz! Özgürlüğün aşağı biçimi, belli ki yüksek biçimler hak sahibi değillerse, haksız olarak değerlendirilir. Bir yurttaşın hakkı eğer devletin hakkı tanınmazsa bir budalalıktır. Eğer genel anlamda özgürlük hak sahibiyse, bu kendiliğinden, belirli bir özgürlük biçimi, onun içinde daha iyi ve yararlı gelişmiş bir varoluşa ulaşacağından, daha fazla hak sahibi anlamına gelir. *Polip* [deniz anası] yaşama hakkına sahipse, yaşamın doğası en azından bunun için sönük bir kanıttır. Öyleyse hiddet ve kükreme içeren bir yaşamı olan aslan, ne kadar daha fazla hakka sahiptir?

Hakkın daha yüksek bir biçiminin varoluşu, daha aşağı bir biçimin varoluşuyla kanıtlanabilir sonucu ne kadar doğruysa, daha aşağı alanınki daha yüksek bir alanın *önlem*i olarak alındığında, kendi sınırları içindeki makul yasaların, kendi alanlarının değil ama yüksek olanın yasaları oldukları öne sürülerek birer karikatüre dönüştüklerinde *uygulama* yanlıştır. Bu bir devi, bir pigmenin evinde yaşaması için mecbur etmek gibidir.

Ticaret, mülkiyet, bilinç, basın ve yargı özgürlüğü hepsi tek bir *tür*den ve cinsten *belli bir isim olmadan özgürlük*tür. Ne var ki birlik adına farkları unutmak ve *belirli bir tür* oluşturmak için ölçü, standart ve diğer türlerin alanını unutacak kadar ileri gitmek elbette yanlıştır. Bu, diğerlerinin varoluşlarına, sadece insanların kendilerinden feragat ettiklerinde ve kendilerini onun kulları olarak ilan ettiklerinde hoşgörü gösteren bir tür özgürlüğe karşı, bir *hoşgörüsüzlük*tür.

Ticaret özgürlüğü kesinlikle ticaret özgürlüğüdür ve başka bir özgürlük değildir; çünkü onun içinde, ticaretin doğası yaşamın iç kurallarına bağlı, engellenmemiş şekilde gelişir. Yargı özgürlüğü, eğer din gibi başka alanları değil de kendi içsel hak yasalarını takip ederse, mahkemelerin özgürlüğüdür. Özgürlüğün her belirli alanı, tıpkı yaşamın belirli bir biçimi, belirli bir doğanın yaşam biçimi gibi belirli bir alanın özgürlüğüdür. Aslanın kendini deniz anasının yaşam yasalarına uydurmasını istemek ne kadar yanlış olurdu! Böyle bir sonuca varsaydım; karşılıklı bağlantının ve fiziksel organizmanın birliğinin anlaşılması ne kadar yanlış olurdu: Kol ve bacaklar kendilerine özgü bir şekilde işledikleri –organlar insanı kendi bireyselliğinden ayırır ve onu evrenin aynası ve yankısı yapar– sürece etkinlik için hakka sahip olmalıdır ve böylece *güçlü* bir kol-bacak etkinliği söz konusu olur.

Evrendeki her gezegen kendi ekseni etrafında dönerken, sadece güneş etrafında döner. Özgürlük sisteminin her dünyası, kendi etrafında dönerken sadece özgürlüğün merkez güneşi etrafında döner. Basın özgürlüğünü bir çeşit ticaret özgürlüğü haline getirmek onu savunmadan öldüren bir savunmadır. Farklı bir karakter olarak özgür olması gerektiğini belirtirsem, belirli bir karakterin özgürlüğünü ortadan kaldırmaz mıyım? Basın ticarete, senin özgürlüğün benim özgürlüğüm değildir, der. Kendi alanının yasalarına uyduğun gibi, ben de kendi alanımın yasalarına uyacağım. Tıpkı bir marangoz kendi zanaatı için özgürlük istediğinde, ona denk olarak filozofun özgürlüğü verilirse, senin yolundan özgür olmak benim için marangozun kendini zorlukla memnun hissettiği gibi esaretle özdeşleşir.

Hadi konuşmacının düşüncelerini teşhir edelim. Özgürlük nedir? Konuşmacı yanıtlar: *Ticaret özgürlüğü*, özgürlük nedir diye sorulduğunda, sanki bir öğrenci yanıtlıyormuş gibi: *Gece sona erecek bir şeydir özgürlük.*

Bir kimse, basın özgürlüğü gibi her tür özgürlüğü de ticaret özgürlüğüne eklemleyebilir. Hakim ticaret yasasını, vaiz dini, aile babası çocuk yetiştirmeyi deneyimler. Ne var ki bunlar hukuki, dini ve ahlaki özgürlüğün özünü yansıtır mı?

Bir kimse bunu başka bir şekilde ifade edebilir ve ticaret özgürlüğünü sadece *basın özgürlüğünün bir çeşidi* olarak görebilir. Zanaatkâr sadece el ve bacaklarıyla çalışır ama ayrıca beynini de kullanmaz mı? Sözcüklerin dili sadece düşüncelerin dili midir? Mekaniğin dili buhar makinesi üstünden zahmetsizce algılanabilir değil mi kulaklarıma, yatak üreticisinin dili belim için çok açık değil mi, aşçı midem için anlaşılır değil mi? Bütün bu basın özgürlüğü çeşitlerine izin verilmesi bir çelişki değil mi, matbaanın mürekkebi vasıtasıyla aklıma konuşan biri bir istisna mı?

Savunmak ve hatta anlamak için belirli bir alanın özgürlüğünün dışsal ilişkilerine değil, öz karakterine inmeliyim. Ne var ki basın kendi karakterine uygun mu, kendi doğasının asaletine bağlı hareket ediyor mu, kendini ticaretin düzeyine indirgeyen *basın* özgür mü? Kuşkusuz yazarın yaşaması ve yazması için kazanması gerekir, ancak hiçbir şekilde kazanmak için yaşamaz ve yazmaz.

Béranger şöyle şarkı söylerken:

> Je ne vis que pour faire des chansons,
> Si vous m'ôtez ma place Monseigneur
> Je ferai des chansons pour vivre.

[Sadece şarkılar yazmak için yaşarım,
Eğer beni kovarsan bayım,
Yaşamak için şarkılar yazarım.]

Bu gözdağı, şiir onun için bir araç haline geldiğinde, şairin terk edildiği düzen ortamının ironik bir itirafını içerir.

Yazar hiç de kendi çalışmasına bir *araç* olarak bakmaz. O *kendinde bir amaç*, belki kendi ve diğerleri için oldukça sınırlı bir araçtır ve eğer gerekirse, *kendi* varoluşunu *onun* varoluşuna feda eder. Başka bir noktada o, şu ilkeyi benimseyen bir din vaizi gibidir: İhtiyaçları ve arzularıyla birlikte, kendini de insanlara dahil ederek, "İnsana değil, Tanrı'ya itaat et". Diğer taraftan, Paris işi bir frak, ısmarlamış olduğum terziye gelir ve güzelin ebedi ilkesine uyumlu olarak terzi bana Roma işi bir toga getirirse ne olur!

Esas basın özgürlüğü bir ticaret olmaya dayanmaz. Basını maddi bir araca indirgeyen her yazar, bu içsel esaret için sansürün dışsal esaretini bir ceza veya kendi varoluşunun bir cezası olarak hak eder.

Kuşkusuz basın bir ticaret olarak da varolur, ancak bu artık yazarların değil, yayımcıların ve kitapçıların meselesi olur. Oysa ki burada bizi ilgilendiren yayımcıların ve kitapçıların ticaret özgürlüğü değil, basın özgürlüğüdür.

Elbette konuşmacımız ticaret özgürlüğü üstünden anlaşılan basın özgürlüğü hakkı meselesinde geri adım atmaz; basın özgürlüğünün kendi yasalarına dayanmak yerine ticaret özgürlüğünün yasalarına dayanmasını talep eder. Konuşmacı kimi zaman, basın özgürlüğünde daha yüksek bir bakışı savunan komisyon sözcüsüyle fikir ayrılığına düşer ve sadece komik bir etki bırakabilen isteklerini ileri sürer; çünkü daha aşağı bir alanın yasaları yüksek bir tanesine uy-

gulandığında gülünç hale gelir, diğer taraftan çocuklar heyecanlandıklarında bunun komik bir etkisi vardır.

> "O, *yetkili* ve *yetkisiz* yazarlar hakkında konuşur. Bununla, tanınmış bir yasanın kullanımının ticaret özgürlüğü alanında bile, daima sorunda kapladığı yere göre takriben yerine getirilmesi zor, belirli bir koşula dayandığını anlar. Açıkçası duvarcılar, marangozlar ve yapı ustaları diğer mesleklerin muaf oldukları kimi koşulları yerine getirmek zorundadırlar." "Hareketi *genel*le değil, *özel*le ilgilidir."

Her şeyden önce, *otoriteyi kim* onaylar? Kant, Fichte'nin otoritesini bir filozof olarak kabul etmezdi; Ptolemy, Copernicus'un otoritesini bir astronom olarak kabul etmezdi; Clairvauxlu Bernard da Luther'in otoritesini bir teolog olarak kabul etmezdi. Her biliminsanı, eleştirmenlerini "*yetkisiz yazarlar*" olarak kabul eder. Oysa cahil kimse kimin biliminsanı otoritesini kabul etmesi gerektiğine karar verebilmeli mi? Açıkçası, kendi davalarında hakim olamayacak yetkililer için yargı, yetkisiz yazarlara terkedilebilir. Bunun yanı sıra otorite *mülkiyet*le ilişkili olmalı mıdır? Jakob Böhme büyük bir filozoftu.[3] Birçok saygın filozof sadece büyük bir ayakkabıcıdır.

Bu arada bir kimse, yetkili ve yetkisiz yazarlardan konuşurken tutarlı olmak üzere, içeriği tekil *kişiler* arasındaki ayrımlarla sınırlamamalı, bir ticaret olarak basını *farklı ticaretler*e bölmeli ve yazın etkinliğindeki farklı alanlar için farklı ticaret sertifikaları düzenlemelidir. Yoksa yetkili yazar her şeyi yazabilir mi? Başlangıçta ayakkabıcı, deri hakkında yazmak için avukattan daha çok otorite sahibidir. İşçi tatil gün-

[3] Krş. H. Heine, *Die romantische Schule*, II, 3.

lerinde çalışılmalı mı çalışılmamalı konusunda yazmak için bir teolog kadar otorite sahibidir. Öyleyse otorite özel nesnel koşullarla ilişkilidir. Her yurttaş bir kere ve aynı zamanda yetkili ve yetkisiz yazar olacak, kendi uzmanlığına bağlı olarak yetkili ve diğer alanlarda yetkisiz olacaktır.

Basın özgürlüğünün bu şekilde, ulusu birleştiren bir sınır olmak yerine onu bölen keskin bir araç olabileceğini bir yana koyarsak, eyaletler arası farklılığın zihinsel açıdan telafi edilebileceği ve yazın tarihinin, hayvanların akıllıca beslenebilmelerinin doğal tarihine indirgenebileceği; kendi aralarındaki ayırıcı çizgiler ve ne çözülebilen ne de kaçınılabilen çatışmalar hakkındaki çekişmeleri de bir yana koyarsak; beceriksizliğin ve dar kafalılığın basın özgürlüğünde bir kural haline gelebilmesini de başka bir yere koyarsak; ancak parça, sadece bütünle bağlantısı içinde ve böylece ondan koparılamaz şekilde anlayarak ve özgürleşerek görülebilir. Bütün bunların dışında okumak, yazmak kadar önemli olduğu sürece, *yetkili* ve *yetkisiz okurlar* olacaktır. Bu ruhbanların, yetkili yazarların aynı zamanda yegane okurlar oldukları Mısır'da karşılaşılmış bir sonuçtur. Ve sadece yetkili yazarlara kendi çalışmalarını almak ve okumak için otorite tanınması gerektiği son derece menfaatçidir.

İmtiyaz yürürlüğe girerse nasıl bir uygunsuzluk olur ki, ne yaptığı ve ne yapmadığı hakkında *yegâne yetkili yazar*, yani hükümet her hakkı korumaya zaten muktedirdir. Siz bir yurttaş olarak kendinizi, sadece kendi özel mülkiyetiniz hakkında değil, ama en genel hakkında, örneğin eyalet hakkında yazmaya da yetkili görüyorsanız, dışlamak istediğiniz diğer ölümlülerin de oldukça özel bir meselede, örneğin senin otoriten ve senin metinlerin hakkında hüküm veren insanlar olarak yetkilendirilmeleri gerekmez mi?

Yetkili yazar devlet hakkında sansürsüz yazabilir komik çelişkisi bir sonuç olabilir, ancak yetkisiz yazar, yetkili yazar hakkında sadece sansürün izniyle yazabilir.

Basın özgürlüğü sizin saflarınızdan işe alınmış resmî yazarlar topluluğu tarafından gerçekleştirilemez kesinlikle. Yetkili yazarlar *resmî* yazarlar olacak ve *sansür ve basın özgürlüğü arasındaki mücadele, yetkili ve yetkisiz yazarların mücadelesine dönüşecektir.*

Bu noktada dördüncü eyaletin bir üyesi doğru bir şekilde bunu şöyle yanıtlar:

> "Eğer sürekli bir kısıtlama olması gerekiyorsa, bırakalım bütün taraflar için eşit olsun. Böylece bir grup yurttaş diğerinden daha fazla hakka sahip olamaz."

Sansür herkesin eşit olduğu despotik bir rejim gibi, değerde değilse bile değerin yoksunluğunda bizi itaat altında tutar; bu türden bir basın özgürlüğü entelektüel yaşam alanında oligarşiyi sunmak ister. Sansür bir yazarın en fazla bir külfet, kendi gerçekliğinin sınırları içinde bir uygunsuzluk olabileceğini ilan eder. Hangi yazar "otorite" sahibi, hangisi "otorite yoksunu" meselesine gelindiğinde, şimdiye kadar tek otorite olmuş bu türden bir basın özgürlüğü, halkın sesini önceden duyabilmek için dünya tarihini öngörmek gerektiğini öne sürer. Bu görüş, Solon [hakim çn.] bir kimseyi, yaşamı sona erene *kadar* yargılamaya cesaret edemeyip ancak *ölümünden sonra* yargılarken, bu görüş bir yazarı daha doğmadan *önce* yargılamaya yeltenir.

Basın bireylerin kendi entelektüel varlıklarıyla iletişim kurabilecekleri en genel yoldur. O kişilere değil, sadece akla saygı duyar. Entelektüel iletişim becerilerinin resmî şekilde, özel işaretler tarafından belirlenmesini mi istiyorsunuz?

Başkaları için olamadığım, kendim için olmadığım ve olamadığım şeydir. Eğer başkaları için tinsel kuvvet olmama müsaade edilirse, sonra kendim için tinsel kuvvet olmaya hiç hakkım olmaz ve tıpkı herkesin okuma ve yazma öğrendiği, böylece herkesin okuma ve yazma hakkına *sahip olması* gerektiği gibi, belirli kimselere tinsel kuvvet olmanın imtiyazını mı vermek istiyorsunuz?

O zaman "yetkili" ve "yetkisiz" yazarlar ayrımı *kimin için* tasarlanmıştır? Açıkçası hakiki bir yetkili için değil, çünkü o kendi etkisini böyle bir ayrım olmadan da hissettirebilir. Öyleyse bu "yetkisizlik" kendilerini korumak ve diğerlerini dışsal bir imtiyazla etkilemek isteyenler için mi?

Dahası, köylü mülkünden bir konuşmacının işaret ettiği gibi, bu geçici çare hiç de basın yasasını gereksiz kılmaz:

> "İmtiyazlı bir insan da otoritesini aştığında cezalandırılamaz mı? Her halükârda bir basın yasası gerekli olacaktır; sonuç, birinin *basın üzerine genel bir yasa* ararken karşılaştığı aynı zorluklar."

Eğer Almanlar dönüp tarihlerine bakarsa, yavaş politik gelişimlerinin başlıca nedenlerinden birini ve aynı zamanda, *"yetkili yazarlar"* döneminin Lessing öncesi sefil devlet yazınını bulacaktır. Biliminsanları uzmanlık, lonca ve imtiyazla, doktorlar, diğerleri ve on yedinci ve on sekizinci yüzyılın renksiz üniversite yazarları sıkı örgülü saçları ve güzide ukalalıklarıyla insan ve zihnin, yaşam ve bilimin, özgürlük ve insanlığın arasına girdiler. Bizim edebiyatımızı yaratanlar yetkisiz yazarlardır. *Gottsched* ve Lessing: "yetkili" ve "yetkisiz" bir yazar arasında bir seçim yapabiliriz!

Genellikle iyiyi sadece çoğul olarak kavrayan "özgürlük"le hiçbir ilgimiz yok. *"Özgürlük"* için "özgürlükler"in

sınırlanmış ufkunun nasıl tehlikeli olabileceğine en büyük tarihsel kanıt İngiltere'dir.

> "Ce mot des libertés" der Voltaire, "des privilèges, suppose l'assujettissement. Des libertés sont des *exemptions* de la servitude *générale.*"[4]

Dahası, eğer konuşmacımız *isimsiz* ve *anonim* yazarları basın özgürlüğünden dışlamak ve onları sansüre tabi kılmak isterse, ona basında isimlerin önemli olmadıklarını, basın yasasının yürürlükte olduğu bir yerde yayımcı ve tabii ki ona bağlı olarak isimsiz ve anonim yazarların, mahkemelerdeki kovuşturmalardan sorumlu olduklarını anımsatırız. Daha da fazlası, Adem cennetteki bütün hayvanlara isimler verirken, Alman gazete muhabirlerine isim vermeyi unutmuştur, onlar *saecula saeculorum*[5] isimsiz kalacaklardır.

Oysa hareketi hareket ettiren, *insanlar*a kısıtlamalar dayatmaya çalışır. Basının öznesi diğer mülkiyetler, basının nesnel materyalini, *işleyişin ve varoluşun kapsamını* kısıtlarlar. Sonuç, *basın özgürlüğünün ne kadar özgürlüğe sahip olması gerektiği* noktasında can sıkıcı bir pazarlıktır.

Bir mülkiyet, basını sadece belirli materyallerle, Ren Bölgesi'ndeki entelektüel ve dini meselelerinin tartışılmasıyla sınırlamak istiyor; bir diğeri sınırlanmış içeriğini başlığında gösteren "yerel gazatelerin" basılmasını istiyor; bir üçüncüsü de ifade özgürlüğüne her bölgede *yalnız bir gazete*yle izin verilmesini istiyor!!!

---

[4] "*Özgürlükler* ve *imtiyazlar* sözcükleri itaati varsayarlar. Özgürlükler genel *esaret*ten *muafiyet*lerdir."

[5] Her zaman ve sonsuza dek.

Bütün bu girişimler öğrencilerine zıplamayı öğretmenin en iyi yolu, kişiyi büyük bir hendeğe götürmek ve ona hendeğin üstünden ne kadar uzağa atlayacağını pamuk ipliğiyle göstermektir diyen bir jimnastik öğretmenini anımsatır. Kuşkusuz öğrenciler önce zıplamayı deneyimlemeli ve daha ilk günden bütün hendeği geçmeye çalışmalarına izin verilmemelidir. Ne var ki bir zaman sonra iplik daha uzağa gidecektir. Maalesef öğrenciler daha ilk derste hendeğe düşerler ve biri o zamandan beri orada yatıyor. Öğretmen bir Almandı ve öğrencinin ismi de "özgürlük."

Böylece ortalama *normal bir tip*e göre, Altıncı Ren Bölge Meclisi'nin *basın özgürlüğü savunucularını* sadece içerikle değil, eğilimleriyle de *hasımlarından* ayrılırlar. *Belirli bir mülkiyet*in dar kafalılığı, bir durumda basına karşı ve bir diğerinde onun yanındadır; kimileri yalnız devletin imtiyaz sahibi olmasını isterlerken, diğerleri devletin bunu başka insanlarla paylaşmasını isterler; kimisi tam sansür, diğerleri yarı yarıya; kimisi sekizde bir, diğerleri de hiç istemez. Tanrım beni arkadaşlarımdan kurtar!

Meclis'in *genel tini*yle büsbütün uyumsuz, ancak komisyon *sözcüsü*nün konuşmaları ve *köylü mülkiyeti*nin kimi üyeleri için uygundur.

Bütün diğer şeylerin arasında konuşmacı şunları söyler:

> "İnsanların yaşamlarında, tıpkı bireylerinkinde olduğu gibi, çok uzun bir vesayet dayanılmazdır ve bir bağımsızlık dürtüsü vardır ve herkes kendisinden, kendi eylemlerinden sorumlu olmak istemektedir. Bunun bir sonucu olarak sansür zamanını doldurdu; hâlâ olduğu bir yerde, yazılmadan önce açıkça söylenenleri yasaklayan, *nefret edilesi* bir kısıtlama olarak kabul edilecektir."

İlkokul öğretmenlerimiz bize konuştuğumuz gibi yazmayı ve yazdığımız gibi konuşmayı öğrettiler. Oysa ki daha sonra bize söylenen şudur: Senin için uygun görüleni söyle ve diğerlerinden sonra onların tekrar ettiklerini yaz.

> "Ne zaman kaçınılmaz bir ilerleme zamanı yeni, önemli bir ilginin gelişmesine ve yeni ihtiyaçların oluşmasına neden olsa, bu yeni toplumu düzenlemek için uygun şartların mevcut yasalarda içerilmediği yeni yasalar gerekli olurlar. Kesinlikle burada da böylesi bir durumla karşı karşıyayız."

Bu, bilhare kemiklerini tarihi kalıntılar olarak onurlandırmak için tarihin aklına kastetmek isteyen birisinin yanılsamasına karşı *hakiki tarihsel* görüştür.

> "Kuşkusuz sorun" (basın yasaları) "öyle kolay çözülebilir gibi değildir; ilk girişim muhtemelen çok eksik kalacaktır. Yine de bütün devletler bu meseleyi ilk defa ele alan yasamaya gönül borcu duyacaklar ve bizimki gibi bir kralın altında, kendi başına bu amaca ulaşabilir. Prusya hükümetinin kaderi, belki de bu hedefe ulaşma süresince diğer ülkelere öncülük etme *onur*una sahiptir."

Bütün eleştirilerimiz bu gözüpek, onurlu ve azimli görüşün Meclis'te nasıl *yalıtıldığını* göstermiştir. Bu, meclis başkanı tarafından komisyonun sözcüsüne defalarca gösterilmişti. Son olarak köylü mülkiyeti içinden birinin aksi mizaçlı ama harika bir konuşmasında da ifade edilmişti:

> *"Konuşmacılar, aynı bir kedinin sıcak sütün etrafında dönmesi gibi bizden önceki bir sorun için dönüp dururlar."* "İnsan tini *kendi iç yasalarına dayanarak* özgürce gelişmeli ve icraatlarını bildirmeye izin verilmeli, aksi takdirde temiz, can veren nehir, baş belası bir bataklık haline gelir. Herhangi bir ulus basın özgürlüğü için uygunsa, bu kesin-

likle uykusundan uyanmaktan çok sansürün dar ceketinden kurtulmayı deneyen soğukkanlı, iyi-doğalı Alman ulusudur. Kendi düşünce ve duygularını özgürce, pek fazla arkadaşına aktarmaya müsaade edilmeyen bir ulus, Kuzey Amerika'daki suçlular için –sık sık çıldırmaya sebeb olan– tecrit uygulamasını andırıyor. Kusur bulmasına izin verilmeyen bir kişinin övgüsü de değersizdir; ifade yokluğu, gölgenin eksik olduğu bir Çin resmine benzer. Kendimizi bu zayıf ulusla aynı kefeye koymayalım!"

Şimdi bir bütün olarak basın özgürlüğü tartışmalarında geriye doğru bakarsak, yalnızca imtiyazın kasıtlı inatçılığı ve gönülsüz liberalizmin doğal acizliği arasında gelip giden *Ren Bölgesi* temsilciler meclisi tarafından üretilen, kasvetli ve huzursuz izlenimi aşamayız. Bilhassa, görüşlerin genel ve özel noktalarının, neredeyse büsbütün olmamasının bıraktığı memnuniyetsizliği ve ayrıca özgür basın sorununun tartışılması ve kenara atılmasındaki umursamaz sığlığı kaydetmede yardımcı olamayız. Böylece bir kere daha, basının Eyaletler Meclisi'nden çok uzak bir mesele olup olmadığını ve basın özgürlüğünü, aralarındaki pek az gerçek iletişimle, gerekli olan esaslı ve ciddi bir ilgiyle savunmalarının mümkün olup olmadığını kendimize soruyoruz?

Basın özgürlüğü, dileklerini eyaletlere göze çarpmayan bir *captatio benevolentiae*[6] olarak sundu.

Meclis oturumunun daha en başında, başkanın *Meclis tutanaklarının basılması*na işaret ettiği bir tartışma ortaya çıktı. Diğer tüm metinler gibi o da sansüre uğramıştır, ancak *başkan* bu durumda dahi sansürün tarafını tutmuştur.

---

[6] İyi niyet uyandırma girişimi.

Sadece bu noktadan dahi, *basın özgürlüğü* sorunu *Meclis'in özgürlüğü*yle kesişmez mi? Buradaki çatışma daha ilgi çekicidir, çünkü basın özgürlüğü yoksunluğunun diğer özgürlükleri nasıl yanılsamalı kıldığı, Meclis'in kendi üyesi tarafından kanıtlandı. Bedenin bir uzvunun diğerini belirlemesi gibi, bir özgürlük biçimi de diğerini belirler. Ne zaman belirli bir özgürlük sorunu ortaya konulursa, genel anlamda özgürlük de konulmuş olur.

Ne zaman özgürlüğün bir biçimi reddedilse, genel anlamda özgürlük de reddedilir ve bu sebepten sadece varoluşunun görünüşü kalır. Özgürlük yoksunluğu hâkim olduğunda ortam yalnızca talihin meselesi haline gelir. Özgürlük yoksunluğu bir kural ve özgürlük bir istisna, rastlantı ve keyfi bir olay olur. Bu durumda, özgürlüğün varoluşunun belirli bir biçimi için bir sorun olduğunda, bunun sadece özel bir sorun olduğunu düşünmekten daha yanlış bir şey olamaz. Bu belirli bir alandaki genel bir sorudur. Özgürlük, baskı makinesinin mürekkebinde, mülkiyette, bilinçte veya politik mecliste olsa da özgürlük olarak kalır. Ne var ki içinde onur duygusu olan özgürlüğün sadık bir dostu yalnızca, *özgürlük olmalıydı veya olmamalıydı* gibi bir sorunda, bir taraf olma zorunluluğunda kalmak gerçeğiyle incitilebilir. Bu arkadaş, içinde özgürlüğün gerçekleştiği özgün bir maddi biçimle karşılaştığında kafası karışır. Cinsi tür içinde tanımakta başarısızdır; çünkü basından ötürü özgürlüğü unutur, özü kendisine yabancı olan bir şeyi yargıladığına inanır ve kendi özünü mahkûm eder. Böylece Altıncı Ren Bölge Meclisi kendini, basın özgürlüğü hakkında hüküm vererek mahkûm eder.

Kendileri için gizli ve haksız şekilde, Perikles'in kendini açık ve haklı olarak övdüğü gibi düşünen ulu bilgeler, pra-

tik bürokratlar, "hem devletin ihtiyaçlarını bilmede hem de bunları açıklama sanatında hakkaniyetli bir insanım"[7] derler. Politik aklın bu soydan mirasçıları omuz silkecek ve harikulade iyi bir eğitimle, basın özgürlüğünü savunanların boşa zaman harcadıklarını söyleyeceklerdir; çünkü *ılımlı* bir sansür *katı* bir basın özgürlüğünden daha yararlıdır. Biz onlara Spartalı Sperthias ve Bulis'in Persli vali Hydarnes'e söylediği sözlerle yanıt verebiliriz:

> "Hydames, iki tarafı da bize öğütlediğin gibi dengelemedin. Biri için denedin ama diğeri senin tarafından denenmemiş olarak kaldı. Köle olmanın ne anlama geldiğini biliyorsun, ancak hiçbir zaman özgür olmanın iyi olup olmadığını bilmeyi denemedin. Eğer deneseydin bize onun için savaşmayı öğütlerdin; hem de sadece mızraklarla değil, aynı zamanda baltalarla da."[8]

---

[7] Thucydides, *The History of the Peloponnesian War*, cilt I, 2. kitap, s. 60.

[8] Herodotos, *Historiae*, cilt II, 7. kitap, s. 135.

DİZİN

VIII. Henry 46

Abendblatt dönemi 44
Augsburg Allgemeine 35

basın yasası 52, 75-79, 82, 84-86, 106,107
Becker, Hermann 28
Böhme, Jacob 103
Bölge Meclisi 27, 36, 44, 53, 55, 57, 107, 111

Clairvauxlu Bernard 103
Copernicus, Nicolaus 103

des Débats 35
Deutsche Jahrbücher 28
Duns Scotus, Johannes 34

Eyaletler Meclisi 25, 39, 40, 53-57, 59, 60, 61, 110

felsefe taşı 75, 85
Fichte, Johann Gottlieb 103

Herakleitos 34n
Hollanda 45-48
Hugo, Gustav 41n

İngiltere 36, 45, 46, 107
İsviçre 46, 49-51

Jacoby, Johann 26
Jung, George 28

Kant, Immanuel 103
Köln Üniversitesi 28

Machiavelli, Niccoló 77
Montesquieu 77

Parlamento 25, 26, 60
Perikles 111
Preussische Allgemeine Staats-Zeitung 26
Preussische Staats-Zeitung ... 29-31, 33-36
Prusya 25-27, 29-31, 35, 36, 41, 42, 109
Ptolemy, Claudius 103

Rheinische Zeitung 27, 28

sansür 14, 19, 26, 27, 29-31, 40, 42-51, 64, 67-69, 71-81, 83-89, 97, 102, 105, 107, 108, 110, 112
Schiller, Friedrich 36

Shakespeare, William 43n

Türkiye 7, 8, 15, 86

Voltaire 22, 49, 107
von Haller, Albrecht 49, 50
von Savigny, Friedrich Carl
..... 41n

"Ren adaleti tıpkı Türkiye'deki gibi kusurludur!"
Marx'tan, ülkemizde de yakıcılığı gün geçtikçe artan basın özgürlüğü konusunda, her zamanki gibi lafını esirgemeden kaleme aldığı polemikçi bir eser. Muhataplarına aman vermeyen diliyle ve sahte polemiklerdeki gibi retorikte kalmayan, gerçek polemiğin olmazsa olmazı diyalektik bir akıl yürütmeyi yazdığı satırlara sindiren Marx, Türkiyeli okura hiç de yabancı gelmeyecek bir basın özgürlüğü ve sansür tartışmasına giriyor. Marx'ın zehirli dili bir yandan muhataplarının tutarsız ifadelerini sarakaya alır ve okurun zihin haritasına edebi bir çeşni katarken, bir yandan da sansürcülerin dilinin yüzyıllardır değişmemiş kof çatısını yerle bir ediyor. Basın özgürlüğünün bir ülkenin entelektüel birikimini ve gelişmişliğini gösterdiğini dile getiren Marx umudu da elden bırakmıyor: "Çiçekler bataklıklarda da büyürler".

Haluk Gerger'in Sunuşuyla

dipnot yayınları
Selanik Caddesi 82/24 Kızılay - Ankara
Tel: (0 312) 419 29 32 • Faks: (0 312) 419 25 32
dipnotkitabevi@yahoo.com • www.dipnotkitap.com
ISBN: 978-6054412525